

SZOCIÁLIS TÖRVÉNY 30

Szerkesztette:

Nagy Janka Teodóra – Nyitrai Imre – Serafin József

PTE KPVK – SE-SZVK – BTA

SZOCIÁLIS TÖRVÉNY 30

Baptista
Teológiai
Akadémia

SZOCIÁLIS TÖRVÉNY 30

Baptista
Teológiai
Akadémia

PTE KPVK – SE-SZVK – BTA

Budapest, Szekszárd
2024

Nyomtatott változat: ISBN 978-963-626-251-8

Digitális változat: ISBN 978-963-626-252-5

© Szerzők 2024

© Szerkesztők 2024

Szerkesztők: Nagy Janka Teodóra
Nyitrai Imre
Serafin József

Lektorok: Bognár Szabina
Gortka-Rákó Erzsébet

Kiadó: PTE KPVK – SE-SZVK – BTA

Felelős kiadó: Dr. Szécsi Gábor, dékán

Borító és tördelés: Sinka Csaba (Grafikrea Design)

Borítóterv: Szirtes-Tankó Tünde

Nyomda: Tolna Vármegyei SZC Nyomda, Szekszárd

Tartalom

Előszó	7
Balla Péter	
Az etika újragondolása a szociális munka kontextusában	9
Lakner Zoltán Lehel	
Shakespeare-től a szociális törvényig	21
Koncz József	
Így írtuk mi!	41
Lakatos Hedvig	
A szociális törvény szolgálatában	49
Nagy Janka Teodóra	
A szociális közigazgatás és szociális gondoskodás értelmezési kontextusai: kontinuitás és diszkontinuitás Csizmadia Andor életművében	55
Nyitrai Imre	
A megújulás záloga	65
A törvény alkotói - kerekasztalbeszélgetés.....	77
A törvény alkalmazói - kerekasztalbeszélgetés.....	97
A kötet szerzői, a konferencia előadói és a kerekasztal résztvevői.....	117
MEGHÍVÓ a Szociális törvény 30 éves konferenciára.....	119
„Szociális törvény 30” konferencia - Harminc éves az egy híján százszor módosított szociális törvény.....	121
Szervező intézmények szociális képzései.....	124

Előszó

A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény, amelynek célja a szociális biztonság megteremtése és megőrzése, az elmúlt három évtized Magyarországnak egyik alapvető és a társadalmi változásokhoz folyamatosan igazodó jogszabálya. Megszületésének 25. évfordulóján szakpolitikusok és szociális szakemberek több fórumon is emlékeztek megalkotására, kiemelték jelentőségét. A 30. évfordulón ezt a sort folytatva kívántunk visszatekinteni és szólni a jelenről is.

A három évtized lehetővé tette, hogy jogalkotók/döntéshozók és jogalkalmazók két generációja oszthassa meg emlékeit, tapasztalatait: egyrészt azok, akik a törvény előkészítésében, illetve a szociális intézményrendszer kialakításában, életre hívásában vettek részt, másrészt azok a „fiatal” szociális szakemberek, akik évtizedek óta a mindennapokban e törvény szellemében végzik szakmai munkájukat.

A szervező intézmények nemcsak a jogszabály előkészítésére és megszületésére kívántak emlékezni, de az elmúlt évtizedek szakmai professzióformáló szerepére, társadalmi hatására is.

A 2023. december nyolcadikán megrendezett konferencia időutazás volt: bemutatta a kezdeti, hősi és viszontagságos kezdeteket, az alkalmazói és felhasználói kihívásokat az eltelt három évtizedből, és kitekintett a jogszabály jövőjére, lehetséges utóéletére is.

A szerkesztők szándéka szerint a „Szociális törvény 30” konferenciakötet az előadások sokszínűségét, gyakran szubjektív, izgalmas közelítési szempontjait tükröző írásai és a törvény a magyar szociálpolitikába való történeti és jelenidejű beágyazottságát elemző tanulmányai (Balla Péter: Az etika újragondolása a szociális munka kontextusában; Lakner Zoltán Lehel: Shakespeare-től a Szociális törvényig; Koncz József: Így írtuk mi!; Lakatos Hedvig: A Szociális törvény szolgálatában; Nagy Janka Teodóra: A szociális közigazgatás és szociális gondoskodás értelmezési kontextusai: kontinuitás és diszkontinuitás Csizmadia Andor életművében; Nyitrai Imre: A megújulás záloga) a jogalkotói szándék megismeréséhez és a jogszabály

értelmezéséhez kívánnak járulni. A két kerekasztal beszélgetés (A törvény alkotói; A törvény alkalmazói) szerkesztett anyagának közreadása pedig a részt vevők visszaemlékezései, gyakorlati tapasztalatai, véleményei megfogalmazásával a szociális jogalkotás és joggyakorlat mindennapi kihívásainak fontos dokumentuma.

A szociális törvényt ünneplő konferencián a szociális szakma több nemzedéke képviseltette magát (a jogalkotóktól a szociális szakma derékhadán keresztül az egyetemi hallgatókig). Bízunk abban, hogy a „Szociális törvény 30” kötet is generációkat összekapcsolva jelent majd az időutazás nyújtotta új ismereteken túl fontos tájékozási pontot és alkalmat a szakmai együttgondolkodásra.

Szekszárd, 2024. április 25.

Prof. Dr. habil Nagy

Janka Teodóra

tanszékvezető,

egyetemi tanár

PTE KPVK

Szociális

Tanulmányok

Tanszék

Dr. Nyitrai Imre

oktató

Semmelweis Egyetem

Szociális Vezetőképző

Tudásközpont

Serafin József

docens

Baptista Teológiai

Akadémia

Az etika újragondolása a szociális munka kontextusában

Balla Péter

Vajon elválasztható-e a keresztény etika és a vallássemleges humán erkölcs? Számos kérdést vet fel számunkra, akár a hétköznapi életvezetést vizsgáljuk, akár a szociális munka kontextusát. Feltétlenül újragondolást igényel az értékorientáció mellett, ami sok esetben azonos, hogy milyen különbségeket találunk a keresztény szociális munkás módszertanában és a hivatását Isten nélkül, emberszeretetből, a szakma iránti teljes elhivatottságból és a segítségnyújtás önmagában vett erkölcsi haszna miatt végző szociális segítségnyújtó szakember között.

„Annak ellenére, hogy sok szociális munkás túlnyomórészt világi jelleggel gyakorolja szakmáját, a vallást és a spiritualitást nem lehet egyszerűen figyelmen kívül hagyni a munkájukban. Ehelyett fel kell készülniük a szakmai és spirituális értékeik közötti kapcsolatból eredő etikai dilemmák azonosítására és kezelésére, ahogyan azt keresztény szociális munkások konkrét példái is mutatják.”¹ „Sok más szakmához hasonlóan a szociális munka is a szekularizáció fokozatos és – úgy tűnik – visszafordíthatatlan folyamatát élte. Ezzel a folyamattal párhuzamosan terjedt el az az elképzelés, hogy a vallásnak (mind intézményi, mind ideológiai szempontból) nincs határozott vagy fontos feladata a szociális ellátás területén. Sőt, mind a szakmai gyakorlatban, mind a tudományos körökben sokakban egyértelműen gyanakvó, ha nem egyenesen ellenséges magatartás alakul ki azokkal a szociális szakemberekkel szemben, akik bármilyen módon megpróbálnak vallási dimenziót beépíteni a munkájukba.”²

A jó minőségre való törekvés a profán motivációk – ami a szakma iránti

1. Alexandru Neagoe, „A szociális munka etikai dilemmái a (poszt)szekuláris társadalomban, különös tekintettel a keresztény szociális munkásokra”, in *Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból.* szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 244.

2. *Im.* 245.

szeretetet és elköteleződést jelenti – mellett kapott egy vallási motivációt is, miszerint Istent a hétköznapi tevékenységeinkkel is dicsőítjük, aminek a munkavégzés egy szignifikáns részét testesíti meg. Így nem lehetséges a vallási meggyőződést a magánéletre redukálni, hiszen a vallási motiváció nem csak a segítő szakmában, de minden más szakmában is átjárja alanyának munkáját, meghatározhatja a produktum minőségét, tehát nem magánügy többé csupán, hanem minőségügyi fokmérőként is tekinthetünk és kell is rá tekintenünk.

Egy 2013-ban készült tanulmány utal rá, hogy különböző megfigyelések azt igazolják, hogy a vallás a magánból ismét, ha nem is közüggé, de „szélesebb spektrumú” üggyé válik. „E megfigyelések szerint ennek az új kontextusnak az egyik legjelentősebb fejleménye, hogy a vallás és a spiritualitás, amelyek korábban nagyrészt az értékek és a magánélet területére szorultak vissza, elkezdtek valamekkora részt visszaszerezni az elveszített pozíciójukból a köz- és a szakmai szférában”³

A szociális munka kialakulásáról nem ejthetünk hosszasan szót, de meg kell jegyezni, hogy a földrajzi és kulturális határok átlépése ismét új kontextusba helyezi a vallást, mint releváns tényezőt. Elengedhetetlen a probléma helyes megismerésén túl azt is látni, hogy az adott környezetben a kliens számára mi a legjobb tanács, és ez olykor eltér a segítő eredeti szocializációja alatt és a képzése alatt belső értéké épült rendszerétől. „Egy rövid szakirodalmi áttekintés azt mutatja, hogy a vallásról alig esik szó a nemzetközi szociális munkáról szóló mértékadó könyvekben. Egy, a nemzetközi szociális munkáról írott norvég tankönyvben azonban külön fejezet foglalkozik a vallással és annak a szociális munkára gyakorolt hatásával.”⁴

Érdekes azt látni, hogy a vallás, mint tényező egyáltalán hogyan jelenik meg a szociális munkában. Véleményem szerint a segítő nem tudja vallás-

3. Im. 246.

4. Gurid Aga Askeland és Elsa Døhlie, „A nemzetközi szociális munka kontextualizálása: A vallás, mint releváns tényező”, in Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból. szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 266-67.

semlegesen végezni munkáját, mert a tanácsaiban, motivációjában mind-mind benne lesz a spiritualitás, a materián való túllátás, az Istennel, mint minden teremtőjével és fenntartójával való számolás. A tolerancia mindkét oldalról alapérték, mert nem ugyanaz egy vallást elfogadni, mint tényező és egyetérteni annak tartalmi tanításával. Ez a hozzáállás segítheti mindkét felet a jobb megértésben, az ügy megoldásának megtalálásában. A presszió vagy bármiféle szabadságjog elnyomása még a megoldás érdekében sem tekinthető járhatónak.

„A szociális munka professziójának hosszú múltja van, amely az önreflexiót a kompetens gyakorlat középpontjába helyezi. Ez a készség leggyakrabban a klinikai gyakorlathoz kapcsolódik, azonban az etikai döntéshozatalban is nagy jelentőséggel bír. Ezen a ponton az önreflexió annak vizsgálatát jelenti, hogy világnézetünknek milyen következményei vannak a munkánkra. Az 'erkölcsi párbeszéd' gondolata magában foglalja azt, hogy a szociális munkás megvizsgálja a kliensek etikai dilemmákkal kapcsolatos nézőpontjait, és önreflexív kérdéseket intézhet magához, hogy kezelje ezeket az értékkonfliktusokat. Itt a hangsúly annak megértésére helyeződik, hogy ezek a következmények hogyan állnak vagy nem állnak összhangban az Etikai Kódexszel.”⁵ Az Etikai Kódex minden országban és minden szituációban nagy hangsúllyal bír. A nehézség ott keletkezik, hogy a Kódex csupán irányvonalakat fogalmaz meg, nem konkrét megoldási javaslatokat egy-egy esetre. Nem is tehetné ezt a terjedelem végessége miatt, illetve amiatt sem, hogy minden eset mérlegelést igényel, és lehet, hogy nagyon hasonló szituáció, mégis eltérő megoldást igényel, mert a vizsgálat alatt egy tényező sokkal inkább előtérbe kerül, egy másik pedig elhanyagolhatóvá válik.

A Biblia igazságának használata hasonlóan működik, amikor az exegézistől eljutunk az etikai iránymutatásig. Nem kiemelünk egy igazságot és

5. Richard Spano és Terry Koenig, „Mi a szent, amikor a személyes és a szakmai értékek ütköznek?” Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból. szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 218-42.

kontextus nélkül ráerőszakoljuk egy helyzetre, hanem az abszolút igazságot kell a szituációra értelmeznünk. „Azt állítjuk, hogy a Kódex széleskörű szempontokat biztosít a gyakorlat etikai alapjainak meghatározásához. Azonban nem ad, és nem is adhat konkrét mintát, amelyet egy konkrét helyzetben kell alkalmazni. A szakmai tudás és az értékek kölcsönhatása az, ami eligazítja a szakembereket abban, hogyan kell viselkedni egy adott helyzetben. E tudás nagy részét az elméletből és az empirikus társadalomtudományi kutatásokból kell elsajátítani, és nem teológiai írásokból.”⁶ – írja Spano. Ez előbbi megállapítás a szintetizálás érdekében annyival kiegészítésre szorul, hogy az empirikus megfigyelések bizonyos esetekben pont, hogy összhangban vannak a teológiai könyvek megállapításaival, illetve egymást kiegészítve vannak jelen. A bibliaértelmezés során is figyelembe kell venni, hogy bizonyos etikai dilemmákra a Szentírás nem ad egzakt választ, de mutat egy irányt, aminek figyelembe vételével megoldhatók korunk modern etikai kérdései, feltéve, hogy a jelent ugyanannyira komolyan megvizsgáltuk, mint a Biblia különböző locusait, és a gyakorlatba ültetés folyamata nem sikkadt el az exegézisre fókuszálás miatt.

Minden problémamegoldás esetében elmulaszthatatlan a kontextus vizsgálata. A környezet helyes megismerésén túl az alany (kliens) múltjának, vagyis szocializációjának megismerése is szükséges, hogy lássa a segítő, hogy miért alakult ki egy-egy reakció bizonyos, felmerülő problémával kapcsolatban. Akárcsak bizonyos verseket a Bibliában nem lehet és nem is szabad a szöveggörnyezetük nélkül értelmezni, így nem csak a helyzeteknek, hanem az embereknek is van „kontextusuk”. A jelen döntéseit általában a múlt tapasztalatai befolyásolják, de az is előfordulhat, hogy egy közelmúltban átélt intenzív hatás teljesen megváltoztatja a kliens hozzáállását egy-egy problémához. „A kontextus fontos tényező mind a problémák azonosításában,

6. lm. 235.

mind a szociális munka kihívásainak megértésében.”⁷ Askeland kiemeli, hogy nemcsak az adott eseteknek van kontextusa, és nemcsak az egyéneknek, mint személyeknek, hanem lehet általánosan fogalmazni a szociális munka kontextusát is. Ennek leginkább a nemzetközi szociális munkában van szerepe, ha több kultúra, szocializáció, erkölcsi meggyőződés találkozik egymással. „Posztmodern nézőpontból a szociális munka társadalmilag konstruált, attól a korszaktól és társadalmi, illetve történelmi kontextustól függ, amelyben zajlik.”⁸ A szociális munka és a bibliaértelmezés közti párhuzamot kiegészítve meg kell jegyezni, hogy a szociális munka módszertana helytől és időtől függő, de az értékorientáció hasonlóan örök érvényű, akárcsak a Bibliának az üzenete. A Szentírás princípiumainak megértéséhez ismerni kell az adott kontextust, amiben azok íródtak, hogy helyes megállapításokra jussunk, és ismerni kell a jelen közeget, amiben ezeket az örök érvényű igazságokat alkalmazni szeretnénk. „A szociális munkára a 'személyt a környezetében' fókusz jellemző, mely közel egy évszázada központi szerepet játszik a gyakorlatról alkotott elképzeléseinkben. A szociális munka gyakorlatának szisztematikus vizsgálata Shulman munkájában folytatódik, aki Schwartz elképzeléseit használja fel saját 'közvetítő modelljének' teljesebb kifejtéséhez.”⁹ Tehát a személy kontextusán túl foglalkozni kell még a környezettel, amiben az eset zajlik, és nem elhanyagolható szempont a segítő személyének kontextusa sem.

„A posztmodern társadalmak általában szekularizáltabbak, mint a pre-modern és modern társadalmak.”¹⁰ - jegyzi meg Askeland, ami érdekes felve-

7. Gurid Aga Askeland és Elsa Døhlie, „A nemzetközi szociális munka kontextualizálása: A vallás, mint releváns tényező”, in *Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból.* szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 268.

8. *Im.* 268.

9. Richard Spano és Terry Koenig, „Mi a szent, amikor a személyes és a szakmai értékek ütköznek?” *Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból.* szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 220.

10. Gurid Aga Askeland és Elsa Døhlie, „A nemzetközi szociális munka kontextualizálása: A vallás, mint releváns tényező”, in *Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból.* szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 272

tés abból a szempontból, hogy a különböző népcsoportok mennyire tekintik a vallást releváns tényezőnek a közügyek döntéshozatalában, vagy akár a szociális munka területén. Eszünkbe juthat a reformátori etikai tanítása, miszerint az államot a joggal, a gyülekezeteket pedig a Biblia tanítása alapján kell szabályozni, de ez azért nem fekete és fehér, mert minden közösség, gyülekezet, társadalom emberekből áll, individumokból, akik nem tudnak ennyire szeparáltan gondolkozni, illetve a keresztények a társadalom jelentős fejlődésében nagy részt vállalhatnak, hiszen annak részei. A keresztények nem elkülönülve alakítanak ki egy társadalmat, és a teokrácia ideje nem a jelen korban fog eljönni, ezért szükségszerű, hogy az állam és az egyház párbeszédben legyen egymással. „Más emberek vallásának tiszteletben tartása alapvető fontosságú, és megköveteli a helyi emberek életmódjának és hagyományainak elismerését: egy szociális munka szlogenjét idézve, „ott találkozni az emberekkel, ahol vannak”. Az emberek megértésének és a saját terepükön való találkozásnak a kulcsa az lenne, ha mások nézőpontját és helyzetét figyelembe vennénk.”¹¹

Az individuális kontextusértelmezést az is alátámasztja, hogy a vallás nem kihalni látszik az emberekből, hanem inkább újra számolni kell vele, mind a szociális munkában, mind egyéb területeken. „A szekularizációs folyamat látszólag visszafordíthatatlan volta ellenére az utóbbi években egyre több szakember állapította meg, hogy a világ számos részén, így a nyugati országokban is, megújul az emberek érdeklődése a vallás és a spiritualitás iránt. Ez a növekedés, különösen a spiritualitás kevésbé intézményesített formái terén, elegendő alapot adott egyes szerzőknek ahhoz, hogy egy „poszt-szekuláris” korszak hajnaláról beszéljenek.”¹² A fentebb említett párbeszéd

11. lm 273..

12. Alexandru Neagoe, „A szociális munka etikai dilemmái a (poszt)szekuláris társadalomban, különös tekintettel a keresztény szociális munkásokra”, in Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból. szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 246

szükségességét emeli ki Askeland is, mert nem csak egyéni szinten, de közösségi szinten is nagy jelentőségű és döntéseket befolyásoló tényező a vallás. „A posztmodern megteremtette a vallási párbeszéd alapját azáltal, hogy elismert más nézeteket is, és ismét hangsúlyozta, hogy a vallások fontos szerepet játszanak az emberek életében és a társadalomban.”¹³

„A modern nyugati szemlélet szerint a vallás magánügynek számít. A posztmodern nézőpontból azonban nyitnunk kell afelé, hogy a vallást nem szigorúan igaznak vagy hamisnak, vonzónak vagy ellenszenvesnek tekintjük, hanem olyan kontextuális tényezőnek, amelyet a nemzetközi szociális munkában figyelembe kell vennünk.”¹⁴

Mi a teendő akkor, ha a szociális munka során értékkonfliktus lép fel? Még csak nem is kell nemzetközi szociális munkáról beszélnünk, hogy ez a kérdés akárcsak koncepcionális szinten megfogalmazódjon, de a gyakorlat is bőven beszámol hasonló gyökerű problémákról. Spano említi cikkében Shulman modelljét. „Shulman ezután a háromszög-modellt használja, hogy a gyakorlat három kulcsfontosságú elemét – kliens(ek), szociális munkás és a szervezet/család/közösség – ábrázolja. Elismeri, hogy az e rendszerek közötti közvetítés a viselkedések szélesebb körét foglalhatja magában, beleértve az olyan tevékenységeket, mint például az érdekérvényesítés és konfrontáció. A fogalomalkotásnak ez a gazdagsága igen hasznos a szociális munkások számára, mert lehetőséget ad arra, hogy a kliensekkel való munka során többféle rendszerfókuszot is bevonjunk (például egyéni, családi, csoportos és közösségi). Azt a gondolatot is magában foglalja, hogy e rendszerek között gyakran értékkonfliktusok vannak, és hogy a konfliktusok megoldása a gyakorlat részét képezi. Sajnos azonban ez a megközelítés kihagy egy fontos rendszert, a szakmát. A szerzők – kivéve azokat, akik a spirituálisan

13. Gurid Aga Askeland és Elsa Døhlie, „A nemzetközi szociális munka kontextualizálása: A vallás, mint releváns tényező”, in Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból. szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 273

14. Im. 279.

érzékeny szociális munka gyakorlatára fókuszálnak – a szakmai értékeket és az Etikai Kódexet jellemzően a gyakorlatról szóló diskurzus részeként határozzák meg, de egyúttal azt is feltételezik, hogy a szociális munkás személyes értékei és a szakma értékei között összhang van.”¹⁵ Az összhang megteremtése bizonyos szempontokból könnyebb egy egyházi fenntartású szociális intézményben. Askeland megfogalmaz egy fontos különbségtételt, ami közelebb visz a megoldáshoz. „Ahhoz, hogy el tudjuk engedni a modernista igaz-hamis dichotómiát, hasznos lehet különbséget tenni egy vallás elismerése és elfogadása között. Az elismerés azt jelenti, hogy a vallást az emberi létezés szerves részeként értékeljük, függetlenül attól, hogy a szociális munkás osztja-e a hitrendszert vagy sem.”¹⁶ Természetesen a gyakorlatban ennek megvalósítása újabb kihívások elé állítja a szociális segítő munkásokat.

Az egyik ilyen problémakör a felelősség és a döntési kompetencia kérdése. Meddig terjed a segítő felelőssége, és milyen szinten „befolyásolhatja” egy-egy döntés meghozatalában a kliens? Ezen útmutatásában hogyan nyilváníthatja ki saját hitbeli meggyőződését, illetve mennyire kell szem előtt tartania, hogy a kliens számára mi a legjobb? Számos kérdést feltehetnénk még, de kezdjük a felelősség témakörével. „A szolgáltatást igénybe vevők gyakran elvárják, hogy a dolgozó segítsen nekik kiválasztani a legjobb cselekvési irányvonalat, és ha a dolgozó viszonylag biztos abban, hogy mi ez az irányvonal, akkor nincs oka rá, hogy ezt félénken jelezze. „Loewenberg és Dolgoff szavaival élve: „ha egy szociális munkás nem kérdőjelezi meg egy kliens viselkedését, az ügyfél azt gondolhatja, hogy jóváhagyja, amit tesz. Lehet, hogy a munkatárs a hallgatását az értéksemlegesség kifejezésének

15. Richard Spano és Terry Koenig, „Mi a szent, amikor a személyes és a szakmai értékek ütköznek?” Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból. szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 220.

16. Gurid Aga Askeland és Elsa Døhlie, „A nemzetközi szociális munka kontextualizálása: A vallás, mint releváns tényező”, in Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból. szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 280

szánja, de az valójában az adott viselkedés elfogadását jelezheti!”¹⁷ A döntési mechanizmus során törekedni kell arra, hogy a kliens a sajátjának érezze a döntést, még akkor is, ha arra vágyik, hogy más hozza meg helyette. Ilyen esetekben a segítő magasabb egzisztenciális helyzetben van, és még az is lehetséges, hogy abból a perspektívából a legjobb tudása alapján a legmegfelelőbb megoldási javaslatot teszi, de a kliensnek kell ezzel azonosulva döntést hoznia, hogy később ne a segítő felelőssége legyen a döntésből származó akár pozitív vagy negatív következmény. „A szociális munkásoknak, akik egy szakma tagjai, különleges felelősségük van a kliensekkel, a diákaikkal és a témavezetettjeikkel kapcsolatban. Ezek olyan bizalmi kapcsolatok, amelyekben a kevésbé erős kliens, diák vagy a támogatott személy megbízik a nagyobb hatalommal rendelkező szakemberben, oktatóban vagy szupervízorban.”¹⁸ A döntéshozatal vagy tanácsadás komplexitásával kapcsolatban sorolja fel Neagoe, hogy milyen tényezők vannak jelen. „Amikor a szociális munkás megpróbál helyes döntést hozni arról, hogy hogyan reagáljon egy adott helyzetben, nemcsak a saját személyes érzéseivel, saját képességeinek és tudásának korlátaival, valamint a behatárolt lehetőségek által támasztott valós korlátokkal küzd, hanem az egymással versengő értékek sokaságával: társadalmi értékekkel, személyes értékekkel, szakmai értékekkel és munkahelyének uralkodó értékeivel egyaránt”¹⁹ Itt nem csak a szakralitás és a profanizmus a kérdés, hanem azokon belül is számos lehetőség közülü vá-

17. Alexandru Neagoe, „A szociális munka etikai dilemmái a (poszt)szekuláris társadalomban, különös tekintettel a keresztény szociális munkásokra”, in *Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból.* szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 252-3

18. Richard Spano és Terry Koenig, „Mi a szent, amikor a személyes és a szakmai értékek ütköznek?” *Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból.* szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 229.

19. Alexandru Neagoe, „A szociális munka etikai dilemmái a (poszt)szekuláris társadalomban, különös tekintettel a keresztény szociális munkásokra”, in *Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból.* szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 255

lasztás. A sok-sok értékrend egymásnak feszülése mellett a vallási motiváció is megjelenik, mint tényező. Akár teljesen vallássemleges etika könyvekben is találhatunk egy-egy szituációra több megoldást is, attól függően, melyik etikai rendszert választjuk origónak döntési mechanizmusunk elindításakor. Természetesen más eredményekre is fogunk jutni.

Ha a vallás, mint tényező is jelen van, akkor a kérdés a továbbiakban az, hogy melyik rendszer vagy motiváció kerekedik felül, melyiket tartja a kliens (vagy a segítő) a legfontosabbnak. A segítő szolgáltatás folyamán a segítőnek ugyanolyan joga van a saját vallását gyakorolni, vallási meggyőződésének hangot adni, mint a kliensnek. „Azokban a helyzetekben, amikor a szolgáltatást igénybe vevő nem érdeklődik spirituális ügyek iránt, vagy más álláspontot képvisel, mint a dolgozó, akkor sem szabad elfelejtenünk, hogy a keresztény hit szerint a szabad akarat az egyik legnagyobb isteni ajándék az emberiség számára.”²⁰ Számos Etikai Kódex kiemeli, hogy a vallási befolyásolás nem megengedett a segítő munka során, de a másik oldalról megközelítve, annak sem szabad teret engedni, hogy a segítő szabad vallásgyakorlása csorbát szenvedjen, vagy akár önmagával kerüljön disszonanciába.

A mikrokörnyezeten túl az is nagy befolyással bír, hogy a szervezet milyen: egyházi vagy állami fenntartású. „A szociális munkát világszerte gyakran vallásos és filantróp szervezetek és intézmények végzik, különösen azokban az országokban, ahol a jóléti állam nem létezik vagy gyenge. A hitalapú szervezetek előnye lehet, hogy az állami rendszertől eltérő erőforrásrendszert, értékalapot és hálózatokat képviselnek”²¹ Askelandnál találkozunk egy kulcsfogalommal, ami pedig a „hit alapú szervezet”. Ismét visszajutunk ahhoz a kérdéshez, hogy milyen motiváció, értékrend, irányvonal adja meg a problémamegoldás hogyanját. „Számos olyan eset van, amely valószínűleg

20. Im. 251

21. Gurid Aga Askeland és Elsa Døhlie, „A nemzetközi szociális munka kontextualizálása: A vallás, mint releváns tényező”, in Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból. szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 274

nem jelent jelentős kihívást a keresztény szociális munkások bizonyos szereplői számára, például azoknak, akiket egyházi szervezetek alkalmaznak, különösen akkor, ha az adott szervezet ugyanahhoz a vallási hagyományhoz tartozik, mint a szociális munkás.”²²

Ez a harmónia természetesen akkor képes fennállni, ha a munkáltató (a szervezet) és a munkavállaló (segítő) azonos vallási hovatartozású. Még ilyenkor is probléma léphet fel, ha a kliensek nagyon heterogén háttérrel rendelkeznek, hiszen nekik nehézségeket okozhat a vallási evidenciák befogadása is. A vallásosság megélés a hivatásban egyre inkább előtérbe kerül, és annak az újrafelfedezése, hogy a gyakorlati életet is átszövi a vallási motiváció. A kegyesség egyik komoly megélési lehetőségének tartom a munkaetikát, ami speciálisan jelenik meg a szociális munka során, de bármely más hivatásra, szakmára is applikálható a Szentírás azon textusa, hogy a hívó ember mindent Isten dicsőségére cselekedjen. Ha ezek a princípiumok és összefüggések újra központba kerülnének, akkor a transzcendens utáni vágyakozás testet tudna ölteni a mindennapi életben és kapcsolódás lehetne a világ felé a hivatásban való minőségi munkára való erősödő törekvés.

22. Alexandru Neagoe, „A szociális munka etikai dilemmái a (poszt)szekuláris társadalomban, különös tekintettel a keresztény szociális munkásokra”, in *Kereszténység, hit alapú szervezetek és szociális munka. Válogatás a nemzetközi szakirodalomból.* szerk. Szirtes-Tankó Tünde (Budapest: FISZI, 2024), 249

Shakespeare-től a szociális törvényig

Lakner Zoltán Lehel

Tisztelt Konferencia! Én is szeretettel és nagy tisztelettel köszöntök mindenkit. Különösen örülök, hogy a jogszabályt előkészítő, azt létrehozó munkatársak is jelen vannak. Itt vagyunk tehát – s bár már deres halántékkal és sok mindennel, amit az élet még ránk rakott az elmúlt 30 évben –, és visszaemlékszünk azokra a torokszorító időkre. Bizony, volt olyan is közöttünk, aki szabályosan belebetegedett a megfeszített munkába. Valamennyien hivatást éreztünk arra, hogy élve a rendszerváltozás adta lehetőséggel, megváltoztassuk a világot – ha máshol nem is, de legalább a saját pályánkon.

Nyilván magyarázattal tartozom a szokatlan címért: *Shakespeare-től a szociális törvényig*. A nagy drámaíró neve öt évvel ezelőtt jutott eszembe, amikor a törvény huszonöt éves évfordulójára emlékeztünk. Ugyanis nem sokkal korábban éppen Angliában, a Bournemouth-i Egyetemen voltam vendég, amikor kérdezték engem a magyar szociális rendszerről. Elmondtam akkor, hogy Közép-Európában elsőként hoztunk létre egy igen komoly koncepcióra és szervezettségre épülő szociális védelmi rendszert szabályozó törvényt, amely bár harmadfél évtizedet is megélt, az értékelése azóta többszörösen is megingott, már csak azért is, mert legalább hatvan alkalommal került sor a módosítására. Hát micsoda jogszabály az ilyen? – keseregtem rajta magam is. Nos, akkor ott az egyik brit kollégám megvigasztalt, hogy ne szomorkodjak, mert az ő Shakespeare-üket harminc-negyven évenként angolból angolra fordítják – tehát számtalanszor szinte újra írják –, mert olyan gyorsan változik a nyelvük, hogy az egy-két generációval későbbi korosztályok már igen csak avíttnak tartják a szöveget, s nem is igazán értik, mit is akart az író. A sok „újraírástól” Shakespeare persze ugyanaz maradt, ugyanazon a szinten tudjuk értékelni, ugyanúgy befogadjuk és használjuk, élvezzük, értékeljük a gondolatait, mint korábban, de nyelvileg hozzáigazítjuk az új környezethez. Nos, így vagyunk mi ezzel a szociális törvénnyel is. Tehát ez az egyetlen magyarázata a címnek. Akinek füle van, hallja

meg! A módosítások száma ugyan lassan eléri százat is, de a jogszabályok egyrészt addig élnek, ameddig faragják, bővítik, módosítják őket, másrészt, ameddig képesek befogadni az újabb és újabb kiegészítéseket, amíg egy stabil szabályozó rendszer alapjaként tudnak funkcionálni.

Ami a tartalmat, vagyis az akkor kialakult helyzetet illeti, szembe kellett néznünk azzal a zavarba ejtő krisztusi mondattal, hogy „*Szegények mindig lesznek köztetek*” – nos, akkor meg mit is érhet a mi munkánk? Aztán megszületett az a fölismerés, hogy ezek a szavak nem a belenyugvás, az elfogadás, a beletörődés, a véget nem érő és eredménytelen munka szavai, hanem éppenséggel feladatkielölő értelmet kapnak minden keresztény ember életében, és arra indítanak, hogy feltétel nélkül vállaljuk fel a másik ember iránt érzett felelősségünket. Mivel itt egy újjászülető országról, egy újjászülető nemzetről volt szó, olyan rendszert kellett életre segítenünk, amely képes minőségi segítő és szolgáltató rendszerként védelmet nyújtani azoknak, akiket az új világot vajúdó hazában is megpróbál az élet. A segíteni akaráshoz persze nem kell föltétlenül kereszténynek lenni, hiszen az úgynevezett társadalmi önszerveződések már igen korán megjelentek. Az ókori, császári Rómában például több száz civil szervezet működött, melyek jelentős része valamilyen segítő tevékenységet végzett szinte a megszólalásig hasonló szabályozási környezetben, mint ahogyan azt ma nem igen képzelnénk a csaknem kétezer évvel ezelőtti Európában. Az aktív, együttérző magatartás a profán világban is végigkíséri az emberi történelmet, mint maga a szegénység, de szervezetten, hivatásszerűen és intézményesülten hosszú ideig csak az egyház hozott létre folyamatos működésű szegénygondozást.

Ha ugrunk egyet térben és időben, hazai példákat is említhetnénk, hiszen a keresztény példázatok mellett Magyarországon is nagyon korán megjelentek a nem egyházi indíttatású segítő szerveződések. Ismeretes, hogy a bányatársaságok a korai Árpád-kortól ott vannak felvidéki és erdélyi városainkban, és a társadalombiztosítás előképének is tekinthető 'társládákat' hoztak létre:

tagjaikat, a bányászokat és családtagjaikat ért veszélyhelyzetek (betegség, elhalálozás, stb.) enyhítése, kezelése érdekében. De beszélhetnénk arról is, hogy a városi színtereken is viszonylag korán megjelentek a segítő összekapaszkodás szervezetei: köztük olyanok, amelyek már nem egy bizonyos kockázatot viselő foglalkozási csoporthoz kötődtek, hanem egy-egy lakóterülethez. Itt vannak például a *Kalandos Társulatok*. Mond-e ez az elnevezés valamit is a jelenlevőknek? A hónap első napjáról, a *calendisről* elnevezett, kifejezetten civilnek mondható társulat, amely a latin kifejezést a kezdetektől magyarosított változatban használta, a 14. században Kolozsvárt jött létre és egészen a második világháború utáni zavaros időkig, 1947-ig működött. Ennek a legrégebbi, mintegy 700 éven keresztül működő magyar városi segítő szervezetnek a működésében valóságos helyi társadalmi összefogás valósult meg azáltal, hogy a legkülönbözőbb vallásos, plébániai, világi és hatósági szerveződések képviselői tudatosan és tervszerűen működtek együtt a szegények ellátásában.

Érdeemes lenne alaposan utánanézni a faluközösségi segítő szokásrendeknek is, amelyekből ugyancsak begyökerezett, évszázadokon keresztül működő hagyomány sejlik föl a magyar szociális segítség történetében. Ilyenek voltak az ún. *faizástól*, a *koldulás rendjének* szabályozottságán keresztül, a kalácsa jellegű viselő *közösségi házépítés* hagyományáig ismert szokások, vagy a vásárokon szedett ún. *szegény fillérek* begyűjtése és szervezett szétosztása. Ezek monografikus rendszerezésével még adós a magyar néprajztudomány és a szociálpolitikatörténet.

A szociálpolitika klasszikus értelmezéséhez közelítve mindenképpen az állami szerepvállalásról kell beszélnünk. Nálunk is, már a korai Árpád-kortól kezdve szabályozó szerepkörben jelenik meg az állam. Természetesen ennek szükségessége akkor merül fel, amikor az erkölcsi rend sérül, és a kialakult moralitás vezérelte szokásrendet nem mindenki és nem minden esetben tartja magára érvényesnek. Akkor az adott normasértés miatt szabályokat kell alkotni, és akár szankciókkal is kiegészülve jogi környezetbe kell helyezni az esetet, illetve a sérelmes magatartást. Talán nem véletlen, hogy elsőként

a legkiszolgáltatottabbak érdekeinek a sérülése esetén születnek meg olyan jogszabályok, mint az özvegyek és az árvák védelmét szolgáló rendelkezések már Szent István és Szent László királyok törvénykönyveiben.

Érdeemes az időben tovább ugorva Werbőczy Tripartitumát, a Hármas Könyvet is elővennünk. Ez a törvénygyűjtemény szinte a mai napig is a magyar jogrendszernek az alapját képezi. A mi szempontunkból az az érdekes, hogy mintegy tucatnyi szakaszban szabályozza a magyarországi gyámügyet már 1517-ben! A rendelkezésekből egyértelműen igazolható a kimunkált szakmai háttér, amely olyan ma is korszerű elemeket tartalmaz, mint például az, hogy a gyermek vagyona felett kirendelt gyámnak mindenképpen a gyermek érdekeinek megfelelően kell végeznie a tevékenységét, és a vagyont a gyermek nagykorúságáig teljes körűen meg kell őriznie. Vagy gondolhatunk arra a rendelkezésre is, mely szerint a gyermek elhelyezését az ő eredeti lakókörnyezetében kell megoldani. Szóval van mire emlékezni, van miből példát meríteni.

De térjünk vissza az állam szerepére! Mária Terézia uralkodásakor látjuk, hogy a közpolitika szintjére emelkedik az állam szerepe azáltal, hogy elkezdődik a nagy közszolgáltató rendszerek kiépítése. Ekkor formálódik a közoktatás hálózatának megalapozása is. *A Ratio Educationis* már egy oktatási rendszert hoz létre, melyben az állam felelősségével rendelkezik a szegénysorú gyerekek iskoláztatásáról, mert az életüket megalapozó és a szegénységet elkerülő tényezőt láttak benne. Tovább menve, mintegy száz esztendővel, a kiegyezés utáni magyar kormányzat már kifejezetten az iskolázatlanságban jelöli meg a szegénység legfőbb okát. Kifejtik, hogy a műveltség terjesztésén túl az iskolában, iskolázottságban a szegénység elkerülésének az eszközét is látják. Ezért kerül bevezetésre – Angliát és Olaszországot is megelőzve – az általános és kötelező népoktatás 1868-ban (*1868:38. tc.*) A rendelkezésekkel először történik meg, hogy *az állam társadalmi problémát nevez meg a szegénység okai között*, és ebből következően tudatosan fogalmaz meg feladatot a maga számára.

Az állam szociális értelemben vett társadalmi felelősségvállalásáról a korábbi gyér előzményektől eltekintve valójában csak a 19. század utolsó harmadától beszélhetünk. A társadalomtörténet az egész századot a tőke és a munka közötti harccal jellemzi. A küzdelmek eredményeként az iparosodó országok kormányai, a munka világának érdekvédő szervezetei, valamint az ipari és a banktőkét képviselő vállalkozók képviselői egyfajta virtuális szerződést kötve arra a következtetésre jutottak, hogy ki kell lépni a liberális „éjjeliőr állam” koncepcióból, amely cselekvésképtelenné teszi a kormányokat. Helyette olyan köznyugalmat, békét ígérő megoldásokat kellett keresni, amely az állandósult, gyakran forradalmi erőszakba átcsapó mozgalmakat is lecsillapítja.

A munka világában kiéleződött, már-már elviselhetetlen feszültségek politikai színezetet kaptak. A feloldhatatlannak tűnő viták szintet lépve a parlamentekig hatolva egy asztalhoz ültették a mindaddig ellenérdekelt feleket. Ebben a viszonyrendszerben válik az állam főszereplővé, és kényszerítő erejét használva szükséges, és betartható *szociális eredményeket ígér a társadalomnak*. A megoldást a társadalombiztosítási rendszerek fölállása, hálózatosodása és kiszélesedése jelentette. Az állami szabályozással, kockázatközösségi elvre épülő rendszerek *a társadalmi modernizáció legfontosabb és legtartósabb szociális intézményeként* jöttek létre, máig alapját képezve a jóléti állam koncepciójának. A jövedelembiztonságot segítő TB rendszerek megszületésével egyidőben vált általánossá a munka- és a pihenőidő szabályozása, valamint a *munkaadók és a munkavállalók kapcsolatának szerződésben rögzített követelményei* mellett a női és a gyermekmunka szabályozása is. Ugyancsak ekkortól beszélhetünk a munkavédelmi követelmények első kodifikálásairól és az ún. vállalati szociálpolitika megszületéséről is, beleértve főleg az ipari munkásságot szolgáló munkahelyi szociális létesítmények megjelenéséről. A társadalombiztosítás megjelenése tehát új világot teremtett, melyben a jogok és kötelezettségek szélesedő rendszere polgári arculatot adott a társadalomnak.

Mindez sok európai országot megelőzve fokozatos kiterjedéssel Magyarországon is megtörtént.

A további fejlődést a 19–20. század fordulójára, a városiasodás dinamikus felgyorsulása inspirálta. A szociálpolitikai gondolkodás középpontjába a közellátás megszervezése került. Erről tanúskodnak azok a vármegyei és városi évkönyvek, melyekben elszámolnak az adott év szociálisnak tekintett intézkedéseiről, azaz az alapvető élelmiszerekhez és városi közszolgáltatásokhoz való hozzáférés hálózatainak kiépítéséről, esetenként pedig a szeretetházak és a szegénygondozás adatairól, vagy éppenséggel a hajléktalanok ellátásáról. Ezek a vasok kiadványok nagy részletességgel elemzik a népmozgalmi adatokat is. Az első világháború új fejezetet nyit a magyar szociálpolitika történetében is. Új hangsúlyok jelennek meg, s a harcmezőkön megrokkant katonák, katonárvák ellátása kerül a szociálpolitika középpontjába. Új intézményhálózatok jönnek létre az egész történelmi Magyarországon. Megélnékül a tudományos és szakmai irodalmi élet is. 1911–12-ben már *Szociálpolitikai Szemle* néven egy munkásvédelmi folyóirat is indul Magyarországon, amely ismételten a *munkáskérdést* emeli be a közbeszédbe. A szociálpolitikát egészen új tartalommal a Stefánia belga királyi hercegnő nevével fémjelzett ún. Stefánia Szövetség tölti meg, amely a *védőnői szolgálat* fölállításával és kiépítésével tesz hatalmas szolgálatot Magyarországnak. A szövetség már 1916-ban *Központi Védőnőképző Iskolát* szervez. A korszak nagy társadalmi kihívásainak megoldására, a magas csecsemő- és anyai halandóság és a kisgyermek rossz életkörülményeiből adódó problémák orvoslására alakult 1915-ben *Országos Stefánia Szövetség* néven, mellyel – szaknyelven – szocio-medikális szolgáltatásként kezdetét vette a *hivatásos anya- és csecsemővédelem* Magyarországon. A szolgálat jelentőségét mutatja az a dinamikus fejlődés, mely szerint például a képzőhelyek és nővérthonok mellett 1940-re már 334 védőnői intézet, 150 tejkonyha, 14 anyaotthon, 26 szülőintézet, 31 bölcsőde és 30 napközi működött az országban. A védőnői szolgálat a mai napig hungarikumként Magyarország egyik legnagyobb

büszkesége, társadalmi és egészségvédelmi haszna kétségtelen és nélkülözhetetlen. Igyekeznek is a világ több pontján is követni a koncepcióját, de hatékony rendszerbe szervezve nem tudják rendszeresen leutánozni sehol.

Ejtsünk szót újra az elméleti háttérrel is! Európában szintén nálunk jelenik meg az elsők között olyan átfogó tudományos munka – *Bevezetés a szociálpolitikába* címmel – 1918-ban Hilscher Rezsőtől, aki egyenesen az államnak címezi a polgárai jólétéért viselt szociális felelősséget. Ez a ma megkérdőjelezhetetlen feladat kijelölés száz évvel ezelőtt még igencsak újdonságnak számított, hiszen a szociális segítséget évszázadok óta az egyházak, majd a civil segítők feladatának tekintették a különböző országok társadalmi. A trianoni tragédia azonban olyan soha nem látott problémák sokaságát zúdíttja az országra, amelyekre nem lehetett fölkészülni. Nemcsak a hatalmas területi, népesség és mindenféle egyéb fájdalmas veszteségekre gondoljunk, hanem arra is, hogy közel *700 ezer magyart üldöztek el* a határon túli területekről, a megcsonkított Magyarországra. Ezt a hatalmas kenyér nélküli tömeget egy teljesen szétvert, kifosztott Magyarországnak kellett ellátnia. A menekültek egy része rokonoknál talált elhelyezésre, de Európában példátlan módon mintegy négyszázezer embernek vagonlakóként kellett éveket tengetnie az életét vasúti pályaudvarok külső vágányain. A veszteségekből alig ocsúdó, Bethlen István kormánya alatt újjá szerveződő ország alig tíz év alatt épít kertés házas övezeti lakásokat a hajléktalanná vált magyar tömegeknek. Ekkora méretű lakásépítés Európában sehol nem volt! Az egyes nagy ipari vállalatoknak és önkormányzatoknak is voltak lakásépítési programjaik. Gondoljanak csak a Weiss Manfréd művek munkáslakásaira (1200!! lakás Csepelen), vagy a Kőbányai sörgyár, az óbudai Gázgyár munkástelepére, a városi ún. tisztviselőtelepekre, a FAKSZ, falusi kiscgazdák lakásépítő szövetkezetek falusi lakásaira, majd később az ONCSA, az Országos Népi- és Családvédelmi Alap mintegy tizenkétezer falusi családi házára, melyeket nincstelen nagycsaládosoknak építettek még a háború alatt is. Ezeket az erőfeszítéseket nem lehet eléggé értékelni!

A két háború között épült munkáskórházak mellett más szociális programok is megkapaszkodtak. Külön figyelmet érdemelnek az aktív szociálpolitikai eszközök, melyek a rászorulókat aktivitásának fölébresztésére, *élethelyzetük megoldásában való aktív részvételre* épülő megoldások voltak a húszas évek végétől kezdve. E programok keretében jelennek meg is terjednek el falu higiénéjének és orvosi ellátásának javítását célzó zöldkeresztes egészségvédő mozgalmak, majd az ugyancsak a falvak népét segítő közjóléti szövetkezetek. Szót kell ejtenünk az európai színvonalú, 1927-es társadalombiztosítási reformról is, amely jelentősen szélesítette az érintettek hozzáférés lehetőségeit a szolgáltatásokhoz és a jövedelemhez.

A városi szegénygondozásnak tervszerűséget, és szervezettséget biztosító Oslay Oswald ferences szerzetes nevéhez köthető Egri Norma is mintaszerűvé vált, és nem csupán Magyarország számára. Lényege a társadalmisítás volt azáltal, hogy a magyar városok tucatjaiban szervezték meg széles társadalmi és hatósági szereplők bevonásával a rászorulókat nyilvántartását, ellátásuk rendszerességét és a források összegyűjtését is képzett és elkötelezett segítő munkatársak közreműködésével 1927-től. Oslay állandó személyzetet biztosítva ugyanebben az évben megalapította a *Ferences Szegénygondozó Nővérek* szerzetesi közösségét is. A Johan Béla alapította Országos Közegészségügyi Intézet, illetve a tisztiorvosi hálózat, majd a *körzeti orvosi rendszer* kiépítése is a Horthy rendszer legjelentősebb, Európában is mintaadó szociális fejlesztéseihez sorolható.

Ezeket a rendkívül innovatív fejlesztéseket a második világháború utáni baloldali diktatúra fölszámolta. Ami azonban még a szociálpolitikuskor körében is újdonságnak számíthat, azt a *Szociálpolitikai Tükör* a 2023. évi 1–2-es számában nyilvánosságra hozott dokumentumok mutatják. Ezek megváltoztatják azt a hiedelmet, hogy a felsőfokú magyar szociális képzések az „origója” az 1985-ös év volt, amikor is elindultak hazánkban szociálpolitikus, majd pár évvel később a szociálpedagógus és a szociális

munkás képzések. A lapszámból kiderül, hogy a kezdet, vagyis az állam által elindított, azaz elismert (akkreditált) felsőfokú képzések valódi origója 1942¹ volt, amikor a Magyar Királyi Belügyminisztérium² alkot rendeletet, és részletes, óraszámig lebontott óratervekkel megerősített, ma is korszerűnek mondható felsőfokú szociális képzéseket indított el egyetemeken: Pécsen, Debrecenben, Kolozsvárt és Budapesten a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen. Az ígéretes évek után 1948-ban minden összeomlik, a képzéseket is szétverik. Az adott év telefonkönyvében még benne van a katolikus szociális képzésnek a címe és telefonszáma, de minden képzést és képzést végző szervezetet már felszámoltak. A semmibe hullott tehát minden, s jöttek a szakmai üresség évtizedei. A képzési rendszer újjáépítése csak a nyolcvanas évek közepén kezdődhetett meg.

Felsőfokon az ELTE Bölcsész Karán a szociológus képzéshez kapcsolva 1985-ben – kezdetben csak szakirányként – indulhatott el a *szociálpolitikus* képzés, ezt követően pedig a *szociális munka* képzések is megjelennek, majd ennek alternatívájaként 1989-ben Esztergomban, a *szociálpedagógus* képzés is.

A hazai szociálpolitika történetének fordulópontja a rendszerváltozás első éveiben jött el. Szabadságot reméltünk, fölemelkedést, de a kinyílt kapuk és föltárult ablakok mögött fölsorakozott a szegénység. Katasztrófa-ként éltük meg a gazdasági tulajdon- és szerkezetváltás okozta szociális válsághelyzetek sokaságát, a berobbant munkanélküliséget, és a hajléktalanság tömegjeleneitében lángra lobbanó mélyszegénységet. Ezeket az élethelyzeteket a környező postkommunista országokhoz képest egyébként fejlettebb szociális rendszerünk már nem tudta kezelni. Ahhoz túlságosan is rugalmatlan, elavult és eszköztelen volt a rendszer. Egyszerre látták az emberek a gyors

1. Az egyházak által szervezett szociális képzések már az első világháború előtt elindultak.

2. Már akkor is, és Európa-szerte sok helyen a maihoz hasonlóan a belügyekhez tartozott a szociálpolitika országos irányítása és felügyelete.

meggazdagodás és a kilátástalan szegénység világát. Elszabaduló egyenlőtlenségek, általános létbizonytalanság jellemezték viszonyainkat. A jövedelmi mérőszámokat tekintve az alsó és a felső decilis közötti átlagos különbségek előbb négy-négy és félszeresére, majd több mint hét-nyolcszorosára nőttek. Sokkoló adatként kellett szembe néznünk az 1,2 milliósra növekedett létminimum alattiak számával. A szociális, főleg pénzbeli támogatások megnövekedett igényeire a gazdaság nem volt képes megfelelő hatékonyságú válaszokat adni, hiszen ezzel egyidőben az államháztartás bevételei is jelentősen visszaestek. A helyzet kezelésére az elrántórendszer és a fennálló szabályozás is alkalmatlan volt. A nemzetgazdaság talpra állásának még az elejét is alig láthattuk, viszont a vidéki Magyarország a széthordott téveszek és parlagon maradt földek miatt minősült depressziósnak, életképtelennek. A magánosítás folyamatai idegen betolakodók rablóhadjárására emlékeztettek. Se munka, se pénz, se remény nem mutatkozott. Megszületett viszont egy erős akarat, ami a szuverén és saját lábra állni akaró ország újjáépítését célozta. Új magyar világ született mégis. 1990-ben kereszténydemokrata nemzeti hitvallással fölállt az első szabad kormány, amely már a nyáron kihirdeti a *Nemzeti Megújulás Programját*, amelyben kilátásba helyezi a Szociális Válságkezelő programok Irodájának fölállítását kormánybiztossal. A feladat ellátásával engem tisztelt meg Antall József kormánya. Mit is tehattünk volna mást, mint ami kézenfekvő volt. Tudtuk, hogy a tömeges válsághelyzetek miatt azonnali tűzoltásra van szükség, de egyidejűleg cél volt egy új, korszerű és hatékony szociális védelmi rendszert fölépítése is.

A munka a hazai viszonylatban teljesen szokatlan és botrányos méreteket öltő hajléktalanság kezelésével kezdődött. Ma azt el sem tudjuk képzelni, mekkora hajléktalan tömegek hullámozottak a fővárosban. Akkor még senki sem tudta honnan jöttek, hogyan kerültek az utcákra, pályaudvarokra és más közterületekre ezek az emberek. Így az őket célzó szakmai munka és az ellátások teljes hiánya tudatában kellett nekilátni a feladatnak. A fölbolydult, szinte ellenséges hazai politikai légkörben, s a helyzetet övező, ugyancsak

ellenséges nemzetközi médiafigyelem vádló híradásai mellett kellett gyors lépéseket tenni. A CNN például naponta számolt be a szélsőjobboldalnak, fasisztának bélyegezett magyar kormány szegénységgel szembeni érzéketlenségéről. Viszont az eredmény valóban gyors volt, és máig érvényes mintákat produkált nem csak Magyarország számára. A munkát tehát nem segítette sem hazai sem pedig nemzetközi támogató figyelem. Éppen ellenkezőleg: hosszú időnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a valóságos teljesítmény legyőzze az előítéletes és támadó, sokszor kíméletlenül ellenséges hangulatot. A lényeg az, hogy a kormánybiztosság munkájának eredményeként néhány hónap alatt országszerte a semmiből hat ellátási típusban mintegy hetven intézményi szolgáltatót sikerült a hajléktalanellátás frissen születő rendszerébe állítani. A fejlesztések országos hálózatba szervezve rendkívüli dinamikával folytatódtak, s elmondható, hogy az alig több mint három év alatt kiépült hálózat ma is Európa legdifferenciáltabb és legkiterjedtebb, több szintű, szakemberekkel is ellátott, államilag szabályozott, és – bár a pénz mindig kevés – kiszámíthatóan finanszírozott rendszere. Nyugodt szívvel állíthatom, hogy ez volt Magyarország egyik legnagyobb és leggyorsabban végrehajtott szociális hálózatfejlesztési válságkezelő munkája.

A másik feladat a kistérségi szociális válságkezelés beindítása volt. Ez a munka több száz településnek igyekezett segíteni a helyi védelmi rendszer új viszonyok közötti megteremtésében, megerősítésében. Ez alatt az *idősgondozás* helyi szolgáltatásainak és infrastruktúrájának megerősítését, a *szociális étkeztetés* kiterjesztését, a *lakhatási feltételek biztosítását*, szociális szolgáltatáshoz *eszközbeszerzéseket*, *gépkocsivásárlást*, *szociális diszkontok* felállítását, *közhasznú foglalkoztatás* támogatását, stb. kell értenünk. Összesen hét megye 424 településén dolgoztunk a kistérségi szociális válságkezelés programjaival. Ezek közé integrálva indultak el máig a legjobb európai gyakorlatok között emlegetett fejlesztések, mint a depressziósnak számító kistélepusi térségekben megvalósult szociális földprogramok, melyek sikerességük és szükségességük miatt még ma is közel 200 településen működnek. A

tervszerűség biztosítása érdekében előírtuk, hogy a településeknek *három évre szóló felzárkózási programot* kellett alkotniuk. Kiemelt jelentőségű az is, hogy – nemcsak az országban, hanem európai szinten is először sikerült – ráadásul növekvő létszámban és arányban a helyi cigány lakosságot is bevonni ezekbe a programokba. Ez volt az a pont, amely elindította a roma lakosságot a mezőgazdasági kultúra szervezett elsajátításához. A cél a Németh László-i „*kertmagyarország*”, a kertkultúra válsághelyzetekben megkezdett kiépítése volt.

A másik, ugyancsak máig kiemelt jelentőségű programnak bizonyult a falugondnoki szolgálat bevezetése, amely szintén a legjobb európai gyakorlatok között van számon tartva. A szolgálat az ellátási hiányok pótlására volt kitalálva közvetlenül még a rendszerváltozást megelőző években, de az igen szűkkörben megvalósult, kidolgozatlan kísérlet hamar kifulladt. 1992-től a kezdeményező, a kiváló faluvédő és falufejlesztő munkásságú Kemény Bertalan volt, akinek később a szolgálatok népszerűsítését, tagjainak kapcsolatépítő szervezetekbe, közösségekbe való integrálását köszönhetjük. A falugondnokságnak a kistérségi programokba történő bevonása, majd az egész szociális területen történt elterjesztése, szakmai protokolljainak, kidolgozása, a kapcsolódó képzések elindítása, a szociális törvénybe, azon belül a speciális családsegítő szolgáltatások közé való beillesztése, így gyakorlatilag a jogi megalapítása a Válságiroda érdeme volt csakúgy, mint a finanszírozás feltételrendszerének, normatívájának a kidolgozása is. Ez az a szolgálat, amelyeket sikerült határon túli kistelepülésekre is „exportálnunk”, így megjelentek Erdélyben és Délvidéken is. Érdeklődtek utána és próbálták a norvégok és a skótok lemásolni, de nem sok sikerrel, mert nálunk nincsen meg az a falusi összetartó közösségi kultúra, ami nálunk sok helyen még virágzik is. Ráadásul tudni kell, hogy pusztán civil kezdeményezéssel ezek működése nem oldható meg, tehát mindenütt szükséges lenne az állam finanszírozó és szabályzó szerepét is mellé tenni. Ma már állandósultan, a szociális védelem

rendszerébe illesztve a tanyagondnoki szolgáltatokkal együtt – mintegy új szociális hungarikumként – közel 1300 működik az országban. Tehát ez egy igazán rendszerváltó és a magyar vidék számára nélkülözhetetlen szolgálat.

Paupertas docet vos omnes artium

Amire már korábban utaltam, szóljunk itt arról is, hogy az igen kiélezett, veszteséges és igen veszélyes, konfliktusokkal fenyegető társadalmi helyzet szinte rákényszerített bennünket az innovatív gondolkodásra. Mindenbe belekapaszkodtunk, amibe csak lehetett, illetve minden lehetőséget megragadtunk a vidék helyzetének javítására. Ez a – *paupertas docet vos omnes artium* – klasszikus kifejezéssel élve azt jelentette, hogy a szegénység minden mesterségre megtanít bennünket, azaz a rendszerszerű, stabilitást és kiszámíthatóságot ígérő megoldások mellett számos szociálpolitikai innováció született. Ezek között gondolhatunk például az egykori *szociális lófogatra*, vagy a *szociális biciklire*, melyeken ételt és tűzifát szállítottak borsodi falvakban az arra rászorulóknak, és így tovább. Volt olyan település, ahol *tejüzem* létrehozását támogattuk. Akadtak kifejezett szociálpolitikátörténeti kuriózumok is, mint a *hajléktalanok* vonata a nyugati pályaudvar külső vágányaira állítva, melyet csaknem harminc év után korszerű, új intézményre váltva a közelmúltban számolt fel a Máltai Szeretetszolgálat. Sokan emlékezhetnek még a *hajléktalanok hajójára* is, amely négy-öt éven keresztül szolgált Óbudán, a Hajógyári-szigetnél. Tehát aki csak talpon volt ezen a szakterületen, szinte minden lehetséges megoldást bevetett a helyzet javítására, kezelésére. „*A rendszerváltás magyarországi szociálpolitikája tehát a szociális válságkezelés technikáinak kimunkálásával és működtetésével, a szélsőséges szegénységet célzó ellátások megszervezésével, továbbá új, innovatív ellátások bevezetésével kezdődött.*”³ A válságkezelésben akkor olyan kiváló munkatársak segítettek a

3. Lakner Zoltán Lehel: Rendszerváltó szociálpolitika. 2018. In: Rendszer és váltás. A Szociális Törvény első 25 éve. Budapest, 2018.

munkát, mint a szakterületen mindig is kiemelkedő minőséget képviselő fáradhatatlan egykori egyetemi csoporttársam Kovács Ibolya, majd az alaposságáról és lelkiismeretességéről ismert Serafin József, a mindig segítőkész Docsa Béla és a fájdalmasan korán eltávozott Szanyi Éva. Ez volt a hőskor, az „életmentő beavatkozások kora”, mellyel egyidőben elindult a rendszerváltó és rendszerépítő koncepció megalkotása is, amely viszonylag hamar, már 1992. nyár elején eljutott a törvényelőkészítés szakaszába.

A szociális törvénykezés azonban nem a szociális törvénnyel indult, hanem egy többlépcsős és több szereplős munkával. Először az Alkotmányhoz, annak megerősítéséhez kellett nyúlni, mégpedig úgy, hogy előbb a szociális biztonsághoz való jog fogalmazódjon meg államcélként. Arra törekedtünk, hogy a biztonság szociális arcának kialakítása a közfelelősség és a közjó fogalomrendszerében nyerje el az értelmét.⁴ A rendszerváltó törvénykező munka eredményeként lett „a szociális biztonsághoz való jog tehát garanciális eleme Magyarország Alkotmányának.”⁵ A szociális jogállam alkotmányos kereteit megteremtve így került hazánk azon kevés európai országok közé, melyekben a szociális biztonság fogalma a mai napig alkotmányos jogként jelenik meg, kiegészülve azzal, hogy morális, finanszírozó, jogi, és természetesen hálózatfejlesztő, gyakorlati feladatokat vállal a közjóért felelős állam. A jogokhoz való hozzáférés igényének pedig a szociális törvénykezésen keresztül igyekszik az ország megfelelni. De még mindig nem a szociális törvényről beszélünk, hanem az azt előkészítő és megalapozó Önkormányzati törvényről kell szólnunk. Ez volt a 1990. évi LXV. törvény, amelyben új elemként már a szubszidiaritás elve is megjelenik. Itt valósul meg a feladatok és felelőségek „szétterítése”, azaz a lakosság közeli igazgatás megteremtése. A fogalom Aquinói Szent Tamástól származik, aki ezt az államelméleti munkáiban dolgozta ki nyolcszáz évvel ezelőtt, s melyet aztán XIII. Piusz

4. Uo.

5. Uo.

pápa a *Quadragesimo Anno* kezdetű enciklikájában 1931-ben alkalmazott az egyház- és államszervezés területére. Manapság az Európai Unió használja fejlesztéspolitikája vezérelveként. Itthon az 1990-ben megszületett Önkormányzati törvény jelöli ki szociális területen is a különböző szintű önkormányzatok ellátási feladatait és kötelezettségeit.

A történet folytatódik, de még mindig nem tudunk a szociális törvényről beszélni. Előbb a magyar államnak a váratlanul megjelent tömeges munkanélküliség kiváltotta helyzettel való szembenézéséről kell szólnunk.

Emlékszünk, szinte az ismeretlenségből, a nullából rögtön tizenhárom százalékra szökött fel a munkanélküliség úgy, hogy sem a lakosság, sem pedig a hatóságok, s még kevésbé a szociális rendszerek föl lehettek volna készülve a helyzet okozta megélhetési nehézségekre.

Ezért előbb még dönteni kellett a Foglalkoztatásról és a munkanélküliek ellátásáról szóló törvény megalkotásával egy új hálózat, egy korszerű, regionális szervezetekben kiépített hálózat felépítéséről és a munkanélküliek támogatásáról. Ezt szabályozta az 1991. évi IV. törvény. Hozzá kell tenni, hogy még megelőzött bennünket a Magzatvédelmi törvény is, amely egy új, ha úgy tetszik szociális hálózati elemet hozott létre, amely még a mai napig is működőképes, és sok ország számára minta is mintául szolgál. 1992-ben aztán végleg eljött a közvetlen szociális jogalkotás ideje. Az 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról már 92'-ben elkészült, de a kihirdetése és hatályba lépése 1993-ra tolódot. Az előkészítő munkacsoport vezetője én voltam, de a szíve és lelke, szakmai inspirátora Kőnig Éva volt. Hozzá kell tenni, hogy Koncz József szakjogász, Kovács Ibolya és Szegedi Tamásné voltak a legfőbb segítői ennek a munkának. A törvényről természetesen a *Gazdasági és a Humánpolitikai Kabinetek*, maga az Antall József vezette Kormány, majd a parlamenti szakbizottságok szűrője után az Országgyűlés döntött. Érdeemes egy gondolatot a távolabbi előzményeknek is szentelni. Az első szociális igazgatási feladatokról szóló rendelkezés az az 1820-as években születik, amikor Babits Mihálynak a dédapja Tolna vármegyében

a szociális igazgatás vármegyei rendszerét hozza létre először az országban. Vannak tehát komoly előzmények Magyarországon, de korszerűen, törvényi szintű szabályozásról csak 1993-tól beszélhetünk. Hogy összeálljon a kép, meg kell említenünk még a gyermekvédelmi törvényt (1998), majd a Családok támogatásáról szólót, az Esélyegyenlőségit és a Fogyatékos személyek jogairól szóló törvényeket is, és semmiképpen sem feledkezhetünk meg olyan kiemelkedő jelentőségű szabályozásról, mint a társadalombiztosításról szóló törvényekről. Valójában tehát egyfajta szociális kódexet építettünk. Az ebben a folyamatban megszületett szociális törvényünkkel a kor Európájában is mintaadó és korszerűnek számító szabályozás született, amely az állandósult politikai támadások mellett is – éppen a rendszerbe szervezettsége miatt – képes volt hatékony védelmet nyújtani a lakosságnak.

Novum in novo⁶

Az első, amire figyelniük kell, az az, hogy a korábbi széttagolt, alacsony szintű szabályokkal vezérelt rendszert fölváltotta a törvényszintre emelt a szabályozás. Ez nem is lehetett már másként, hiszen – mint ahogyan azt korábban már említettem – a szabályozás alkotmányos alapjogokat érintett, és garantált szociális minimumok jelennek meg benne. Ezek egy része azóta már eliminálódott, de azért megvannak, s megvan még a szociális jogorvoslat intézménye is, ami már végképp egy modernizált szociális rendszert idéz.

Gyakorlatilag tehát létrejött a szociális állampolgárság intézménye

- jogokkal és kötelességekkel,
- rendszerbe szerveződött és hozzáférhető ellátásokkal és
- pontosan kijelölt ellátási szintekkel,
- szektorserleges, normatív finanszírozási rendszerrel,
- a jogorvoslat intézményével.

Amit jó tudni, hogy mindez nem minden országnak adatott meg a kör-

6. Latin: újdonságok az újban.

nyezetünkben. Érdekességként érdemes néhány szót ejteni bizonyos emberi tényezőkről is, meg talán az egyik legfontosabbról, a pénzügyi háttér megteremtéséről. Ennek a jogszabálynak a megalkotása is rendkívüli erőfeszítéseket igényelt minden szereplő részéről. Tudjuk, hogy egy szociális rendszer létrehozásához is a fentiekén túl még valami igen fontos dologra is szükség van: nem másra, mint pénzre, pénzre és pénzre. Jómagam akkoriban a kormányra kerülés előtti utolsó szűréseket elvégző fórumoknak, így a *Gazdasági kabinetnek* és a *Humánpolitika kabinetnek* is tagja voltam kormánybiztosként. Az itt folyó egyeztetések jelentették a *Közigazgatási Államtitkári Értekezlet* utáni utolsó „kaput”, melynek egyikén a gazdasági, pénzügyi vezetés kijelentette, hogy egyszerűen nincsen meg a fedezete annak az akkor hatalmas költségvetési kiadást jelentő mintegy 50 milliárd forintnak, amely a törvény bevezetéséhez elengedhetetlenül szükséges. Összedőlni látszott akkor minden! Nem volt hát mit tenni, az jutott eszembe, hogy el kellene menni vacsorázni a pénzügyminiszter úrral, hátha fehér asztal mellett bekövetkezik a megvilágosodás, s ráébred arra, hogy a rendszerváltó folyamat egyik legfontosabb jogszabályának megfinanszírozásától nem tekinthetünk el. Egy szó, mint száz, rengeteg pezsgőbe, azaz az ő esetében konyakba került ez a megvilágosodás, de a végén a forrásör belement a milliárdok biztosításába, én meg eltekinthettem attól a nem túl komoly fenyegetéstől, hogy a parlament előtt exponáljuk a helyzetet. Volt azonban egy másik, igen komoly akció is. Surján népjóléti miniszter úr, a Kereszténydemokrata Néppárt akkori elnöke az MDF-fel kötött koalíció fölmondásával fenyegette meg a kormányt, s ez végül ugyancsak jó helyzetet teremtett a kérdés rendezéséhez. Konyak és koalíciós krízis oldotta meg tehát a törvény létrehozásának akut kérdését. Nehéz helyzetekben ezentúl mindenkinek ajánlok tehát egy jókedvű vacsorát.

Végezetül hadd szóljak még néhány igen fontos kérdésről. A már említetteken kívül beszélni kell arról, hogy ebben a törvénykezési folyamatban születik meg, illetve stabilizálódik Magyarországon

- a családi típusú adózás,

- ekkor vezetjük be az ún. főállású anyaság intézményét (GYET),
- a szegénynek minősülő családoknak többlettámogatást jelentő rendszeres gyermekvédelmi támogatást (RGYT),
- a várandósági pótlékot,
- a családvédelmi szolgálatot, és
- ekkortól működik a helyi védelmi rendszernek lehetőséget adó átmeneti segély intézménye az önkormányzatoknál, amely szerint, az alanyi kör, a támogatás mértékének és időtartamának megnevezése is az ő felelősségük és lehetőségük körébe tartozik,
- a munkanélküliek szociális védelme (jövedelempótló támogatás) is ekkor kerül a szabályozási körbe, és
- a szociális intézményi érdekvédelem is, itt jelenik meg először az országban.

A fiatalabbak kedvéért azt is el kell mondani, hogy nem csupán maga a szociális törvény lett az alapja a rendszerváltó szociálpolitikának, hanem a „szociális szakma bibliájaként” kezelt emlékezetes „1/2000-es”-nek nevezett szakmai jogszabály is, aminek az előzménye a „2/94-es” NM rendelet volt. Ez a „rendszernek értelmet adó” szabályozás alakítja ki azt a nyelvi fogalmi rendszert, amely megnevezi és minőségi tartalommal tölti föl a konkrét ellátási formákat és szakmai pozíciókat, melyekhez feladatokat rendelve pontosan le is írja a legfontosabb ellátandó tevékenységeket. Ez egy definitív, a szakmának mértéket adó szabályozás tehát, amely konkrét és ellenőrizhető követelményeket megfogalmazva is biztosítja az ellátásban szolgálók professzionális szabadságát.

Ezek a szabályok a többihez hasonlóan nyilvánvalóan csapatmunkában születettek, de magam az életem egyik fő művének tekintem azok között, amelyekhez egyáltalán közöm volt. Ugyanis ez az a szakmai jogszabály, amiből a mai napig pontosan meg lehet tudni, hogy mit csinál a szociális segítő egy hajléktalan rendszerben, az idősellátásban, a fogyatékosok között, vagy egy családsegítésben, az alap és a szakellátás bármelyik helyén, vagy bárhol

a szociális szakterületen. Ez szabályozza az egész rendszert, és ez mondja el, hogy kinek mi a dolga, mi a feladata és mi a kompetenciája, stb. Kritikát természetesen ebben az esetben is meg lehet fogalmazni, de akik deregulációt emlegetve a szabályok lazítására, esetleg kiiktatására törekcszenek, gondolkozzanak csak el azon, mekkora kárt okoznának a szakmai minőségnek.

Kedves Hallgatóság! A rendszerváltó idők a hazai szociálpolitika működését is átszabták. Tűzoltás és új koncepciók kialakítása, a kísérletezés és stabil hálózatépítés folyamatában, szinte erőltetett menetben született meg az új szociális világ. Lehetett volna ennél kevesebbet és lehetett volna talán ennél többet is, jobbat is csinálni. Látjuk, hogy próbálkoznak, futnak is néhányan a szociális törvény után, próbálják megreformálni, kiiktatni, átnevezni, vagy megjavítani. S valóban: a harminc év alatt megélt mintegy száz módosítást, mégis egyben maradt. A változtatások egyetlen kivételtől eltekintve nem a rossz szabályozás miatt történtek, hanem azokat a társadalmi változások és igények követése, hálózatfejlesztési törekvések és az európai uniós harmonizáció követelményei hozták.

Térjünk ezért vissza még egy szó erejéig Shakespeare-hez is, aki az ember előtt álló feladattal kapcsolatba egykoron azt vetette papírra, hogy

„Nincs bűn előtttem más, csak aki gazdag,

Ha dús leszek, ez a szó lesz érényem,

Nincs bűn, csak élni koldusan, szegényen.”

S bár jól tudjuk, a szociális védelem rendszere szélesebb fogalmi körben értelmeződik, ezt a gondolatot – hiszen szolgáló feladat következik belőle – mi is magunkra vehetjük.

Mindenesetre jó szívvel ismétljük meg, hogy a Szociális törvénnyel egy rendszer született és élt, és él harminc éve! Az Isten éltesse, s változtassa csak meg, aki bírja, s akinek a lelke rajta!

Köszönöm szépen a figyelmet!

Így írtuk mi!

Koncz József

Tisztelettel köszöntöm Önöket a Konferencián! Öt évvel ezelőtt, a szociális törvény 25. „születésnapja” alkalmából rendezett Konferencián, amelyet ugyancsak a Baptista Egyház szervezett, találkoztam ezzel a hallgatósággal utoljára, illetve a volt kollégákkal is, akik valamilyen módon részesei voltak a törvény megszületésének. Az itt elhangzott előadások új gondolatokat is ébresztettek bennem, és most ezekre szeretnék reagálni, elsőként egy személyes megjegyzést engednék meg magamnak.

Több előadásban elhangzott már a szociális munka, a segítő munka szépsége, e hivatás nagyszerűsége. Ezt vissza tudom igazolni én is, ugyanis a mi családjunkban valamilyen módon szinte mindenki életében szerepet játszott illetve ma is jelen van ez a szakmai terület, mintegy vírus megfertőzve bennünket.

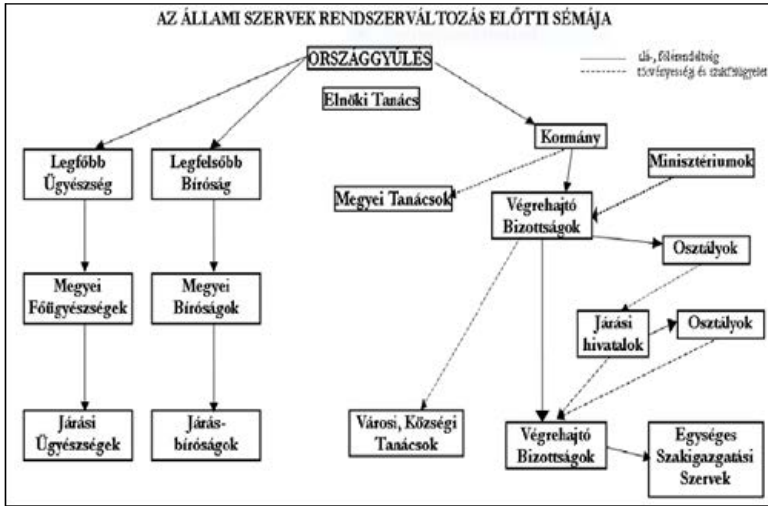
Előjáróban el kell mondjam, hogy én arra kaptam felkérést, hogy elsősorban a törvény megszületésének körülményeiről, az alkotás folyamatáról beszéljek ma Önöknek. Mielőtt a részletekbe mennék, el kell mondani, hogy a törvény megszövegezését, a kodifikációs munkát valójában ketten végeztük Kőnig Évával, aki most nem tudott eljönni erre a konferenciára. Kőnig Éva mellett két korábbi helyettes államtitkárt is meg kell említenem, az itt is jelen lévő Lakner Zoltánt, valamint Kakuszi Istvánt, aki elsősorban a törvény koncepciójának elkészültéig vett részt a munkában.

Ha a törvény előkészítésének körülményeiről kell beszélni, akkor elsősorban azt kell megemlíteni, hogy természetesen politikai döntés született arról, hogy készüljön egy törvény. Az volt a politikai szándék, hogy az 1992. évi őszi parlamenti ciklus elé már elő kell azt terjeszteni. Így rendkívül kevés idő állt rendelkezésünkre arra, hogy a kodifikációs feladatokat elvégezzük. Az előző előadásokban már részletesebben volt szó arról, hogy milyen politikai, társadalmi, gazdasági helyzet volt akkor hazánkban – elégséges itt a rendkívül magas munkanélküliségre, a nagyarányú elszegényedésre stb. utalni –, és ilyen körülmények között jött a politikai megrendelés.

A tényleges jogi előkészítő munkának az első szakasza 1992 májusától szeptemberig tartott, majd a parlamenti vitával egyidejűleg, illetve a törvény elfogadását követően készítettük elő a végrehajtási rendeleteket. A több mint féléves jogszabály-előkészítés körülményei nem voltak ideálisak, hiszen napi 14–16 órát dolgoztunk, sőt, volt olyan időszak is, amikor 72 óráig nem hagytuk el a minisztérium épületét. Ma már szinte elképzelhetetlen, hogy ilyen rövid idő alatt végül is elvégeztük a feladatot, úgy, hogy nem voltak még számítógépek, szövegszerkesztő programok, számítógépes jogtárak, amelyek ma már a jogi munka elengedhetetlen részei. Ezekből is érzékelhető, hogy a mai viszonyokhoz képest mostoha körülmények között dolgoztunk, de ugyancsak megnehezítette a dolgunkat, hogy alig voltunk két évvel a rendszerváltás után, ezért a jogi környezet is rendkívül vegyes volt. Az előző, szocialista rendszer jogszabályainak nagy része még hatályban volt, olyannyira, hogy ebben az időszakban például miniszteri utasítások szabályoztak számos olyan kérdést, amelyet ma törvényi szinten szabályoznak, egy sor fontos kérdést pedig nem is szabályozott a jog. Voltak ugyanakkor ebben az időszakban már új jogszabályok is, amelyek az új társadalmi rendszerbe illeszkedtek be, de rengeteg régi törvény is hatályban volt pl. az államigazgatási eljárásjogot szabályozó 1957. évi IV. törvény vagy a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény. Mindez pedig azt jelentette, hogy ebbe a jogi környezetbe kellett beilleszteni a szociálpolitika első komplexnek tekinthető törvényi szabályait.

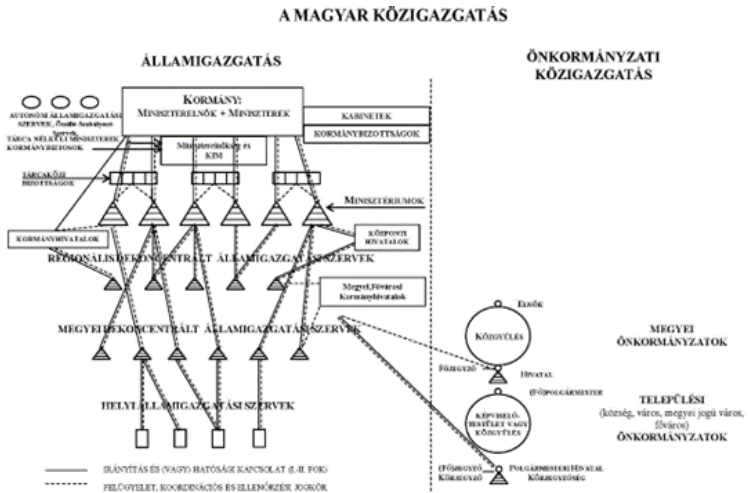
A jogi környezet felvázolásakor ki kell emelni az egyik legfontosabb rendszerátalakító törvényt, nevezetesen a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXXV. törvényt, amelyet mára már hatályon kívül helyeztek, és helyette új önkormányzati törvényt alkottak, de az 1992-es törvényalkotáskor ezen (akkor) új törvény alapján működtek az önkormányzatok. A tanácsrendszert felváltó önkormányzati rendszer létrejötte látszatra nem, tartalmában azonban jelentős változást hozott számos helyi szintű közszolgáltatásban az oktatástól az egészségügyön át a szociális rendszerig.

A korábbi, erős állami beavatkozást felváltotta az önkormányzati autonómia, ami az állami szerepvállalás átrendeződése mellett az önkormányzati önállóság megerősödését hozta magával, és amelyben szétválasztásra kerültek az önkormányzati és az államigazgatási feladatok. Mit jelentett mindez? 1990 őszéig szovjet típusú tanácsrendszer volt Magyarországon, aminek három fő szakasza volt, amit három magas szintű jogszabály szabályozott, az első volt a helyi tanácsokról szóló 1950. évi I. törvény, a második a tanácsokról szóló 1954 évi X. törvény, amit egy 1971 évi jogszabály, az 1971. évi I. törvény váltott fel, és egészen 1990 őszéig hatályban volt. Ezek a jogszabályok határozták meg, hogy mik azok a tanácsok, melyek azok a helyi közösségek, közigazgatási szervek, amelyek egyébként a szociális feladatok 95 százalékát is elvégezik. A legutolsó tanácstörvény definíciója szerint a tanács és szervei a nép hatalmát megvalósító, a szocialista államnak a demokratikus centralizmus alapján működő népképviselői, önkormányzati és államigazgatási szervei voltak. Mit jelent ez a törvényi meghatározás? Szinte minden, amit ma a szociális ellátások alatt értünk – így a pénzbeli és természetbeni ellátásokat, intézményi gondoskodást –, az a tanácsokon keresztül valósult meg. A lakossághoz a tanácsokon és azok szervein keresztül – ilyen volt maga a tanács testület, a végrehajtó bizottság illetve a szakigazgatási szervek – jutott el az állam, az állami segítség. Ebből a definícióból kiemelendő, hogy a tanács szervek népképviselői, önkormányzati illetve államigazgatási szervek is voltak, de ezek közül az államigazgatási jelleg volt a meghatározó. Ez a rendszer egy erősen centralizált modell volt, ami az alábbi ábrából is megállapítható:

A kormányzati szervek és a tanácsok közötti vonalak azt jelzik, hogy minden helyi szerv egy felettes állami/tanácsi szervnek volt alárendelve. Az igazi szociális feladatellátás a tanács végrehajtó bizottságainak szakigazgatási szerveiben folyt, a szakigazgatási szervek döntöttek a segélyekről, a szociális intézeti beutalásról, az intézmények irányításáról stb. Tehát úgy nézett ki az állami struktúra, hogy a község szintjén voltak egységes szakigazgatási szervek, ezek felett volt a járási hivatal – ezek 1984-ben megszűntek – és azok felett a megyei tanácsok és szerveik illetve a minisztériumok helyezkedtek el.

Ehhez képest az önkormányzati rendszer idejében az állami struktúra valahogy így nézett ki (1992-ben egyes szervek elnevezése más volt):

Tehát 1990-et követően – és napjainkban is – a magyar közigazgatási struktúra nagy vonalakban így nézett ki, amelyben az önkormányzatok az ábra jobb oldalán találhatók.

Mit kell kiemelni az önkormányzatokról, ami a törvényalkotás szempontjából is fontos elem volt? Első helyen kell említeni, hogy a helyi közügyek letéteményesei az önkormányzatok voltak, és ezt azért kell hangsúlyozni, mert azok a közszolgáltatási feladatok, amelyeket a tanácsok korábban elvégeztek, jelentős részben az önkormányzatoknál maradtak, de egy teljesen új feladatfelfogásban és struktúrában. A helyi önkormányzatokról szóló törvény meghatározta, hogy melyek azok a helyi közügyek, vagy helyi érdekű ügyek, amelyek az önkormányzatok kompetenciájába tartoznak, azaz melyek azok a közszolgáltatások, amiről az önkormányzatoknak gondoskodni kell. Miért volt ez fontos a mi szempontunkból? Erre a választ az önkormányzati törvény 8.§ (1) bekezdése adja meg, ami nagyon sok más mellett kimondta, hogy helyi közszolgáltatások körében a szociális ellátásról való gondoskodás önkormányzati feladat. A törvény 8.§ (4) bekezdése pedig a humán közszol-

gáltatások közül az általános iskolai oktatásról és nevelésről, az egészségügyi és a szociális alapellátásról való gondoskodást a települési önkormányzatok kötelező feladatává tette.

Természetesen az, hogy ezek alatt – konkrétan pedig a szociális alapellátás alatt is – mit kell érteni, az a későbbi szabályozás tárgya volt, ezeket az ágazati törvényekben kellett szabályozni. Nem árulok el titkot azzal, ha elmondom, hogy természetesen a szociális törvényben szabályoztuk a szociális alapellátásba tartozó feladatok körét, és ugyancsak itt került szabályozásra, hogy mi tartozik az alapellátást meghaladó szociális ellátások körébe. Ha továbbmegyünk, szabályoztuk, mi tartozik abba a körbe, amit már csak a megyék illetve a különböző társulások tudnak ellátni, sőt az is szabályozásra került, hogy melyek azok a feladatok, amelyek úgynevezett önként vállalt feladatok lehetnek.

A szociális alapellátás volt a legalsóbb szintje a feladatoknak, amit minden településen biztosítani kellett a lakosság számára, ennek a definiálása mellett meg kellett mondani, hogy mely feladatokat kell ellátni a városoknak, mi tartozik a megyei önkormányzatok kompetenciájába és mi az, ami állami feladat marad. Itt kell utalni arra is, hogy a szociális törvény nem fedte le a szociális gondoskodás teljes egészét, hiszen maradtak olyan elemei a szociális hálónak, amelyeket a törvény nem szabályozott, és ez a törvény címéből is megállapítható. A törvény címe ugyanis a következő: *1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról.*

A határozott névelő elmaradásának a címből – azaz nem a szociális ellátások teljes köréről szól – külön története is van, sokat vitatkoztunk azon ugyanis, hogy mi legyen a törvény pontos címe. Miután minden ellátási és gondoskodási formát nem tudtunk bevinni ebbe a jogszabályba – így például a mozgássérültek közlekedési támogatásával kapcsolatos szabályokat –, ezért az a döntés született, hogy ezt a határozott névelőt elhagyjuk a törvény címéből, ezzel jelezve, hogy vannak ezen kívül még más egyéb szociális feladatok is.

Miután a szociális gondoskodás döntően önkormányzati feladat lett, ezért a feladatokat önkormányzati hatáskörbe kellett utalni, ez pedig azt jelentette, hogy az akkori szabályok szerint a helyi, települési képviselő-testületek kapták a hatásköröket, tehát a különböző egyedi ügyekben is főszabály szerint a helyi választott testületeknek kellett a döntéseket meghozni. Természetesen ezeket a hatásköröket a képviselő testületek átruházhatták a polgármesterre, a településrészi önkormányzatra, a kisebbségi önkormányzatra, valamely bizottságra, de azért ez nem történt meg minden esetben.

Az itt vázolt jogi környezetben az is a feladatunk volt, hogy elfogadtassuk a szociális szakmával, hogy nem lehet úgy telepíteni a hatásköröket, ahogy azt helyi szinten elképzelték, mert akik nem voltak tisztában a hatáskör elosztás törvényi feltételeivel, azok azt szerették volna elérni, hogy az egyes döntési jogkörök pl. a jegyzőnél vagy a polgármesternél legyenek. Kívülről nézve érthető volt a szakmának ez az igénye, hiszen ezekben az ügyekben nem csak a jogszerű és igazságos döntéshozatal volt az elvárás, hanem a gyorsaság is, és gyorsaságot elvárni olyan testületektől, ahol évi négy alkalommal volt kötelező az ülések összehívása, nem volt realitás. El kell mondani még, hogy a rendszerváltástól a törvény hatályba lépéséig, – de különösen a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény elfogadásáig – nem volt egységes joggyakorlat a szociális ügyek intézésének területén, ugyanis ezeket a feladatokat ahány település volt, annyiféle módon végezték és ebben a káoszban kellett nekünk rendet csinálni.

Említést kell még tenni arról is, hogy a törvény elfogadásával nem ért véget a munkánk, hiszen számtalan végrehajtási rendeletet is meg kellett alkotni, ami kis késéssel ugyan, de elkészült illetve a jogalkalmazók intenzív felkészítésében is részt kellett vennünk. A jogalkalmazók felkészítése különösen fontos feladat volt, amire nemcsak az egységes jogalkalmazás kialakítása miatt volt szükség, hanem cél volt az új szabályokhoz igazodó szemléletmód kialakítása is. Nem egyszer szembesültünk azzal, hogy a

mindennapokban nehéz volt áttörni az évtizedek alatt kialakult feladatmegoldási módokat, így például sokan nem akarták tudomásul venni, hogy a magánszolgáltatók is megjelentek ezen a szakterületen és az intézményi gondoskodás – azaz a személyes gondoskodást nyújtó ellátások – esetén a magánszolgáltatókkal, mint piaci szereplőkkel is számolni kell.

Zárásként annyit szeretnék még elmondani, hogy a törvényben szabályozott szociális feladatok és hatáskörök – struktúráját tekintve – az elmúlt 30 évben alapjaiban nem változtak meg, tartalmuk természetesen számos változáson ment át, miként a feladat- és hatásköröknek az elosztása is megváltozott.

A magam részéről büszke vagyok arra, hogy – bár alig van olyan bekezdése a szociális törvénynek, amit ne módosítottak volna az elmúlt 30 év során, de – a szelleme, illetőleg a struktúrája álláspontom szerint megmaradt. Büszke vagyok arra is, hogy nagyon sok törvény mellett, amelyek előkészítésében módomban volt részt venni, sikerült egy ilyen törvényt alkotni, amivel még ma is dolgoznak.

A szociális törvény szolgálatában

Lakatos Hedvig

Tisztelettel és szeretettel köszöntöm Önöket! Azzal kezdem, hogy én nem szülője, alkotója vagyok ennek az ünnepezt törvénynek. Ha szakmai stílusban akarom kifejezni magam, én a „nevelésében” vettem részt. Az elmúlt 30 év alatt gondoskodtunk arról minisztériumi munkatársaimmal együtt, hogy folyamatosan változó formában, de működjön a törvény.

1996 óta dolgozom, dolgoztam jogi területen abban a minisztériumban, amihez éppen aktuálisan a szociálpolitikaért való felelősség tartozott. Az előttem felszólaló Koncz József főosztályán kezdtem el foglalkozni a szociális törvénnyel, és ott ismerkedtem meg Kovács Ibolyával és Lakner Zoltánnal is. Juhász Péter egy kicsit később csatlakozott hozzánk, úgyhogy ezek az ünneplések nekünk személyesen is nagy örömet jelentenek, találkozunk egymással, és azt gondolom, a szociális szakma nagyon összetart. És ez nagyon jó érzés számomra.

Nem tudok szebb kifejezést használni, mint hogy engem a szociális terület, a szociális jog beszippantott 1996-ban. Ahogy Koncz Józsa mondta: egy vírus, és én sem akartam, nem is tudtam megválni a szociális területtől. Ez a rendkívül szoros szimbiózis a szociális területtel 2023-ig tartott. Idén nyáron döntöttem úgy, hogy a „nők 40” adta lehetőséggel nyugdíjba megyek. Öröömre szolgál, hogy egy nagyon jól szervezett, professzionális jogász csapatot hagytam magam mögött, abszolút rendezett körülmények között. Ezt követően csatlakoztam Czibere Károly főigazgató úr invitálására a Református Szeretetszolgálathoz, most ott dolgozom.

Néhány mondatban szeretném Önökkel megosztani a friss élményeimet. Én 27 évig a jog betűjén keresztül próbáltam megismerni a szociális ellátórendszert, ülve a hivatali szobámban, olvasva a szociális törvény különböző módosításait. Ott kaptam egy képet az ellátórendszerről, de most közvetlenül, élesben, gyakorlatban kapcsolódtam be az intézményfenntartói feladatkörbe, hiszen a Református Szeretetszolgálat egy intézményfenntartó szervezet. Most azt gondolom, hogy más olvasatban kezdem a szociális

törvény paragrafusait ízlelgetni, úgyhogy tanulságos számomra ez a váltás. Azzal együtt mindenkit óvok attól, hogy 62 évesen – hozzám hasonlóan – ilyen, 180 fokos fordulatot tegyen a munkaköre tekintetében. Vannak és voltak nehéz pillanataim. Ennyit az én múltamról és jelenemről, de továbbra is abszolút elfogult vagyok a szociális törvénnyel. Nyilvánvaló, hogy a 27 év, az nagyon hosszú idő. Sok időt töltöttem a törvénnyel és nagyon-nagyon sok mindent köszönhetek neki.

Először szeretnék pár körülményt, tény, adatot megismertetni. Többek között azokat az adatokat, amelyeket Serafin József invitálására itt, a konferencián játékos formában próbáltak megsaccolni, megtippelni. Most fény derül a valóságra. Vettem a fáradságot, és az 1993. január 27-én kihirdetésre került törvényt elővettem, és azt hasonlítom össze a most, 2023-ban hatályos törvénnyel. Ennek az összehasonlításnak az eredményét szeretném Önökkel megosztani.

Az eredeti jogszabály-előkészítő csapat 1993-ban 140 paragrafust írt bele a törvénybe, amelynek jelen pillanatban azonban 258 paragrafusa van. De ne gondolják, hogy ezt a 258 paragrafust úgy lehet megállapítani, hogy megnézzük az utolsó paragrafus számozását, mert a jogszabály-előkészítési szabályok ennél sokkal bonyolultabbak. Lehetővé teszik azt, hogy ha új paragrafusokat akarunk beiktatni, akkor egy létező paragrafus szám után az ABC betűjével jelezve újabb és újabb paragrafusokat tudunk berakni. Ily módon a sorszámozás nem emelkedik.

Igazából azt, hogy 1993-hoz képest 2023-ra milyen terjedelemben növekedett a szociális törvény normatartalma, azt tulajdonképpen az oldalszám nyomtatásból látjuk meg. Ugyanazon betűtípussal kinyomtatva látjuk, hogy ez a 1993. évi változat mindössze 35 oldalnyi anyagot jelent, a mostani, a 2023-as viszont 142 oldal. És akkor itt csatlakoznék a Koncz Jóska által mondottakra, mert én is úgy gondolom, hogy alapvetően 1993-ban egy nagyon-nagyon jól szerkesztett törvény készült, amelyet nekünk később, a módosítást előkészítőknél viszonylag könnyű volt használni, kiegészíteni

és módosítani. A törvény alapszerkezete változatlanul megmaradt, a váz nagyon masszívan tartja magát.

A végrehajtási jogszabályok megalkotására adott felhatalmazások száma is ugyanúgy ugrásszerűen megnőtt, megnégyszereződött. Eredetileg 13, most pedig 43 különböző tárgykörre vonatkozóan ad alacsonyabb szintű jogszabály megalkotására felhatalmazást a törvény, ami annyit jelent, hogy kormányrendeletek, illetve miniszteri rendeletek sokasága alkotja együtt a szociális törvény végrehajtási jogszabályrendszerét.

Összeszámoltam, az eredmény a következő: 1993 óta, azaz az elmúlt 30 évben 99 különböző, önálló címmel, számmal rendelkező törvény rendelkezett a szociális törvény módosításáról. Természetesen voltak olyanok, amelyek rövidebb módosítást tartalmaztak, és voltak, amelyek nagyobb terjedelmű, jelentősebb szakmai módosítást. 2013-ban történt meg, hogy ebben az évben 12 különböző törvény módosította szociális törvényt. A szociális törvenymódosítás másik nagy száma 2017-ben volt, amikor 11-szer, egy éven belül 11 különböző törvénnyel módosult. A szociális törvény azért tudott megmaradni, mert folyamatosan aktualizálva lett a különböző társadalmi elvárásokhoz, változásokhoz igazítva. Volt két boldog, nyugodt éve is a törvénynek, mert hihetetlen, de 2000-ben és 2002-ben sem nyúltunk hozzá a törvényhez, nem volt módosítása. Még egy izgalmas adat van, most el is határoztam, hogy ha megünnepeljük a 35. vagy a 40. évfordulót, akkor meg fogom nézni, hogy melyek azok a paragrafusok, amelyek legtöbbször változtak, mert az is egy érdekes adat. Vannak ötleteim, hogy vajon melyek ezek a paragrafusok, de egy biztos, az első paragrafus, a 103. paragrafus és a 106. paragrafus egy az egyben ugyanaz a szöveg, amit az előttem felszólaló előadók írtak, tehát amit azzal az emlegetett sárga Rotring ceruzával írt Koncz Józsa.

Az első paragrafus a törvény célja. Ennél általánosabb megfogalmazást nem is lehet találni. Nem véletlen, hogy nem nyúltunk hozzá. Az már régen rossz, ha már az első paragrafust is módosítani kell egy törvény esetében, így az változatlan a mai napig. Viszont a 103-as és a 106-os paragrafus az

intézményvezető tájékoztatási együttműködési kötelezettségét tartalmazza. Azt gondolom, hogy ezt tényleg sikerült tökéletesen megfogalmazni, mert annak van normatartalma, és 30 éve megfelel az elvárásoknak.

A szociális törvénynek két nagy szabályozási területe van, a pénzbeli ellátások rész, illetve a szociális szolgáltatási témakör. Azt néztem meg, hogy 1993-hoz képest 2023-ra hogy változtak meg a pénzbeli ellátásokra vonatkozó szabályok. Arra az összegző megállapításra jutottam, hogy köszönőviszonyban sincs a 2023-as, jelenleg hatályos szabályozás az 1993. évihez képest. Az ápolási díj 1993-ban is részét képezte a törvénynek, és alapfunkcióiban meg is maradt. Cizelláltuk, bővítettük az ápolási díjra vonatkozó szabályokat is, de azt gondolom, hogy a mai változata teljesen megfelel az eredeti ápolási díjjal kapcsolatos elképzeléseknek. Viszont a többi pénzbeli ellátás már időközben hatályon kívül helyezésre került, és helyette új ellátások kerültek beépítésre. A legújabb, legfiatalabb pénzbeli ellátásunkat gyermekek otthongondozási díjának hívják, amely voltaképpen az ápolási díjből nőtt ki, és 2019 óta nagyon-nagyon fontos szerepet tölt be a szociális pénzbeli ellátások rendszerében.

Menjünk tovább, nézzük az alapszolgáltatásokat. Itt már egészen más a helyzet, azt gondolom, hogy egy stabil alapszolgáltatási rendszert alkottak a 1993-as honatyák. Nagyjából azok a szolgáltatások, alapszolgáltatások, amelyek benne voltak az 1993. évi törvényben, azok most is megtalálhatók benne. Tehát ennek a résznek van egy stabilitása, és mellette van egy jelentős szolgáltatási forma bővülése, fejlődése a törvénynek. Négy ellátási forma van, amely 1993-ban már részét képezte a törvénynek, ezek az étkeztetés, házi segítségnyújtás, családsegítés, nappali ellátás. A 2000-es évek közepén – amely nagyszerű időszak volt – nagyon-nagyon sok mindent meg tudtunk csinálni. A „gyermekek napközbeni ellátásáról” mondanék egy mondatot: igazából nem szűnt meg ez az ellátás. Az történt, hogy 1997-ben megszületett a gyermekvédelmi törvény, és szabályozási tárgykörét tekintve jobban illett oda ez az ellátási forma, ezért aztán innen kivettük és áttettük oda.

Ezért mondom azt, hogy az alapszolgáltatások tekintetében mindenképpen stabilitásról beszélhetünk.

Ugyanúgy stabilitásról beszélhetünk a szakosított ellátások tekintetében is, hiszen három szakszolgáltatási forma jelen pillanatban is fontos funkciót tölt be – 1993 óta folyamatosan bővülő normarendszerrel, de nagyjából ugyanazon funkciók mellett – a szociális ellátórendszerben. Ezt kiegészítendő, 1999-ben megalkottuk a lakóotthonokra vonatkozó szabályokat, és a támogatott lakhatással kapcsolatos szabályrendszert 2013-ban, és volta-képpen azóta ugyanúgy néz ki jelenleg is a szakosított ellátások rendszere.

Végül engedjék meg, hogy még egy témakört nézzünk, tekintsünk át. Ez a szociális törvényben szabályozott ellátási kötelezettségváltóság. A szociális törvény már 1993-ban egyértelműen rögzítette, hogy a szolgáltatási formák tekintetében a különböző szintű önkormányzatoknak milyen ellátási kötelezettsége van. Az eredeti, 1993. évi törvényben dominánsan a települési önkormányzatoknak, illetőleg a megyei, fővárosi önkormányzatoknak volt ellátási kötelezettsége. A nem állami, egyházi szereplők mindig önként, saját döntésük alapján jönnek be az ellátórendszerbe, tehát ők nem törvényi kötelezettségként kapják a feladatot. Ha megnézzük az 1993. évi, illetve a 2023. évi helyzetet az ellátási kötelezettség vonatkozásában, azt látjuk, hogy az alapszolgáltatások tekintetében nagyjából változatlan a helyzet. 2023-ban is a települési önkormányzatok feladatául jelöli meg a szociális törvény az alapszolgáltatások ellátását. Annyi a különbség, hogy 1993-ban a 2000 feletti állandó lakossal rendelkező önkormányzatok feladata volt az idősek nappali ellátása, ma pedig a 3000 feletti állandó lakossal rendelkező települések számára írja elő azt kötelezően. Az idősek átmeneti elhelyezése, pontosabban szólva az idősek gondozóháza tekintetében van egy kis változás, de még marad a települési önkormányzati ellátási kötelezettség. Az a különbség, hogy eredetileg a tízezer feletti állandó lakossal, ma pedig a harminc ezer feletti állandó lakossal rendelkező önkormányzatnak kell ezt a típusú ellátást megszervezni. A nappali ellátások tekintetében is érdekes változás van, mert

eredetileg a húszezer fő feletti állandó lakossal rendelkező önkormányzatnak, most viszont már a tízezer felettinek, tehát sokkal több településnek kell a nappali ellátások megszervezéséről gondoskodni. Alapvető változás az, hogy a fogyatékos személyek gondozóháza, pszichiátriai betegek átmeneti otthona, szenvedélybetegek átmeneti otthona esetében – míg az korábban települési önkormányzati feladat volt – bejön az állami ellátási kötelezettség. Az idősek gondozóháza, illetőleg a hajléktalanok éjjeli menedékhelye, átmeneti szállása esetében továbbra is maradt önkormányzati ellátási kötelezettség.

Még jelentősebb a változás a vármegyék területén a szakosított ellátások kérdésében. Eredetileg ez egyértelműen megyei önkormányzati feladat volt, az ő kötelezettségük volt ezek megszervezése, ma viszont már állami ellátási kötelezettség. A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságon, azaz egy központi hivatalon keresztül látja el az állam ezt a feladatot. Nagyon érdekes, hogy 1993-ban még a helyi önkormányzati törvény nem ismerte a megyei jogú város kategóriát, később került bele a törvénybe. Ennél fogva nem is rendelkezett az 1993. évi törvény a megyei jogú városok vonatkozása tekintetében az idősek otthonáról, de mára voltaképpen a megyei jogú városoknál van ez a feladat, tehát részben azért marad önkormányzati kötelezettség is ebben a szakszolgáltatási feladatellátásban. Ha a Fővárost nézzük meg, akkor azt látjuk, hogy eredetileg a Fővárosi Önkormányzatnak volt a feladata a szakosított ellátások megszervezése, mára viszont a fogyatékos személyek, pszichiátriai betegek szenvedélybetegek szakosított ellátásáról az állam kell, hogy gondoskodjon. Viszont Budapesten az idősek otthona, a hajléktalanok otthona és a hajléktalanok rehabilitációs intézménye tekintetében a fővárosi önkormányzat szabadon megállapodhat a kerületekkel a feladatellátásban. Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

A szociális közigazgatás és szociális gondoskodás értelmezési kontextusai: kontinuitás és diszkontinuitás Csizmadia Andor életművében

Nagy Janka Teodóra

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény megalkotásának 30. évfordulóján szervezett konferencia kiváló alkalmat jelentett azoknak a folyamatoknak az áttekintésére, elemzésére is, amelyek az elmúlt évtizedekben meghatározták a szociális képzések és a szociális professzió alakulását. Tanulmányom a szociális közigazgatás és a szociális gondoskodás fogalmi kérdéseit kiemelve a folyamatosság és megszakítottság Csizmadia Andor szociálpolitikai életművében történő vizsgálatával arra kívánja felhívni a figyelmet, hogy a szociális törvény nem értelmezhető a két világháború közötti produktív szociálpolitika és a szocializmus időszaka e tárgyú politikai törekvéseinek ismerete nélkül.¹

Magyarországon a két világháború között kiépülő konzervatív/korporatív jóléti állam már rendelkezett mindazokkal a sajátosságokkal, amelyek a nemzetközi példák alapján elvárhatóak voltak. Az állami gazdasági beavatkozás, az aktív népesedés- és családpolitika, a társadalombiztosítás fejlesztése és a szociálpolitika erkölcsi, nevelő funkciójának hangsúlyozása mellett az 1930-as évek végére és az 1940-es évek elejére az európai gazdasági fellendülés, a korábbi reformkísérletek, a külföldi minták, a háborúra készülődés esélyt adott egy teljesebb, a kötelező társadalombiztosítással és

1. A tanulmány szorosan kapcsolódik „Az 1993. évi III. törvény szerepe a szociális professzió alakulásában” előadásban elhangzottakhoz. („Szociális törvény - 30” tudományos konferencia, Budapest, 2023. december 8. Szervezők: Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, Baptista Teológiai Akadémia – a Baptista Egyházi Szociális Módszertani Központ támogatásával, Semmelweis Egyetem Szociális Vezetőképző Tudásközpont)

a produktív szociálpolitikával fémjelezhető jóléti modell kialakítására.² Ezt segítette a produktív társadalom- és szociálpolitika, valamint az alaposan megtervezett, bővítésre alkalmas szociálpolitikai projektek sora, továbbá a bővülő társadalombiztosítási és egészségvédelmi rendszer.

A produktív szociálpolitikához, a fokozott állami szerepvállaláshoz kapcsolódóan került előtérbe a közigazgatás racionalizálásra és modernizálásra vonatkozó törekvésekkel együtt a szociális közigazgatás fogalmának új típusú, komplex értelmezése, amelynek alapja a közigazgatás egészét meghatározó, a produktív szociálpolitikát jellemző szellemiség általános elfogadása (a szociális állam, a szociális közigazgatás a keresztény-nemzeti eszmei alapon megfogalmazott „közjóléti szolgáltatást”, a közösség javát tekintette elsődleges céljának).³

A szociális közigazgatás a szociális jogot, azaz a társadalmi és gazdasági változásokat követő jogi normát is jelentette, a változásokhoz igazodó szabályozást, amely folyamatos alakítására, hatékonyabbá tételére az anyagi és eljárási jogi javaslatok is megfogalmazódtak.⁴ A szociális közigazgatás fogalmának két értelmezése fokozatosan egészült ki a mind fontosabbá váló szervezeti, hatásköri értelmezésekkel (pl. a szociális hatáskörökkel ren-

2. A témával részletesen foglalkozik: Egresi Katalin: Szociálpolitika Magyarországon, Nézetek, programok és törvények (1919–1939). Budapest, 2008.; Gyáni Gábor: A szociálpolitika múltja Magyarországon. Budapest, 1994.; Ferge Zsuzsa: Társadalompolitikai tanulmányok. Gondolat Kiadó, Budapest 1980.; Krémer Balázs: Bevezetés a szociálpolitikába. Budapest 2009.; Pálos Károly: Szegénység, szegénygondozás. Szombathely, 1934.; Gaál Ibolya: A szegényügy- és felnőttvédelmi politika története Szabolcs-Szatmár megyében (1867–1989) I–II. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat III. Tanulmányok 5. Nyíregyháza 1997.

3. Nagy Janka Teodóra: A szociális közigazgatás komplex értelmezése a két világháború között. Pro Publico Bono: Magyar Közigazgatás. 1. klsz pp. 2018. 160–183.

4. Hoffman István: Szociális igazgatás. In: Közigazgatási jog. Fejezetek szakigazgatásaink köréből. III. kötet. Humán közszolgáltatások igazgatása (szerk: Lapsánszky András). Budapest 2013. 225–275.; Fazekas Marianna: A szociális igazgatás. Közigazgatási jog. Különös rész (szerk: Fazekas Marianna). Budapest 2011. 218–248.; Kóbor Gyula: Szociális igazgatás. In: Közigazgatási jog. Különös rész I. (szerk: Bencsik András). Pécs 2014. 125–145.

delkező általános és speciális közigazgatási szervek tekintetében). Egyre karakterisztikusabbá vált a szociálpolitikai célok elérésében mind nagyobb szerepet vállaló, szakmailag felkészült szociális közigazgatási tisztviselői törzskarnak is a szociális közigazgatás fogalmába értése és a képzés szerepének hangsúlyozása az elérendő cél, egy széleskörű szociális munkatapasztalattal és szociális elkötelezettséggel rendelkező tisztviselői és szociális gondozói réteg kialakítása érdekében.⁵

A második világháborút követő változásokat jellemző diszkontinuitások ellenére vannak olyan, a folyamatosságot és folytonosságot erősítő, az egyes korszakokat összekötő szakmai és személyes életpályák, amelyek lehetőséget adnak az érték- és tudásközvetítésre az egyes korszakok között. E folyamatosság fenntartásában kiemelkedő érdemei voltak a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar tanszékvezető tanárának, Csizmadia Andornak, aki joggal tekinthető közigazgatástörténeti kutatásain túl a magyar szociálpolitika, a szociális jog kivételes egyéniségének.⁶

Csizmadia Andor (Győr, 1910.09.04. - Budapest, 1985.06.12.) a családi hagyományokat követte, amikor a bencés gimnázium befejezése után jogi tanulmányokat folytatott Budapesten, majd Szegeden. Már a diploma megszerzését megelőzően a győri polgármesteri hivatal rapidíjas tisztje (1929–1933), díjnoka (1933–1936), III. osztályú aljegyzője és anyakönyvvezető-helyettese (1936–1940). A közigazgatásban töltött tizenöt esztendő során a kulturális mellett döntően a szociális igazgatás területén kapott feladatokat, amelyek közül a szociális igazgatás szempontjából kolozsvári

5. Esztergár Lajos: Gyakorlati szociálpolitika. Pécs sz.kir. város szociálpolitikai beszámolója. Pécs 1933.; A szociális képzés kérdése. Pécs 1934.; A szociálpolitika tételes jogi alapja. Pécs 1936.; A szociális közigazgatás. In: A mai magyar szociálpolitika. Az 1939. évi közigazgatási továbbképző tanfolyam előadásai (szerk: Mártonffy Károly). Budapest 1939. 134–173.; A szociális munka útján. Pécs 1939a.

6. Kajtár István: Csizmadia Andor (1910–1985). In: Magyar jogtudósok II. (szerk: Hamza Gábor). Magyar Felsőoktatás könyvek. Budapest 2001. 179–188.

évei (1940–1944) voltak számára a meghatározóak. A kolozsvári polgármesteri hivatal I. osztályú aljegyzője (1940–1944), tb. tanácsnoka, a népjóléti ügyosztály vezetője (1941. máj.–1944. aug.), két hónapig Nagybánya polgármestere (1944. szept.–okt.), a nyilas uralom idején családjával Péren élt. A II. világháború után újjászervezte Győr-Révfa közigazgatását (1945), majd a Népjóléti Minisztérium szociális főfelügyelője (1945), a szociális ügyosztály vezetője (1945–1946). A gyakorlati igazgatási tevékenység mellett a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem magántanára (1944, 1948–49), az Egri Jogakadémián a magyar alkotmány jog ny.r.tanára (1946–1949), az általa megszervezett Szociográfiai Intézet igazgatója (1947–1949), a BME magyar közjog mb. előadó tanára (1948–1949). Az ELTE ÁJTK Alkotmányjogi Tanszékének főisk.tanára (1949–1951), egy.docense (1951–1958). A Pécsi Tudományegyetem, ill. a Janus Pannonius Tudományegyetem (JPTE) ÁJTK Jogtörténeti Tanszékének tanszékvezető egyetemi docense (1958–1959), tanszékvezető egyetemi tanára (1959–1980), dékán (1964–1968), az Állami Egyházügyi Hivatal jogi tanácsadója (1956–1980), az MTA Jogtörténeti Munkaközösségének elnöke (1968–1980).⁷

A második világháborút követően még működött a magyar jóléti állam: a kiépített szociális közigazgatási szervezet igyekezett megoldani a hatáskörébe tartozó ügyeket (ideértve a szegényügyet, a menekültügyet, a hadifogságból, a deportálásból hazatérőkről való gondoskodást, a lakásügyet, a társadalombiztosítást, a gyermekvédelmet és az egészségügyet), a negyvenes évek második felétől azonban megkezdődött az az 1950-re lezáruló folyamat, amely mindezt felszámolta. A kontinuitás és diszkontinuitás egyszerre érvényesülő és ellentmondásos folyamatának vált szereplőjévé

7. Csizmadia Andor életrajzával, munkásságával foglalkozó szakirodalom részletesen: Nagy Janka Teodóra: Csizmadia Andor, a szociálpolitikus. In: Jogtörténeti tanulmányok VIII. (szerk: Béli Gábor – Kajtár István – Szekeres Róbert). Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs 2005. 355–371.

Csizmadia Andor, aki pályakezdőként a szociális közigazgatás területén szerzett gyakorlatot, 1960–1985 között pedig amellelt, hogy közigazgatás-történeti, illetve szociális jogi tanulmányok, cikkek elismert szerzője volt, a kormányzati szociálpolitikai fejlesztési elképzelések kidolgozásánál is számítottak szakértelmére.⁸

Csizmadia Andor a két világháború közötti években a szociális közigazgatásban dolgozott: 1941 május és 1944 augusztus között a kolozsvári polgármesteri hivatal népjóléti ügyosztályának megszervezőjeként, vezetőjeként, 1945-től a Népgondozó Hivatal jogi osztályvezetőjeként, az említett év szeptemberétől a Népjóléti és munkaügyi Minisztérium szociális főfelügyelőjeként, egy év múlva pedig már a szociális osztály vezetőjeként.⁹ Ennek az időszaknak Csizmadia egész további munkásságára kiható eseménye volt Magyary Zoltán és munkatársai kutatásainak megismerése. Csizmadia a legnagyobb elismerés hangján szolt a tatai járásban végzett gazdaságföldrajzi, néprajzi és szociológiai kutatásáról, és a témához kapcsolódva az Erdélyi Tudósítóban sorozatot indított.¹⁰ A Magyary-iskola hatását jelzi, hogy Csizmadia később maga is végzett hasonló szociális közigazgatási komplex áttekintést Veszprém-megye községeinek viszonylatában, amelynek eredményeit 1959-ben meg is jelentette.¹¹ Magyary volt egyébként az elnöke annak a bizottságnak is, amely a Magyar Városok Országos Szövetsége

8. Kajtár István: Csizmadia Andor tudományos munkássága. In: Emlékkönyv Csizmadia Andor hetvenedik születésnapjára. Jogtörténeti tanulmányok (szerk: Ádám Antal – Benedek Ferenc – Szita János). Pécs 1980. 423–432.; Kajtár István: Csizmadia Andor (1910–1985). Jogtörténeti Szemle 1987. 104–106.

9. Életrajzi Lexikon IV. kötet. Budapest 1978–1991. 161.; Révai új lexikona V. kötet Szekszárd 1996–2001. 674.; Ádám Antal: Csizmadia Andor 70 éves. In: Emlékkönyv Csizmadia Andor hetvenedik születésnapjára. Jogtörténeti tanulmányok (szerk.: Ádám Antal – Benedek Ferenc – Szita János). Pécs 1980. 17–27.

10. Csizmadia Andor: A munkaközvetítő reformja előtt. Közigazgatástudomány 1941. 365–373.

11. Csizmadia Andor: A Veszprém megyei községek szociális, gyermekvédelmi és egészségügyi igazgatása. Veszprém megye községeinek komplex áttekintése. In: Szervezési és közigazgatási tanulmányok. II. kötet. Budapest 1959. 1–28.

által a városi közigazgatás egyszerűsítése tárgyában 1942-ben kiírt országos pályázatra beérkezett dolgozatokat elbírálta. A Csizmadia által benyújtott pályamunka esetében külön kiemelte a saját látásmódjával oly rokonnak érzett, „a közönség érdekéből” kiinduló szemléletet, a szociális közigazgatás tekintetében megfogalmazott, komoly gyakorlati tapasztalatokról árulkodó, részletes, átfogó racionalizálási javaslatokat.¹²

Csizmadia Andor, a pécsi egyetem professzoraként, 1959-ben kapcsolódott be az egészségügyi minisztérium szociálpolitikai elvi bizottsága számára munkaanyagot készítő munkájába.¹³ Mint a szociális közigazgatás terén köztudottan gyakorlati és kutatási tapasztalattal rendelkező szakembert kérték fel a szociális gondoskodás fogalmi problémájának feltárására, tisztázására.¹⁴

Csizmadia már korábban is többször használta a *szociális gondoskodás* fogalmát, amelyet tudatosan megkülönböztetett az általánosan használt, de pontosan nem definiált *gondozás* fogalmától. *Szociális gondoskodáson azt a szociálpolitikai elveit, feladatait konkrétan megvalósító tevékenységet értette* (pl. táppénzfolyósítás, segélyezés, otthonok üzemeltetése), *amelyet az állam speciális szervezetei révén a társadalmi szervekkel szorosan együttműködve képes megvalósítani.*¹⁵

12. Csizmadia Andor 1976-ban az elsők között foglalkozott Magyary Zoltán közigazgatási racionalizálási kormánybiztosi szerepével. Csizmadia Andor: Magyary Zoltán szerepe a közigazgatás racionalizálásában. In: Csizmadia Andor: A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig. Budapest 1976. 409–418. Szintén Csizmadia Andor az, aki 1979-ben elsőként tesz közzé Magyary Zoltán-szöveget Magyary halála után: Csizmadia Andor: Magyary Zoltán kormánybiztos és a közigazgatás racionalizálása. A magyar közigazgatás racionalizálásának programja (1932). In: Bürokrácia és közigazgatási reformok Magyarhonban (vál: Csizmadia Andor). Budapest 1979. 434–451.

13. PTE Levéltár Dr. Csizmadia Andor irathagyatéka (1960–1980) 382.

14. PTE Levéltár Dr. Csizmadia Andor irathagyatéka (1960–1980). 382, 362/II.; Csizmadia Andor: A szocialista állam gondoskodást megvalósító tevékenységének elvi kérdései. Népegészségügy 1960. 181–187.; Csizmadia Andor: A szociális gondoskodás egyes elvi kérdései. Állam és Igazgatás 1964. 2. sz. 114–129.

15. Uo. 118.

A szociális gondoskodás két jól elkülönülő formájaként határozta meg a *szociális igazgatást* és a *szociális gondozást*. A szociális igazgatást hatósági, a szociális gondozást pedig segítő tevékenységnek tekintette, amelyek – ahogyan azt már korábban Esztergár Lajos is többször kifejtette – nyilvánvaló eltéréseik ellenére szorosan összetartoznak a gyakorlatban.¹⁶

Csizmadia megkülönböztette a szociális gondoskodás szűkebb és tágabb fogalmát. A szociális gondoskodás tágabb körébe meglátása szerint a társadalombiztosítás szolgáltatásai is beletartoztak, szűkebb fogalma alatt az anya- és csecsemővédelmet, a gyermek- és ifjúságvédelmet, a csökkent munkaképességűek, a nyugdíjasok (aggok) gondozását, a hadigondozottak, a különböző elemi csapások folytán bajba jutottak ellátását és a különleges szociális feladatok megoldását értette.¹⁷ Csizmadia saját tapasztalatai alapján is tudta, milyen komoly gondot jelent az, hogy a szociális igazgatást nem lehet az állam egyetlen szakigazgatási ágához rendelni, ezért a minisztériumi vitaanyagban többször is felhívta a figyelmet arra, hogy a szociális gondoskodás csak akkor lehet eredményes, ha a hozzá kapcsolódó hatósági tevékenység széttagoltságát meg lehet szüntetni.¹⁸

A hatvanas évek közepére Csizmadia Andort a legmagasabb párt- és állami, kormányzati körökben is a szociálpolitikai kérdések elismert szakértőjeként tartották számon. Rendszeres résztvevője volt az egészségügyi minisztériumban szervezett konzultációknak, a *Népegészségügy* című folyóiratban 1960-ban megjelent cikke kötelező irodalom volt a minisztérium által szervezett képzéseken (így az orvos továbbképző konferenciákon). Jegyzetét a szociális intézetek vezetői tanfolyamán használták,

16. PTE Levéltár Dr. Csizmadia Andor irathagyatéka (1960–1980). 382. 11, 23–24., Esztergár 1939, 1939a.

17. Csizmadia 1964. 121. A szociális gondoskodás ilyen típusú felosztása a szociális ellátások/ szolgáltatások vonatkozásában majd az 1993. évi III. törvényben is megtalálható..

18. PTE Levéltár Dr. Csizmadia Andor irathagyatéka (1960–1980). 382. V.ö.: Esztergár 1939. 173.

a szociálpolitikai tervezések, átalakítások során véleményét kikérték.¹⁹

A szociális gondoskodás változásai Magyarországon címmel *A közigazgatás fejlesztése* sorozatban 1977-ben megjelent szociális igazgatás-történeti, szociális jogi kutatásainak, publikációinak összegzése, amelynek egyik fejezete először foglalkozott a produktív szociálpolitika történetével. A részletes, alapos, értő, elemző tanulmány kiemelte annak a szociálpolitikai kísérletnek az eredményeit, amelynek maga is részese volt.²⁰

A nyolcvanas évektől a szociális területen is érezhető változásokra reagálva született Csizmadia Andor utolsó, 1983-ban megjelent szociálpolitikai tárgyú tanulmánya, amelyben a társadalmi változások tükrében aktualizálta a hatvanas évek elején felvázolt szociális igazgatási modellt. Elsősorban a fogalmi kérdések tisztázása érdekelte és ragaszkodott a *szociális gondoskodás* kifejezés következetes használatához – továbbra is ennek részének tekintve a hatósági tartalmú szociális igazgatást.

Csizmadia jól látta azt is, hogy a társadalmi, gazdasági változások új igényeket fogalmaznak meg, amelyekre véleménye szerint alkalmazhatóak lennének a produktív szociálpolitika elméleti és gyakorlati eredményei (pl. hatékony, egységes, a családra alapozó szociálpolitika, szakmailag jól felkészült, központi irányító és szociális igazgatási szervezet, továbbá

19. Csizmadia 1964.; Az általános szociálpolitikai tevékenység (szociális gondoskodás) története és elvi kérdései. Szociális Intézetek vezetőinek tanfolyama. Budapest 1960. Csizmadia 1963-ban benyújtott javaslata például egy minisztériumközi hatáskörrel felállítandó koordinatív szociálpolitikai tanács felállítására vonatkozik. PTE Levéltár Dr. Csizmadia Andor irathagyatéka (1960–1980). 353.

20. Nagy Janka Teodóra: A produktív szociálpolitikától egy új koncepció megfogalmazásáig: adalékok Csizmadia Andor szociálpolitikusi portréjához. In: Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Kar Tudományos Közlemények XI–XII. (szerk: Aubert Antal – Béres István – Kurucz Rózsa – Nagy Janka Teodóra). PTE Illyés Gyula Főiskolai Kar, Szekszárd 2010. 239–251.; PTE Levéltár Dr. Csizmadia Andor irathagyatéka (1960–1980). 190.

a képzés fontossága).²¹

Összegezve elmondható, hogy Csizmadia Andor személyisége, munkássága korszakokat ívelt át és kötött össze.²² Indulása, szociálpolitikai nézeteinek kiformalódása a két világháború közötti időszak legimpulzívabb éveiben, a produktív szociálpolitika időszakában történt. A második világháborút követően a szocialista állam szociálpolitikájának alakításában is meghatározó szerepet játszott. Megírta a magyar szociálpolitika-történet egyik alammunkáját, amelyben bemutatta a produktív szociálpolitika eredményeit – a rendszerváltás előestéjén felhívta egy formálódó új szociálpolitika és szociális közigazgatás figyelmét a jóléti állam polgári modelljének értékeire.

21. Csizmadia nagyon fontosnak tartja, hogy gondoskodni kell a szociális munkában részt vevők képzéséről, és arra emlékeztet, hogy az 1933/1934. tanévben Pécsen a jogi karon szociális tanfolyam indult Esztergár Lajos szervezésében, 1940-ben pedig ugyanitt felmerült egy önálló szociálpolitikai kar létesítésének gondolata is.

22. Nagy 2005, 2010.

A megújulás záloga

Nyitrai Imre

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szt.) megszületésének harmincadik évfordulója lehetővé tette, hogy visszatekintsünk az eltelt három évtizedre. Most röviden arra teszek kísérletet, hogy indokoljam, miért lenne szükség egy új jogszabályra, és milyennek is kellene annak lennie, ha a 21. századi kihívásokra keresünk megoldást.

Személyes viszonyulásom a Szociális törvényhez (Szt.) többféle arcot mutat. Egyrészt a megszületésének évében kezdtem el a szociális ágazatban dolgozni, családgondozóként egy budapesti „munkáskerületben”, az ÚJCSAKÖ-ben (Újpesti Családsegítő Központ).¹ Másrészt a központi igazgatásban töltött nyolc esztendőm alatt hét évig (helyettes államtitkárként) – részben vagy egészben – a felelősségi körömben tartozott a szociális szabályozás kérdésköre. Harmadrészt – és talán ez a legfontosabb tapasztalat – önkormányzati, civil és egyházi intézményfenntartásban szerepet vállaló szakemberként, az Szt. alkalmazójaként rengeteg paradoxon, hiba, értelmetlenség, kuszaság jutott részemül.

Nem dicsérni jöttem tehát.²

Lassan egy évtizede a szociális felsőoktatásban résztvevő (Simmelweis Egyetem, Miskolci Egyetem, Apor Vilmos Katolikus Főiskola, ELTE Tanító és Óvóképző Kar, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar) oktatóként, különösen a Simmelweis Egyetem EKK Szociális Vezetőképzésben³

1. Jellemző, hogy e területen pályakezdőként a kezembe került, akkor még nagyon új törvény egy rövid füzetnyi terjedelmű volt 1993-ban. Normál nyomtatásban 35 oldalon elfért, ma közel négyszer (!) ekkora terjedelmű.

2. Antonius: „Barátaim, rómaiak, földieim, Figyeljetek rám. Temetni jöttem Caesart, nem dicsérni. A rossz, mit ember tesz, túl éli őt.” (William Shakespeare összes művei, Tragédiák; Julius Caesar, harmadik felvonás, II. szín (<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/ShakespeareMagyar-william-shakespeare-osszes-muvei-1/tragoediak-4/julius-caesar-1E71/harmadik-felvonas-1FB7/ii-szin-2015/>; (elérés: 2024.02.02)

3. <https://szocialis-vezetokepzo-tudaskozpont/> (elérés: 2024.04.09.)

résztevő hallgatók esetismertetésein keresztül valós, aktuális és sokszínű képet kaphatnak a szociális szabályozás napi szintű működéséről. Ráadásul – a Károli Gáspár Református Egyetemen megvédett – doktori értekezésem fő témája is a szociális szolgáltatási rendszerben a kezdetektől napjainkig megjelenő innovációk kérdésköre volt. Ismerem tehát azt az igényt, amely a szociális törvény megújítása iránt a szociális szakma számos szereplőjében jelentkezik, megfogalmazódik.

Eredeti hibák

A magyar demokrácia megszületésének időszakában, egy döbbenetes méretű gazdasági-társadalmi változás közepette új szabályozásra (elsősorban alkotmánymódosításra) volt szükség.⁴ A szociális területen azonban nem voltak előzmények. Léteztek ugyan már a jelenlegi rendszer csirái – öregek nappali otthona (ÖNO), házigondozás, étkeztetés, bentlakásos intézmények (szociális otthonok), és az 1980-as évek közepétől-végétől az egyre szaporodó családsegítő intézmények.⁵

A rendszer azonban nem volt felkészülve arra az óriási nyomásra, amely a tömeges munkanélküliséggel, a mélyről felszínre kerülő és szétterebélyesedő hajléktalansággal és az állami gondoskodás/ellátás teljes újragondolásával járt. A törvényt alkotó minisztériumban nem szociális szakemberek láttak neki a jogalkotásnak (kodifikációval foglalkozó jogászok támogatásával), hiszen ilyenek még (jóformán) nem is voltak az országban.

Egy „régimotoros” jogász és egy közgazdász alkotta meg ezt a szabályozást, saját történetmesélésük alapján 10–12 hét rohammunkában.⁶ Mit is vehettek ők alapul a szolgáltatási rendszer megalkotása kapcsán?

4. Bihari Mihály: Alkotmányos rendszerváltás (<http://real-eod.mtak.hu/990/1/13%20Bihari%20253-276.pdf>; (elérés: 2024.02.02)

5. Lásd például: <https://mek.oszk.hu/02100/02185/html/228.html> (elérés: 2024.02.02)

6. Jelen kötetben erről dr. Koncz József (sokszor idézve jogalkotó társát, a közgazdász végzettségű Kőnig Évát) előadása, írása számol be részletesen.

A pénzbeli/természetbeni ellátások és szociális szolgáltatások sohasem voltak összekapcsolva a szabályozásban. Ritka, rövid ideig vagy modellprogramokban felbukkannak ettől eltérő példák (kötelező együttműködés a családsegítővel, lakhatási voucher/utalvány a Fővárosban és néhány helyen az országban stb.).

A tanácsi rendszerre alapozott – helyesen a szubszidiaritást erősen hangsúlyozó – ellátásszervezés a korban ugyan releváns volt és rezonált is az önkormányzatiság megszületésére, de mára ez gyökeresen megváltozott. Némi élel úgy is fogalmazhatunk, hogy a szubszidiaritás új egyensúlyi állapota nem alakult ki az Alaptörvény megszületése óta.

Számos párhuzam fellelhető az akkori (és nagyrészt a mostani) egészségügyi rendszerrel. A szociális szakma hosszú ideig – 1990 előtt szinte mindvégig – az egészségügyi rendszerben, mellett, annak függvényeként, időnként komplementereként működött. *A körzeti orvos – járóbeteg ellátás (szakrendelők) – fekvőbeteg ellátás (kórházak)* logikát láthatjuk az *alapellátás-nappali ellátás-bentlakás* felépítésben.

A ma már szerencsére meghaladott szóhasználat – ellátás versus szolgáltatás – eredete éppúgy az egészségügyben gyökerezik, mint a korabeli beutalásos rendszer (bármely bentlakásos intézménybe, alapesetben egy testületi, elsősorban megyei önkormányzati „beutalóval” kerülhetett egy ellátott). E mögött nem pusztán szóhasználatot, hanem a fogalmakban rejlő, eltérő szemléletmódot tükröző tartalmi kérdéseket, attitűdöket láthatunk. Ez még ma sem egyértelmű a szakmaterületen.⁷

Ráadásul a fentiek közvetett hatásaként kialakult a máig ható, alap és szakosított ellátások/szolgáltatások között feszülő „szakadék”, akadályozva organikus szinergiák kialakulását, kapacitási optimalizációt, a tényleges szakmafejlődést és a valódi intézménytelenítéshez szükséges szemléletváltozás teljeskörű térnyerését. Sajnálatosan sokszor tapasztalható jelenség,

7. Lásd például: <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/szocialis-szolgáltatások/> (elérés: 2024.02.03)

hogy azonos településen dolgozó szociális szakemberek sem működnek együtt az alap és szakellátásban, lévén másfajta célrendszerrel és legtöbbször teljesen eltérő fenntartói háttérrel rendelkeznek. További lehetősége lett volna az eredeti jogalkotóknak erősebb emberjogi-szociális jogi kötődést felvállalni, de ez a szemlélet csak a törvény felvezetésében (preambulum) jelenik meg határozottan. Végül – legfrissebb változásként – nehezen illeszthető a gondoskodáspolitikai elvárás is ehhez a jogszabályhoz, hiszen a formális-félinformális, családtagi-rokoni gondozás kapcsán nem fogalmaz meg szakmai kereteket, szabályokat.⁸

Szétválások

Az 1993-as jogszabályból „kivált” és önálló életet élni kezdő, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény megszületésének a szociális szakma gyermekvédelmi-gyermekjóléti szegmense (nagy részt) rendkívüli mértékben örült. Úgy vélték, hogy megszületik vagy megerősödik egyfajta gyermekvédelmi szakmai identitás – ami be is következett, éket verve az amúgy sem egységes szociális terület részei közé. Megszületett azonban egyféle párhuzamosság (családsegítés-gyermekjólét), amely sok esetben különféle szervezeti megvalósulás mellett képes volt településeken belül is „kétféle szakmát” létrehozni.

Egy rövid kitérőként érdemes megemlíteni, hogy jelenleg a gyermekvédelmi gondoskodásba bekerülő gyermekek – számuk huszonegy- és huszonöt ezer fő között alakul adott évben – alig egy százaléka kerül a vérszerinti családjába „visszagondozásra”. Ez azt jelenti, a gyermekjóléti alapszolgáltatás nem képes helyben úgy megerősíteni a kibocsátó családokat, hogy azok a gyermekvédelmi szakellátásból – nagyobb számban – visszavehessék a gyermeket. Ennek nem csak az eszközhiány, az alacsony foglalkoztatotti

8. Lásd például: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2023/07/korszakvaltas-a-gondoskodaspolitikaban> (elérés: 2024.02.02)

szám, hanem az együttműködés elmaradása is az oka. Más-más törvény, más-más érdekek és más-más célirányok alakultak ki az elmúlt évtizedekben.

Újabb „leválás” lehetett volna – tervek szerint – a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény, amely többféle ellátást, szolgáltatást sorol, voltaképpen megismételve az Szt. megfogalmazta elemeket, szolgáltatási típusokat. Ez az irány azonban „elhalt”, néhány peremfeltétel leírásán (pl. akadálymentesítés határideje) túl ez a jogszabály „nem vett el” részeket az Szt.-ből, s nem is adott hozzá a fogyatékos személyek (szociális) problémáinak rendszerszerű kezeléséhez, megoldásához.⁹

Fejlődés...

A szabályozás „fejlődése” leginkább egy „patchwork-készítéshez” hasonlítható.¹⁰ A különféle – szakpolitikát meghatározó – kurzusok időnként beleszórtak új részeket, néha olyasmit, ami teljesen előzmény nélküli volt, néha meglévő szolgáltatásokat erősítettek/módosítottak tovább. Kevés végigvitt, következetesen vállalt paradigma azonosítható be az első és a mai szövegváltozat összevetésekor. Talán ilyen az otthonközeli szolgáltatások kérdésköre, és néhány – főként fogyatékos és idős ellátotti csoportra vonatkozó – szolgáltatás ügye.

Aki a – százas nagyságrendben megvalósuló – törvénymódosítások indoklását elolvassa, esetleg korabeli, parlamenti jegyzőkönyvekben is tájékozódik, láthatja, hogy sokkal inkább egy adott időszak kormánypolitikája (esetleg a mögötte lévő ideológia) határozza meg a módosításokat, mintsem szakmai folyamatok, társadalmi szükségletek hatásai.¹¹

9. Sok szakértő vélekedett úgy már korábban is, hogy ez egy – választási időszakban kialakított – „szimpátia” jogszabály csupán, amely nem tudta eredeti céljait, a fogyatékosokkal élők életminőségének érezhető, tartós és esélyegyenlőséget biztosító megváltoztatását, javítását.

10. Eredetileg: foltvarrás, ahol különböző anyagú, mintázatú és felületű anyagdarabok kerülnek össze és alakul ki egy színes, de semmiképpen sem egységes ruha, takaró stb..

11. <https://www.parlament.hu/iromanyok> (elérés: 2024.04.09.)

Ahogy a születéskor igaz volt, hogy készültek ugyan jogszabály-konceptiók – korabeli szereplők elmondása szerint több verzióban is – a szociális szabályozáshoz, de egyiket sem „használták fel”, úgy ez a későbbi módosításokban sem volt látható, tettenérhető.

A sorban elvetélő, koncepcionális kísérletek – SZOLID-program¹², „Tekozló koldus”¹³, Nemzeti Szociálpolitikai Konceptió (NSzK)¹⁴ – csak igen csekély muníciót adtak a jogszabály „fejlődéséhez”. (Más megfogalmazásban: ezen konceptiók elemei, különösen az NSzK-ból származó elképzelések, „búvópatakként” érvényesülnek, megjelennek bizonyos módosítások hátterében, de ez távol áll attól, hogy bármilyen, bizonyítható kauzalitás leírhatóvá válna.) A törvény koncepcionális felülvizsgálata tehát többször elindult, belső információk szerint a jogalkotók több alkalommal munkához is láttak, ám valódi, végigvitt változtatás az Szt.-ben nem történt az elmúlt harminc esztendőben.

Az NSzK szellemiségét visszatükrözi ugyan a gyermekjóléti/családsegítő rendszer 2016. évi átalakítása, de a gyakorlati megvalósulás féloldalas lett és korántsem hozta azt a szervesülő változást, amelyet az eredeti konceptió javasolni próbált.¹⁵

Az innováció gátja

Jómagam egy egész kutatást és az ebből írott doktori értekezést szenteltem annak a hipotézisnek, amely végül igazolódni látszott, miszerint a magyar szociális szolgáltatási rendszerben ténylegesen megvalósuló innovációk valójában csak a jogszabályokba épülésük útján tudtak érvényesülni. Ezt

12. https://www.esely.org/kiadvanyok/2005_3/KREMER.pdf (elérés: 2024.04.09.)

13. <https://www.bmszki.hu/hu/szocialis-munka-megujitasa/tekozlo-koldus-dosszie> (elérés: 2024.04.09.)

14. http://szoszak.hu/adat/dokumentumtar/hu32_NSZK_2011_10.pdf (elérés: 2024.04.09.)

15. Erről lásd például: https://www.tarki.hu/hu/news/2017/kitekint/20170425_csaladsegito.pdf (elérés: 2024.02.03)

több szervezeti, elvi és gyakorlati módosulást vizsgálva állapítottam meg, kiegészítve most azzal, hogy az Szt. első 10–15 évében ún. alulról jövő kezdeményezésekként még sikerült szakmai tartalmakat a törvénybe iktatni.¹⁶

Szakmai szervezetek – olykor kidolgozott, olykor vázlatos – javaslataikat többféle fórumon, többféle módszerrel tudták a jogalkotók elé vinni és megvitatni. Önálló javaslattevési jogkörrel több egyeztető fórum is rendelkezett korábban. Sőt, a kétezres évek elejéig az egyes módosítások szakmai véleményezése is korrekt, átlátható rendszerben, nem néhány órás határidővel tudott megtörténni. Az utóbbi időszakban, 2015 és 2019 között szakmai kollégiumi rendszer is működött, ez azonban mielőtt megtalálta volna helyét és szerepét, már ki is íródott a szabályozásból.¹⁷

Mára a szükségletalapon megfogalmazott tartalmak a túlszabályozottság okán nem kerülhetnek a törvény betűi közé csak politikai megrendelés esetén – ez a tény, ez a működési mód a szakmai identitást teljes körűen átírta az elmúlt években. S mivel a szociális szolgáltatási területen a piac működésének csak halvány nyomain láthatóak, ezért a piaci önszabályozást sem érdemes várni tartalmi kérdésekben.

Kié ez a törvény?

A kérdés első hallásra furcsán hathat. Ám ha végigmegyünk egyfajta logikai úton, amely a társadalmi működésből formálódó magatartási mintákból létrejövő normákat próbálja középpontba állítani, akkor érdemes végigvenni azt is, kire hat és hogyan ez a jogszabály.

Az Szt. a kliensek irányában elvileg egy mennyiségi és minőségi kereteket rögzítő módon ad szolgáltatási lehetőségeket, biztosítja az Alaptörvényben vállalt kötelezettségek pontosítását, lebontását. A fenntartók és szolgáltatók

16. http://corvina.kre.hu:8080/phd/Nyitrai_lmre_ertekezes.pdf (elérés: 2024.04.09.)

17. https://semmelweis.hu/emk/files/2020/06/Domszky_Andras_szockonz2018.pdf (elérés: 2024.04.09.)

irányába – a fenti elvárások mentén – minimumszabályként jelenik meg, amelyek a megváltozó normák ellenére is csak adott tartalmú, keretezésű szolgáltatást működtethetnek. Ellenkező esetben az engedélyezés és finanszírozás korlátozása léphet fel szankcióként.

Az Szt. ráadásul egy jövőkép nélküli törvény: nem mutat be sem egy elérendő célt (életminőség, esélyegyenlőség, méltányos hozzáférés stb.), jövőképet, de stabil értékeket sem. Sok jogszabály – különösen a preambulumban – nemzetközi egyezményeket, az Alaptörvényt vagy annak értéktételezéseit hivatkozva, esetleg rögzít is ilyen fogalmakat, célokat. Ez számomra fontos hiányosságá ezen – különösen érzékeny – ágazat szabályozásának.

Az előző pontokat összegezendő, két sarkosan megfogalmazott mondatban foglalom össze a helyzetet és a teendőket:

A jelenlegi formájában létező Szociális törvény nem alkalmas a 21. század kihívásainak megfelelni képes, az egyéni szükségletekre alapozott szociális szolgáltatások szabályozására, egyúttal mára a legfőbb gátja az ágazat innovációinak.

Szükségessé vált egy szociális szolgáltatásokat keret jelleggel szabályozó, a mai és jövőbeli gazdasági-társadalmi környezetünkre rugalmasan alkalmazható, szociális jogokat erőteljesen képviselni tudó, értékalapú és innovációs szabadságot biztosító törvény megalkotása.

Mi lehetne a megújulás alapja?

A következő évek szociális törvényének olyan alapokat kellene megteremtenie, amelyben valamennyi szociális szolgáltató által felvállalható értékek és alapelvek fogalmazódnak meg.

Szükséges lenne végiggondolni, hogy mit értünk ma jóléti állam (szociális piacgazdaság) alatt? Releváns-e még e fogalmak mentén végiggondolni a szociálpolitika teendőit, rendszerét és vállalásait? Pozitív megfogalmazás esetén milyen jövőképet tudunk elképzelni és egyet tudunk-e érteni az ab-

ban rejlő célok rögzítésében? Kialakítható-e egy új konszenzus a szociális szolgáltatások jövője kapcsán?

Ma teljesen átalakultak a szubszidiaritás szintjei, alapjai. A kormányzat – nem csak a megyei intézmények államosításával – az önkormányzati szerepek és lehetőségek lényeges átalakításával teljesen új helyzetet teremtett. Ehhez az – Alaptörvényből eredeztethető – változáshoz, változásokhoz az új jogszabálynak viszonyulnia kellene.

Látható (és várhatóan növekvő) az egyházi szerepvállalás a szociális területen. Ez sokféle kérdést felvet, de mindenképpen egy újragondolásra ösztönöz. Vajon az egyházak szerepvállalása felveti-e a szociális felelőségek újradefiniálásának kérdését?

Ugyanilyen fontos azt is tisztázni, hogy ma milyen családképhez alakítjuk a családsegítés feladatait. Az elmúlt harminc év nagyon eltávolította a társadalmat az 1990 előtt létező, hagyományos (és akkoriban még socialistának is mondott) ember- és családképtől. A társadalmi változások családok működésében megjelenő hatásai (mozaik családok tartós megjelenése; alacsony születésszám mellett robbanásszerűen növekvő gyermektelenség; generációk megváltozott távolsága stb.) egy sor kérdést vetnek fel, amelyeket végig kellene gondolni és amelyek hatásaira fel kell készülni – szabályozási szinten is.

Ez az új működésű világ általánosságban új problémákat és szükségleteket generált, amelyekre új válaszok szükségesek.

Részben idevágó kérdés, hogy az ellátotti csoportokra épített, elkülönítő szabályozást is felülírta már sokszorosan az életünk, ideje lenne ezen is elgondolkodni, és újrafogalmazni, hogy mi is a különbség valójában a különféle élethelyzetek között? Miért kell egyre szétaprózottabb „ellátási formákat” megfogalmazni a rugalmasság és alkalmazkodási képesség háttérbe szorítása mellett? Valóban az ellátotti csoportosítás a leghatékonyabb módszere a szolgáltatás szervezésnek?

Érezhetően sok probléma van (és gyarapszik a jövőben) a szociális jogok kiterjedésének, érvényesülésének és számonkérhetőségének kérdésében is.

Az emberi jogi szemlélet, a szociális jogok ügye a 21. században új definíciós problémákat és gyakorlati tennivalókat generál számunkra.¹⁸

Fontos lenne egy új szabályozás esetén, hogy a merev, túlszabályozott helyzetet oldja fel, és olyan – valóban keretjellegű – szabályozást biztosítson, amely egyszerre tudja ellátni a – szakmánkban sajnos nem létező – minőségvédelem feladatát, de adjon nagyobb szabadságot a szakmai-módszertani tartalmak rugalmas kialakításában.

Először a szociális diagnózisra épülő szociális segítség szemléletét és gyakorlatát kell előtérbe helyezni. A helyes diagnózis az első lépés a hatékony terápia felé. Ezt a szociális munka során oly sokszor bizonyított tételt minden szakmaszletben alapvetésként kellene kezelni.

Ehhez kapcsolódik az egyéni szükségletekre alapozott, „csak annyit, amennyi a legoptimálisabb” elvének alkalmazásával egyéni megoldások megtalálásának fontossága. Sokszínű, változékony háttérű és egyénileg eltérő képességekre és készségekre alapuló szükségletek csak jól illeszthető tartalommal (szolgáltatási elemekre bontva) közelíthetők meg eredményesen.

Ennek érdekében ideje lenne valamennyi szolgáltatásra kiterjeszteni a szolgáltatási elemekre épülő beavatkozás-kialakítást, mert az Szt. jelenleg meglévő, merev dobozaiba nehéz és költséges begyömöszölni a 21. század egyénenként változó alakú, formájú, nagyságú problémáit.

Kapcsolódó, de a fentiektől semmivel sem kevésbé fontos, hogy minden szociális segítségi esetnek, beavatkozásnak szüksége lenne egy esetfelelősre. Ez az esetmenedzsment szemlélet, amely a szociális segítség számos területén evidenciaként működik (működhet), általános érvénnyel kellene, hogy megjelenjen a szakma valamennyi szegmensében.

18. Nagyon sok kérdést dolgoz fel e témában, és jelen konferenciakötet főbb előadásait is közli a Semmelweis Egyetem Szociális Vezetőképző Tudásközpontja (SZVK) és a Szociális Szakmai Közösség (SZOSZAK) egyesület együttműködésével működő podcast-sorozat, a KIKAZOK podcast (elérhető minden, jelentős platformon: Spotify, Google, Apple, YouTube).

Szintén szemléletbeli kérdés, de a jövőbeli szociális szolgáltatásoknak a középpontjában – minden korosztálynál, csoportnál és érintetti körnél – az önálló életvitel kérdése kellene, hogy álljon. Hiszen bölcsődétől a szakápolási otthonig minden esetben az egyén önálló életvitele a kérdés: hol annak építése, kialakítása, hol fenntartása, megtartása, erősítése, hol a hiányzó (vagy teljesen elvesztett) részek pótlása. Ez a szemlélet ugyan tetten érhető a támogatott lakhatás szabályozásánál, de valójában minden szolgáltatás esetén releváns, jól értelmezhető, definiálható, szerződéses viszonyra alakítható, az empowerment folyamat középpontjába állítható és mindenképpen számonkérhető lehetne.¹⁹

És mindezekből már csak kis lépés a partnerségre, együttműködésre épülő szolgáltatásszervezési kötelezettség (nem csak a gyermekvédelmi jelzőrendszerrel), vagy a végzettségek helyett kompetencialapúvá formált szakmai minimumfeltételek alkalmazása...

Sokáig lehetne még sorolni a jövő alkalmas, életszerű szabályozási irányába támasztható elvárásokat. Mindenesetre a szakmában dolgozók naponta érzékelik, hogy sem felépítésében, sem értékeiben, sem szabályozási tartalmában nem optimális megoldás már a harminc éves Szt.

Nem dicsérni jöttem tehát...

19. Bővebben: <https://www.szocialismodszertan.hu/hirek/12027-2/> (elérés: 2024.02.05)

A törvény alkotói kerekasztalbeszélgetés

*Szociális törvény 30 tudományos konferencia
Budapest, 2023. december 8.*

Moderátor:

- Serafin József volt személyi titkár

Résztevők:

- dr. Koncz József volt jogi főosztályvezető
- Kovács Ibolya volt szociális szakmai főosztályvezető
- dr. Lakner Zoltán Lehel volt kormánybiztos, helyettes államtitkár
- dr. Lakatos Hedvig volt Szociális és Családügyi Minisztérium jogi főosztályvezető
- Nemes Judit volt képzési csoportvezető

Serafin József

Szeretettel köszöntök mindenkit. A beszélgetés résztvevőit nem kell bemutatnom, hisz egy híján előadók voltak a konferencia első részében, mégis tartunk egy nagyon rövid bemutatkozást, olyan szempontból, hogy ki milyen pozícióban, helyzetben volt a Szociális Törvény megírásakor. Részben ez már ismert, de az is kiderült, hogy nem egészen pontosan. Egy-egy mondatot mondjatok erről, legyetek szívesek.

Lakner Zoltán

'93-ban a legfőbb pozícióm az volt, hogy nem sokkal korábban született meg az ötödik gyerekem. A hatodik az nem olyan régen, éppen három évvel ezelőtt. Na, ezt félretéve, kormánybiztos voltam akkor, a szociális válságkezelő programok kormánybiztosa '90 őszétől, aztán '92-től ennek megtartása mellett szociálpolitikai helyettes államtitkár is lettem.

Kovács Ibolya

1990-től főosztályvezető voltam a Népjóléti Minisztériumban, Lakner Zoli mellett és a későbbiekben is. A minisztérium után a Fővárosi Kormányhivatalban főosztályvezető voltam. Csoporttársak voltunk az egyetemen Zoltánnal.

Lakatos Hedvig

Lakatos Hedvig vagyok, az egyik jogász. Ha elegánsan akarom kifejezni magam, akkor én kodifikátorként nem vettem részt a Szociális Törvény indulásában, mert csak 1996-tól kapcsolódtam be a szociális törvénnyel kapcsolatos jogszabály-előkészítési feladatokba.

Koncz József

Középrevezetőként, főosztályvezetőként, osztályvezetőként vezettem azt a szociális jogi területet, amelynek a feladata volt a Szociális Törvény módosításainak az előkészítése.

A Belügyminisztériumban dolgoztam '92-ig, és akkor átcsábított az akkori jogi főosztályvezető a Népjóléti Minisztériumba, ott voltam főosztályvezető-helyettes, főosztályvezető egészen 2010-ig.

Nemes Judit

Lakner Zoltán azt mondta, hogy másfél év volt a Szociális Törvény megalkotása, Koncz József meg azt mondta, hogy három hónap. A közben lévő 15 hónap az a koncepció-készítés ideje volt. Én legalább három koncepciót láttam. Az én önvallomásom, hogy életem egyik nagy csalódása is e koncepcióból normaszöveggé alakulásához kötődik, amikor megláttam, hogy a munkanélküli járadék a család egy főre jutó jövedelmén alapul, de csak egy családtagnak jár. Amikor a törvény megjelent, én képzési csoportvezető voltam, a szociális képzéseket gründoltam a Népjóléti Minisztériumban. '93 őszén egy törvénymódosítás után az egészségügyi és szociális felsőoktatás és

az orvosegyetemek átkerültek a Művelődési és Közoktatási Minisztériumhoz, én is akkor kerültem oda a szociális felsőoktatás ügykörével együtt.

Serafin József

Köszönöm szépen. Csatlakoznék a legutóbbi mondatodhoz: koncepciókészítés. Ezt szerettem volna föltenni a hallgatóságnak is, hogy tudja-e valaki, hogy a koncepció először nyilvánosan, mint népjóléti minisztériumi koncepció milyen fórumon és mikor jelent meg, milyen hónapban. Most először nyitott a kérdés a résztvevőknek, bár emlékeik nem lehetnek a fiataloknak erről, de hátha valaki találkozott az irodalomban ezzel a kérdéssel... Úgy látom, hogy nem. Akkor szabad a válasz.

Lakner Zoltán

Nem, én nem emlékszem ennek a dátumára. Azt tudom, hogy valóban a kormányprogram már kilátásba helyezte a törvény megszületését. Ez volt az egyik, de mindenképp elé helyezte a válságkezelést, mert akkor az volt a legégetőbb. Egyébként valóban született három koncepció is, amiket aztán jókora latolgatás után félretettünk, mert a jogalkotás menete úgy zajlik, hogy a politika, adott esetben a kormány, kijelölve a célokat, megrendeli a tárcától az anyagot, majd a szakminiszter kiosztja a feladatokat, és a vezetői értekezleten kerül meg tárgyalásra, sokszor több menetben is, az elkészült előterjesztés. Az itt megszületett döntés után megy mindenféle egyeztetésekre a tárcákhoz. Mielőtt a kormányhoz kerül benyújtásra, még a közigazgatási államtitkári értekezlet elé kerül, ahol az összes tárca igazgatási vezetője még egy szűrő alkalommal ránéz erre. Volt még egy külön egyeztetés is a Pénzügyminisztériumban, ahol Kupa Mihály volt a pénzügyminiszter. Ott két menetben került sor a törvényjavaslat tárgyalására. Az egyik menetben elkaszálták. A másodikon, ahol még szerepelt az, amit szerintem Nemes Judit kifogásol. Mert ugye elhangzott, hogy a tervezetben túlsúlyba került a diszkrecionális jog alkalmazása. A korábbi koncepciókban ez nem így volt.

Ez akkor került ki, amikor sor került arra a bizonyos közigazgatási államtitkári értekezletre, melynek második fordulójára én már direkt nem mentem el, mert nem akartam részt venni ebben a döntésben. Helyette elmentem Domaházára, egy tejjüzem avatására. Viszont volt még két döntés-előkészítő fórum, nevezetesen a Gazdasági Kabinet, meg a Humánpolitikai Kabinet, melyeknek én kormánybiztosként a tagja voltam. Ott lehetett stabilizálni, kiegyensúlyozottá tenni a helyzetet, hogy a törvény mégiscsak menjen előrébb, bár még mindig nem volt meg az elegendő forrás. Ehhez kellett egyet iszogatni a pénzügyminiszterrel. Tehát azért ez valójában így történt. Kétszer is előfordult ilyen, hogy meg kellett győzni valakit. Akkor, ha jól emlékszem, 50 milliárd hiányzott. Nos, ez még ma is igen jelentősen nagy pénznek számít, nemhogy még akkor.

Nemes Judit

Én nem erre emlékszem, én arra emlékszem, hogy arról volt szó, hogy 40 milliárd pluszt jelentett a törvény, és ha 80 milliárd lett volna, akkor lehetett volna egy jó törvényt csinálni.

Lakner Zoltán

Jó, most nem emlékszem pontosan, e körül volt a többletköltség, de egyszerűen nem állt rendelkezésre ennyi pénz. Azért tudni kell, hogy akkor nehezedett a magyar költségvetésre a legnagyobb teher a lakossági igények részéről, amikor a legkevesebb volt a bevétele a magyar államnak, miközben a legtöbb szociális szükséglet megsokszorozódott. Egymillió ember került ki a munkából.

Nemes Judit

Igen, '90 és '93 között másfél millió ember lett munka nélkül, ebből 1,1 millió volt a munkaképes korú munkanélküli. Körülbelül 400 ezer nyugdíjas foglalkoztatott. És akkor számoljuk bele, hogy általában a munkaképes korú

munkanélkülinek vannak gyerekei. Úgyhogy körülbelül 3 millió embert érintett a munkanélküliség, családon belül.

Lakner Zoltán

Ez az, amire én is utaltam. Tehát ez valóban borzasztóan megnehezítette a helyzetet, de ez a színpalak mögött zajlott. Ha ez a pénz nincs meg, akkor ez a törvény nem megy át a kormányon se, de nem megy át a parlamenten se, tehát ehhez meg kellett inni azt a mennyiséget.

Koncz József

Lehet, hogy Zoli nem akarja elmondani, mint titok, de volt egy koalíciós válság is annak idején. A KDNP megfenyegette a kormányzatot, a miniszterelnököt, hogy bizony ki fognak lépni a kormányból, ha a törvény nem készülhet el. Ez persze azt jelentette, hogy kompromisszumot kellett kötni. Ezt egyébként miniszter úr elmondta öt évvel ezelőtt, ha jól emlékszem, nyilvános előadáson is. Tehát nem volt az ilyen egyszerű, és még egy dolgot lehet mondani, azt, hogy ez egy öregasszony, fogatlan öregasszony ez a törvény. Valóban elég idős már. Lehet azt mondani, hogy hát ez nem Isten igazából olyan, amelyet szerettünk volna. Csak egyet nem tudnak nagyon sokan, amiről itt szó van. Mennyi pénz van rá? Milyen erőforrások vannak, és mi a jogi környezet. Mert ez a három szempont, és még van egy csomó ott, a politikai megrendelés, stb. stb.. Ezt mindet ötvözni kellett. Szóval nem olyan egyszerű ám egy törvényt átvinni. Ma ugye azt látjuk, hogy benyújtja egyik nap a képviselő, másik nap elfogadják, de ezt természetesen tudjuk, hogy már le van előzetesen egyeztetve, annak minden betűje. 1992-ben egy kicsit még más volt.

'92-ben azt kell, hogy mondjam, hogy a jogállamot akkor kezdtük kiépíteni. Egy kicsit komolyabban vették az egyeztetéseket és a tárcák közötti összhangot, meg a költségvetési összhangot, illetve a jogi feltételeknek való megfelelést.

Kovács Ibolya

Csak még egy kiegészítés. Ugye '90 után hihetetlen mértékű áremelkedés volt. Az inflációs ráta 25-29 százalékot jelentett, és borzasztó nagy volt a települések közötti különbség a szegénységet illetően, akkor indítottuk a Gyorssegély Alapítványt is. Még amellet, hogy törvénykeztünk, mi szadgáltunk az országban, a családsegítő központoknak szerveztük azokat a csomagokat, amit ki tudnak osztani. Tehát tényleg nem volt pénz semmire, mert ez is befolyásolta nyilván a Szociális Törvény kereteit. Viszont ami azért borzasztó fontos, hogy azok a meglévő szolgáltatások a 70-es években alakultak ki. Én még akkor a szociális intézetek központjában dolgoztam Poór Sándor vezetése alatt, amit kikísérleteztünk, akár a tanyai területen, a házi gondozás vagy az idősek klubja, bármiféle ilyen nappali ellátás, még a Nagy Tibor, a Jakab Anna, a Völgyi Lajos idejében direkt mondok ilyen neveket, és ugye Szegedi Gabikáról ne feledkezzünk el. Szegedi Tamásné, az akkori szociális főosztály vezetője rengeteget tett azért, hogy bekerüljenek a törvénybe olyan módon és olyan szakmai tartalommal a meglévő intézmények, hogy működőképes maradjon a rendszer. Tehát ami a legnehezebb volt szerintem, hogy hogyan lehet ötvözni azt, ami már megvan, azt a szakemberek tovább tudják folytatni, mert az ő vágyuk mindenképpen az volt, hogy meglegyen az eddig megszokott ellátórendszerük, és hogy lehetett esetleg beletenni még valami újat, mint például a hajléktalan ellátás. Hiszen még '90-ben egy önálló hajléktalanügyi törvényről, lakástörvényről gondolkodtunk, és ezt lesöpörte a Szociális Törvény azzal, hogy majd itt megjelenik a hajléktalanság kezelése, ami azért nem volt egyszerű a '90-től. Tehát nagyon sok olyan társadalmi probléma volt, ami pont a válságirodába futott be, és az itteni tapasztalatok alapján egy újfajta dimenziót, mint ahogy Nyitrai Imre mondja, hogy innovációt hozott, de mégsem lehetett úgy megtenni minden részét a szocetörvényben, mint amennyire szükség volt a meglévő rendszer stabilitásának jogszabályi környezete. Én legalábbis onnan jöttem 1973-ban, pont 50 éve vagyok a szakmában, és én végig ezért harcoltam, hogy ami már

megvan, azt legalább tegyük úgy bele, ahogy működőképes tudjon lenni.

Serafin József

Mégis mennyi idő volt a törvény elkészítése? Van tippetek? A koncepció készítés és a megírás.

Koncz József

Amíg a kollégák gondolkodnak, addig elmondom, hogy én 1992 májusában kerültem a Népjeléti Minisztériumba, ez volt az első munkám, a Szociális Törvény, és '92 augusztus-szeptemberében nyújtottuk be magát a törvényt. Előtte ugye a koncepció dolgoztak a kollégák, amiben én nem voltam benne, de itt azért elhangzott, hogy a koncepció, sokszor egy álmvilágot fedtek le, és a valóság általában más szokott lenni. A szakmák mindig álmodnak, és a realitás, ahogy mondtam, pénzügyi, politikai, jogi, stb. feltételek alapján az, ami megszületett. Én egy sor dologgal nem foglalkoztam, többek között a pénzügyekkel sem, de '92-ben azt lehetett kihozni, amit kihoztunk ebből a törvényből és abba szinte minden belekerült, amit a szakma és a politika akkor akart, és amit lehetett. Tehát a tényleges törvényírás az erős három hónap, és egy fél év volt az a parlamenti szak, pontosabban döntési szakasz, amikor a kabinetek, közigazgatási államtitkári értekezlet, a kormány és a parlamenti vita lezajlott. A koncepcionálást, azt nem tudom, az mennyi ideig zajlott, de nagyon-nagyon nem az volt az alapja a munkának, őszintén szólva, amikor már a kodifikáció történt, a Kőnig Éva fejében lévő szakmai tudás volt az alapja a törvénynek.

Lakner Zoltán

Szóval azért itt az ország két legjobb szociális jogásza ül, ezért oda kell rájuk figyelni. Ezt a kérdést ne is sokat ragozzuk, maguk a koncepciók tényleg addig élnek, ameddig élnek, de nagyon gyorsan újra kellett írni mindent az utolsó egy-két hétben, azaz hozzá kellett igazítani a lehetőségekhez. Egyéb-

ként, ha már szóba hoztad ezt a koalíciós válságot, ez azután történt, hogy a pénzügyminiszter kezdett kijózanodni, és kezdett kihátrálni belőle, és akkor – hogy mondjam, pestiesen – rágott be a miniszter, és az asztalra csapott Antall Józsefnél, hogy márpedig akkor ezt meg kell csinálni, mert különben koalíciós válságot fog előidézni.

Serafin József

Elhangzott több oldalról, hogy nagyon fontosak voltak az egyeztetések, mert akkor bonyolultabban ment a dolog. Ezzel kapcsolatban van valamilyen maradandóbb emléketek?

Nemes Judit

Mikor fogod elárulni, hogy mikor kezdődött a koncepcionálás? Mert én egyébként még államszocialista időkre is emlékszem.

Serafin József

Most. Mutatom, egy jó válaszáért ez a pendrive lett volna a nyereség. Ezen a pendrive-on nagyon sok olyan dokumentum van, ami a '90-es évek elejéből származik, cikkek, tanulmányok és hasonlók, és a Szociális Törvény alkotásával kapcsolatosak, de így most ez egyelőre megmarad, de azért lehet, hogy tovább adjuk a végén egy szerencsés nyertesnek. '91-ben az Esélyben, az ötödik számban megjelent a Népjóléti Minisztérium neve alatt egy koncepció a Szociális Törvényről. És ez itt van rajta.

Nemes Judit

Köszönjük. Két dolgot már előre elgondoltam, hogy el fogom mondani a koncepcióhoz, meg az előkészítési munkához. 1988-ban alakult meg a Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete és 1990-ben az úgynevezett Iskolaszövetség, ami a szociális képzésben résztvevő iskolákat és oktatókat tömörítette. Mai napig élő szervezetek, és ők már részt vettek az egyezte-

tésben. Két része volt ennek. Volt egy társadalmi egyeztetés, akkor a terület szakemberei, illetve ezek az új szervezetek is már aktívan benne voltak a koncepció megvitatásában. Nem akarom mondani, hogy sok, de több ilyen egyeztetési fórum volt, és van egy úgynevezett tárcaegyeztetés, csak ma már nem vesszük észre, mert minden képviselői indítványként megy be a Parlamentbe. Papíron a mai napig is van államigazgatási egyeztetés. Ezzel azt akarom mondani, hogy mennyire fontos, hogy ezek az egyeztetések voltak. Ez a „sok szem, többet lát”. Egy ilyen tárcaegyeztetési folyamat azzal végződött, amikor a tárcák megírták az adott törvénytervezetről a véleményüket, majd a helyettes államtitkár tartott egy értekezletet, ahol megbeszélték, hogy mit fogadunk el, amit a másik tárca javasolt, és mit nem.

Mikor átkerültem a Művelődési Minisztériumba, én voltam a „szociális”. Azt mondták, hogyha engem küldenek el egy ilyen egyeztető értekezletre, akkor én biztos érteni fogom, hogy miről van ott szó. A '96-os törvény-módosításkor is voltam ilyen értekezleten. Hát ott üldögéltem, hallgattam a polémiát a többi tárca között és nézegettem a szöveget. Egyszer csak azt olvastam, hogy „az elhunytal közös háztartásban élő személy”. Akkor hozzászóltam: „Gyerekek, ez olyan morbid, valami más kellene helyette.” Nevettek és megígérték, hogy valahogy másképp fogják megfogalmazni. Ezzel csak azt akarom mondani, hogy gyakorlatilag nincs olyan állapota egy törvényszövegnek, hogy azon ne lehetne finomítani, ne lehetne egy kicsit korrektebbé tenni.

Koncz József

A közig egyeztetés az úgy nézett ki 1992-ben, '93-ban, hogy rendszerint 15 napos határidővel egyeztetésre bocsátottuk 50-70-80 szervezetnek a terveiket. Az összes minisztérium, a háttérintézmények, az egyházak, a szociális kérdésekkel foglalkozó fontosabb egyesületek, alapítványok, tudományos akadémia és a jó ég tudja, hogy ki mindenkinek megküldte. A beérkező véleményeket értelemszerűen szelektálta mindig az apparátus, és amiben

nem tudott dönteni, akkor jöttek a vezetői döntések. Képzeld el, amikor egy 34 oldalas törvényhez, ugye jól mondom az oldalszámot, beérkezik 70 helyről mondjuk ötven vélemény, az egy oldalastól a tizenöt oldalason keresztül. De nem is ez a legnehezebb, vagy nem ez volt ennél a törvéynél a legnehezebb. A legnehezebb egyeztetések a Pénzügyminisztériummal, az Igazságügyi Minisztériummal és a Belügyminisztériummal zajlottak. És ez a három tárca olyan erős minisztérium volt, akik nélkül nem lehetett egy törvényt bevinni, annak idején nemhogy a Parlament elé, de még a kormány elé, illetve egy kabinet elé sem tudtunk bevinni. Tehát mind a háromnak a jóváhagyása kellett, és hát nagyon erős ellenállásba ütköztünk. Ahhoz képest el sem tudják képzelni a jelenlévők, hogy micsoda küzdelem volt ezeken átvergődni ezeken az erővonalakon, mert a pénzügy a pénzt fogta, hogy ne kerüljön sokba, a belügy az önkormányzatokat védte minden szempontból és minden oldalról. Az igazságügy pedig a vélt vagy valós alkotmányossági igényeket követelte mindig. Ezt viszont a szakma nem mindig értette, hogy mit akarnak ezek a tárcák.

Lakatos Hedvig

Nagyon sokáig, azt gondolom, még legalább 15 évig utána egy ilyen nagyon-nagyon tisztességes jogszabály-előkészítés zajlott Magyarországon. Nagyon fontosak voltak ezek az egyeztetések. Tehát, miközben Jóska itt elmondta az élményeit, csatlakozom hozzá, nekem is ezek a tárca egyeztetői értekezletek maradtak meg az emlékezetemben, tehát a „face to face”, ahogy szemtől szemben leültünk egy nagy terembe, és akkor ott mindenki mondta az észrevételeit, és egymás véleménye, álláspontja is sok mindent tisztázott az agyunkban. Ezek hihetetlen fontos, értékes megbeszélések voltak.

Az az igazság, hogy én kicsit haragszom az elektronikus ügyintézésre és a számítógépes működésünkre is, mert ezeket az egyeztető megbeszéléseket, ezeket a személyes konzultációkat, megvitatásokat kiiktatta a határtalan sok e-mailezés. Nap, mint nap elektronikusan szétdobjuk a szélrózsa minden

irányába a jogszabálytervezeteket, most már nagyon nincs is válaszreakció. Azt gondolom, hogy sokkal személytelenebb, és kevésbé eredményes az a fajta egyeztetés, amit most végzünk. Nyilvánvalóan más is a folyamata a dolognak, újra lett szabályozva a jogszabály-előkészítésnek a mikéntje is. Igen, amikor én új kollegákat akartam felvenni a jogász csapatba, akkor mindig elmondtam nekik, hogy csak az jöjjön kodifikátornak, aki meg tud barátkozni azzal, hogy amikor hetedszerre írja át a bekezdés tartalmát, és úgy gondolja, bírni fogja, hogy most már nagyon jó, de akkor fél óra múlva kap egy jelzést, még mindig nem jó, és akkor nyolcadszorra is át kell írni. Tehát ez nem az a műfaj, amikor az ember első nekifutása tökéletes bekezdést tud leírni, sokszor át kell írni ezeket a szabályokat, és ez így van rendjén. Nagyon-nagyon irigykedve hallom a Szociális Törvény eredeti előkészítőit, hogy hónapokban tudják megfogalmazni az előkészítésnek az időtartamát, ez is nagyon-nagyon lerövidült napjainkra. Hihetetlen rövid időtartamok állnak rendelkezésre a közigazgatásban a jogszabályok elkészítésére. És ezért van az, hogy kihirdetődnek szabályok, és aztán rá egy hétre, egy hónapra már a módosításuk is elkészül. Ezért aztán már követhetetlenül sok jogszabály nehezíti az életünket. Igen, volt pár jó év, amikor a Szociális Törvény módosítása - azt gondolom - a megfelelő szakmaiság mellett, átgondolás mellett nagyon tisztességes előkészítés mellett történt. Ez persze nem jelenti azt, hogy most nem törekszünk erre, mert erre törekszik mindenki. Jelezni szeretném, hogy a közlönyben való megjelenés az nagyon nagy felelősség, mindenki tisztában van vele, hogy csak jó minőségű jogszabályok kerülhetnek kihirdetésre. Az első Szociális Törvényről van szó. Nagyon sokan olyanok olvashatják, akik alacsonyabb iskolázottságúak. Fontos, hogy közérthető legyen. Azt gondolom, hogy talán a pénzügyi jogszabályokkal kapcsolatban elnézőbbek vagyunk, én sose értettem a pénzügyi szabályozást jogász létemre, de reméltem mindig, hogy a mi Szociális Törvényünk az közérthető, nyelvtanilag pontos és még sok más követelménynek is megfelel.

Kovács Ibolya

Én kiegészíteném azzal, hogy végül is a szakmáról szól ez a Szociális Törvény, és ebben az egyeztetési folyamatban azért nagyon nehéz volt úgy megkérdezni a kollégák véleményét, hogy nem nagyon láttak még törvényt a mi területünkön. Tehát ami '90 előtt volt, azok mind olyan rövid végrehajtási rendeletek voltak, ami egy-egy szakterületről szóltak, és abban az időszakban nekünk nagyon sok modellkísérleti programunk volt. Tehát a családsegítő szolgáltatás a Gyulai Gabriellával, vagy Szanyi Évával a falugondnoki ellátás, vagy a módszertani központ, a szociális intézetek központja is nagyon sok módszertani anyagot letett, és hogy ezekhez a szövegekhez voltak hozzászokva a kollégák: szakmai leírásokhoz, szakmai összegző véleményekhez. Ezt jól tudták olvasni, meg jól meg tudtuk beszélni, de abban a pillanatban, amikor át kellett adni egy-egy ilyen modellkísérletnek a vázát, hogy hogyan lesz belőle jogszabály, akkor már a szakemberek kevésbé tudták azt értelmezni. Tehát a mi feladatunk szociális területen az volt, hogy a szakmával is próbáljuk megnézni, hogy mi az, ami szabályt jelent majd a jövőben, és ez borzasztó nehéz volt abban az időszakban, amikor még nem láttunk jogszabályt, igazi törvényt ezen a területen.

Koncz József

Két kiegészítést teszek az előzőekhez. Nem olyan régen belefutottam egy rendeletbe, ami megjelent a Magyar Közlöny egyik számában, nem fogják elhinni, ugyanabban a számban megjelent a módosítása is.

König Évával a munkamódszerünk az volt, hogy amíg én meg nem értettem, hogy szakmailag mit akar az Éva mondani, addig én nem írtam le. Tehát nem fogalmaztam meg a jogszabályt. Amíg Éva meg nem értette, hogy azt miért úgy kell, vagy miért lehet, vagy miért nem lehet az általa mondottakat kodifikálni, addig nem mentünk tovább. Tehát ennek a törvénynek azt kell, hogy mondjam, minden bekezdése a kettőnk konszenzusán alapszik. Ez azért volt fontos, mert én is ragaszkodtam álláspontomhoz, Éva is ragasz-

kodott a sajátjához. Csak azt tudom mondani, hogy hőskorszak volt, és hál' Istennek olyan kollégák vették át tőlem ezt a területet, mint a mellettem ülő Hédi és csapata.

Nemes Judit

Én nem vagyok annyira optimista a mostani folyamatokra nézve, ahogy a Hédi mondta. Azt gondolom, hogy a gyorsuló időnek van következménye. Jóska mondta, hogy 15 nap egyeztetésre küldték ki a Szociális Törvényt. '97-ben volt a nyugdíjreform csomag, ez öt törvény módosítását jelentette tulajdonképpen. Egy 800 oldalas anyag volt, és csak nyolc napot kaptunk véleményezésre. A kétezres években jöttek a háromnapos egyeztetési határidők. És most meg ott tartunk, hogy azért nyújtja be az országgyűlési képviselő pénteken két perccel éjfél előtt a javaslatát, merthogy ez a háromnapos egyeztetési folyamat megvan hétvégén, és hétfőn délután már tárgyalni lehet a beadványt a Parlament plenáris ülésén. Tehát én nem vagyok annyira optimista az egyeztetéseket illetően.

Koncz József

Rövid határidős egyeztetések voltak régen is, de a 15 napnál rövidebb határidejű egyeztetésekre csak államtitkár engedéllyel kerülhetett sor.

Lakner Zoltán

Azért amikor a képviselő benyújtja, az sem úgy megy, hogy az éjjel 11 órakor megálmodja, és 11:50-kor beadja, hát annak mindig vannak komoly munkaelőzményei, csak technikailag azért ez így működik, ráadásul ma kancellári típusú kormányzás van, ami a mi időnkben nem volt. Tehát amikor ezeken az egyeztetéseken minden végigmegy, akkor még a Miniszterelnökség – nem is tudom, most az eljárásrendbe be van-e hivatalosan iktatva, de – újrakezdi az egészet, és ott is vannak szakmai referatúrák, és akár az egészet átírják, mert ott meg a politikai szempontoknak a mérlegelésére kerül sor. A három

nappal ezelőttihez képest megváltozott politikai helyzetben így bemehet-e a kormány elé vagy nem, tönkreteszi a kormányzást vagy segíti a kormányzást. Ha mindezen túlmege, még a kormány is elfogadja, a Parlament szétszedi az egészet. Nem egyszer szét is szedi, és kezdődik az egész előlről, ha az Alkotmánybíróság még nem dobja vissza valamelyik részét.

Nemes Judit

Eszembe jutott valami fontos dolog arról, amit Ibolya fejtett ki a szakmai oldal tárgyában. Nemcsak az a fontos, hogy megértsék a törvényt, hanem hogy alkalmazni tudják. Nagyon fontos ezeknél a jogszabályoknál, hogy olyan szöveg keletkezzen, amit a legtöbb ember ugyanúgy értelmez, és amiből - így szoktuk mondani - egységes joggyakorlat következik. Mert ugye a jogalkalmazónak joga van úgy érteni, ahogy akarja. Zárójelbe teszem: az Alkotmánybíróság '92-ben megtiltotta azt, hogy a jogalkotó magyarázza levelekben a jogszabályt annak, aki nem érti, mert azt mondta, hogy a jogalkotó kötelessége olyan jogi szöveget csinálni, amiből egységes joggyakorlat következik, magyarázatás nélkül. Igazándiból ez a következő fontos lépcsőfok: tényleg egy egységes joggyakorlatot produkálni ebből a jogszabályból, és akkor azt is szeretném mondani - és kicsit Nyitrai Imrére is visszautalni -, hogy nem lehet mindent a jogszabállyal elintézni. Van olyan, hogy közmegegyezés, másképp mondvá egy társadalmi attitűd vagy valamilyen morál, amit aztán a jog tud rögzíteni, de azt ne várjuk el, hogy jog terem közmegegyezést, vagy erkölcsöt. Persze vannak olyan jogszabályok is, amelyek előrevetítenek egy kívánatos állapotot, például a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény, amely leírta és határidőbe tette az akadálymentesítést és rehabilitációs foglalkoztatást, tehát ebben az esetben nem egy létező helyzetet szabályozott a törvény. De a legtöbb törvény leír egy helyzetet, egy struktúrát, egy viszonyrendszert. Ha nincs megfelelő erkölcsi alap, akkor a jogalkotó sem tud mit kezdeni a helyzettel. Mondok egy példát. A gyűlöletbeszéd. Beperelik, de elítélni nem tudják a bíróságok, mert azt mondják,

hogy a szabad véleménynyilvánítás alapjog. Tehát nem jogszabályi szinten kell eldőlnie annak, hogy egy társadalomban ne legyen gyűlöletbeszéd.

Serafin József

Más megközelítést szeretnék előtérbe hozni. Elhangzott az előadásokban is, hogy hatottak a törvényre struktúrában és egyebekben például az egészségügy, mint egy párhuzam. Ezt bontsuk ki, hogy miben láttátok, hogy az egészségügy talán nyilvánvalóan hatott, de hogy ezen kívül milyen fajta modellek, hatások voltak magára a struktúrára, a kialakulásra.

Koncz József

Nagy csodálattal olvastam nagyon sokáig az újságokban, szakcikkekben, hogy a jogalkotó ezt meg ezt akarta, ez meg ez volt a jogalkotói szándék. Elmondanám, hogy sokszor egy-egy rendelkezés mögött nincs a mások által kiolvasott szándék. Az egészségügynek semmi köze nem volt ehhez a törvényhez, hiába volt a két terület egy minisztériumon belül. Lehet utólag magyarázni, hogy a törvény átvette az egészségügyi struktúráját, megoldásait. Ez két okból nem felel meg a valóságnak. Kőnig Éva szociálpolitikus volt. Én a belügyben dolgoztam előtte, nem nagyon volt fogalmunk az egészségügyről, legyünk őszinték, és istenigazából most én a végterméket mondom, ezek nem jelentek meg. Tehát az egészségügyi elemek sima állampolgári fejjel gondolkodva lehet, hogy bekerültek, de nem tudatosan kerültek be, ellenben a gyerekvédelmi törvény sok szempontból a Szociális Törvényt másolta.

Lakner Zoltán

Akkoriban egy épületben voltunk rokon területekkel. Orvos volt a miniszter, orvos volt a közigazgatási államtitkár, a vezetői értekezleten ott volt az egészségügyi helyettes államtitkár. Hozzá kell tenni, hogy abban az időben mást jelentett a helyettes államtitkári poszt, mint ma. Ma államtitkárokkal Dunát lehet rekeszteni, akkor viszont a helyettes államtitkár - egyébként a

német mintát követve - a miniszter szakmai helyettese volt. Ezért lehetett nagyobb súlya, vagy lehetősége a dolgok irányításában és a döntéshozatalban, mint manapság.

Áthallások, bizonyos érintkezési pontok természetesen voltak az egészségüggyel is, mint határterülettel, sőt a gyermekvédelemmel, a fogyatékos ellátással, a pszichiátriai betegek, a szenvedélybetegek ellátásával, meg másokkal is, de azért ezek történetileg is elkülönültek egymástól.

A gyermekvédelemmel eredetileg nem volt konkrét találkozás, az csak később lett határterület. Mégpedig a családsegítés ügyében, ami a jogalkotás szintjén egyszerűen időben megelőzte a gyermekvédelmet, és azért a Szociális Törvényben alapszolgáltatásként definiálódott, és ott is maradt, és csak jó húsz évvel később jött létre az a bizonyos gyermekjóléti központ, ami ezt az átfedési problémát igyekezett oldani.

Fölmerült, hogy fölösleges megkettőzni a rendszert, mert a családsegítés is településre lebontott kötelezően ellátandó feladat, meg a gyermekjóléti szolgálat is. A terepen egyébként úgy tudom, ugyanaz az előadó végzi a munkát. A gyermekvédelemnek egy sajátos, belső szakember világa volt, ami mindig is elkülönült a szociális ágazattól. Mindig is elkülönült, annak ellenére, hogy egyszerre kezdett el készülni a szocotörvény és a gyermekvédelmi törvény is. Bene Béla volt a gyermekvédelmi főosztályvezető, és Bagdy Gábor a gyermekvédelmi helyettes államtitkár.

A Gyermekvédelmi Törvény halasztódásának szerintem igazából személyi okai voltak, a szakmai háttér gyöngesége volt az, ami miatt késett négy évet. Nem is kell egyébként ezeket egybevarrni. Szerintem egyfajta szociális kódexben kell gondolkodni, amibe az összes kapcsolódó terület törvénye egymás mellé sorolható. Érdemes például arra is gondolni, hogy nem sokkal később történt egy sor profiltisztítás. A társadalombiztosítási törvény például kiszórt egy csomó családtámogatást, ami először a Szociális Törvénybe, aztán a családok támogatásáról szóló törvénybe került, tehát, hogy mondjam, tisztult a rendszer. Tehát ezek egymást erősítő jogszabályi

struktúrát képesek alkotni, nem kell mindent egy jogszabályba beleírni, mert már 600 oldalas lenne, és akkor már végképp ki fogja tudni azt elolvasni, hogy tájékozódjon benne.

Serafin József

Betekintettünk a törvény születésének történeti dolgaiba. Láttuk, mennyire fontosak az egyeztetések, a minták. Nézzünk most a jövőre! Megéltétek az alkotás időszakát, a törvény fenntartási, módosítási korszakait is. Ha most lenne kiadva a feladat, hogy új törvényt kell alkotni, hogyan indulnátok neki, mi lenne az átfogó koncepció? Hallottunk olyat, hogy szociális kódex kellene. A szociális szakterületre milyen javaslatokat adnátok az új készítőknél koncepcionálisan is, vagy akár részletesebben is. Néhány mondatban adjatok tanácsot!

Kovács Ibolya

Szerintem túlszabályozott az egész rendszerünk, én mint gyakorló szociális intézményvezető azt látom, hogy roskadozok a rengeteg adminisztrációs feladattól, aminek értelmét nem látom, mert többet kéne az ügyféllel foglalkozni. Én sokkal szabadabbá tenném a szakmai jogszabályokat, sokkal szabadabbá. Mert az, hogy diagnózis alapú, hát most amúgy is csinálunk, ha csak nem azt nevezzük, vagy nem annak nevezzük. Mindig az ember ott ül előttünk, aki a rengeteg problémájával, nyavalyájával elmondja Doberdóig az életét, és abból kell kiszűrni, hogy hol indulunk el, mit tudunk kihúzni, amiben ő is ugyanúgy partner. Ezek mind megvannak, csak nem annak hívják. Lehet modernizálni fogalmakat, de amit elmondott Nyitrai Imre is, azok mind inkább módszertani, szakmai megvalósítási kérdések, és ebben nagyobb szabadságot kell adni, hogy ki hogy csinálja.

Lakatos Hedvig

Jó, ehhez képest meglepő lesz, amit mondok, de ha újra azt a feladatot

kapnám, hogy írjunk Szociális Törvényt, akkor az elsődleges kérdésem az lenne, hogy a jelenlegi költségvetési forráshoz képest mennyivel szélesebb lehetőségekkel rendelkezünk, mert mindent ez határoz meg. Tele van az íróasztalom olyan szabályozási javaslatokkal, amelyek szakmailag tökéletesek lettek volna, de éppen aktuálisan nem kapott költségvetési támogatást az adott kérdés, adott javaslat. Úgyhogy a Szociális Törvénynek csak kiadási vonatkozása van, bevételt nem tud, vagy legalábbis nagyon keveset tud a térítési díjakon keresztül behozni, úgyhogy ez a legfontosabb eleme. Egyetértek Ibolyával abban, hogy egy olyanfajta, nevezzük technikai deregulációnak, talán jó lenne, ha átesne a törvény, hogy valóban megnézni, melyek azok a rendelkezések, amelyek szakmailag nagyon fontosak, megnézni, hogy esetleg alacsonyabb szintű jogszabályba kellene letenni, és akkor egy tisztább, jobban kezelhető törvény lenne. Az is lehetséges, hogy bizonyos szakmai szabályokat is rövidíteni lehetne, és akkor különböző szakmai anyagokban nagyobb mozgáslehetőséget biztosítani az ellátórendszernek. Igen, de itt most megint bejön ám az a kérdés, hogy az egész szociális ellátórendszer költségvetés által finanszírozott, és ezek a szervezetek el kell, hogy tudjanak számolni, hogy mit csinálnak ezekkel a pénzekkel, és legfőképpen, hogy a Pénzügyminisztérium mihez ad pénzt. A Pénzügyminisztériumnak nagyon fontos látnia, hogy milyen szakmai elvárások mellett biztosítja a forrásokat, úgyhogy ez is közrejátsszik abban, hogy nagyon-nagyon részletezett szabályrendszer van, meg sok egyéb más. Olyan világban élünk, amikor mindent szabályozunk, de ez egy külön beszélgetést is megérne.

Nemes Judit

Megfoglalmazódott bennem már korábban az, hogy ahogy bővült, duzzadt a törvény, úgy csökkent a költségvetési támogatása. Hogy egyetlen példát mondjak: a 2015. évi módosításban, amikor a lakásfenntartási támogatást, adósságkezelést, stb. kivették, 38 milliárdot vontak el a szociális ágazat költségvetéséből, és 31 milliárdot adtak vissza a települési támogatás címén,

pályázati úton az önkormányzatoknak, ami közel sem volt normatív. Tehát hétmilliárd vesztesége volt a szociális ágazatnak. Azt gondolom a jövőre nézve, hogy pénz kell egy jó törvény elkészítéséhez, és az a gyanúm, hogyha ez a pénz meglenne, ezek a források meglennének, akkor lehetne úgy egyszerűsíteni a törvényt, ahogy arra Ibolya igényt tart.

Lakner Zoltán

Nem tudom, nehéz erre válaszolni, tehát akinek nincs strukturális elképzelése, az ne nyúljon hozzá a Szociális Törvényhez.

A Szociális Törvénnyel tehát fölállt egy rendszer, és ez egy nagyon egyszerű, áttekinthető rendszer. Nem fölülről építkezett különben, hanem leírtuk azt, ami van a terepen, és azt foglaltuk egy kezelhető rendszerbe. Egyébként azt írtuk le, azt néztük meg, hogy mi az, ami működőképes. Egyébként meg, ahol túlszabályozás lehet, az főleg a végrehajtási területen az 1/2000-esben szabályozott területen lehet. Bár pontosan ez a jogszabály az, amit egyébként nagyon fontos megtartani. Lehet persze korszerűsíteni, meg enyhíteni a szigort, meg több szabadságot adni egyes részterületeken. Viszont a Szociális Törvénynek ezt a keretjellegű, irányadó, de stabilitást biztosító jellegét fenn kell tartani egészen addig, amíg valaki nem tud, valami mást produkálni. Kísérleteztek már többen is, most is van, aki próbálkozzat, de mindeztidáig nem tudtak egy használható struktúrát leírni, megmondani, hogy mitől lesz jobb egy új rendszer. Tessék tudni leírni, elmagyarázni, és megvédeni! És akkor lehet beszélni egy újról. Tudomásunk van róla, hogy most is van már készen a fiókban egy új Szociális Törvény, át van nevezve, de még nem halljuk azt, hogy mitől lesz majd ez jobb. Akkor azt kell a nyilvánosság elé tárni, hogy ez miért lesz jobb.

És akkor meg kell nevezni azokat a strukturális, a társadalmi igényekre és szükségletekre választ adó, alternatívát fölvezető rendszert, és akkor lehet továbblépni.

Egyébként, ha visszanézünk az időbe, működési zavart úgy emlékszem

egyedül a támogató szolgálat ügye okozott, de az is csak azért, mert a jogszabályi részlet új, előzmény nélküli szolgáltatást hívott életre, s nem volt semmiféle korábbi tapasztalat, amire építeni lehetett volna.

A másik ügy pedig tavaly történt, amikor – szerintem teljesen értelmetlenül és fölöslegesen - ott az Szociális Törvény elején volt az a bizonyos változtatás. A szociális felelősség sorrendje volt a kérdés, azaz a felelősségi sorrend, ami ugyanúgy benne volt egyébként a harminc évvel ezelőtti törvény szövegében is, mármint, hogy mindenki magáért felel meg a családjáért, majd utána a helyi közösség, meg nem tudom, és majd a végén az állam. Ez a normális élet rendje évezredek óta, ezt írta le a jogszabály, ezt kár volt megbolygatni. Óriási politikai károk születtek belőle, előny semmi. Tehát ez a tervezet sem volt végig gondolva. De egyébként mondom, ha valaki magát a Szociális Törvényt módosítana, vagy újat hozna létre, akkor tegye le azt az érvrendszert, hogy mitől lesz ez jobb, és akkor azon lehet gondolkodni, meg lehet védeni.

Serafin József

Köszönöm szépen. Hédi megmenekült egy kérdéstől, mert ha lett volna időnk, megkérdeztem volna, hány Szociális Törvény lapul a fiókjában, és abból hányról lehet beszélni, de így nem teszem fel ezt a kérdést. A múltban történtek a jövőre nézve sokszor irányadók.

Köszönöm szépen a beszélgetést.

Szerkesztette: Serafin József

A törvény alkalmazói

kerekasztalbeszélgetés

*Szociális törvény 30 tudományos konferencia
Budapest, 2023. december 8.*

Moderátor:

- dr. Varga István adjunktus (PTE KPVK, KTI Szociális Tanulmányok Tanszék)

Résztevők:

- Komáromi Hajnalka (Villa Rosa Idősek Otthona, Intézményvezető)
- Madár Csaba (Máltai Szeretetszolgálat, módszertan vezető),
- dr. Nyitrai Imre (SE SZVK, oktató),
- Tolácziné Varga Zsuzsanna (Humán Szolgáltató Központ, Szekszárd, intézményvezető)

Varga István

Köszöntök minden résztvevőt. Kérlek mutatkozzatok be – kezdjük a hölgyekkel!

Tolácziné Varga Zsuzsanna

Tolácziné Varga Zsuzsa vagyok, a Szekszárdi Humán Szolgáltató Központ vezetője. 1989-ben kezdtem a főiskolai tanulmányaimat Szekszárdon, és még emlékszem, amikor az oktatóim hozták és mutatták, hogy van egy Esély nevű szociálpolitikai folyóirat, amelyben a szociális törvény szövege és kapcsolódó szakcikkek is olvashatóak voltak.

Varga István:

Bocsánat, de ez még a bemutatkozó kör.

Tolácziné Varga Zsuzsanna

Igen, de ilyen élmények is eszembe jutottak, mert családgondozóként kezdtem a

pályámat és gyakorló szakemberként akkor ismerkedtünk a szociális törvénnyel.

Varga István

Azt nem mondtad még, hogy szociális munkás és szociálpolitikus végzettségekkel rendelkezel.

Tolácziné Varga Zsuzsanna

Igen, és a vezetőképzést is elvégeztem.

Varga István

Igen, vezetőknél ezzel szinte mindenki rendelkezik.

Komáromi Hajnalka

Komáromi Hajnalka vagyok, Szekszárdon végeztem 1996-ban. Zsuzsa, te talán kettővel végeztél előttem, István pedig eggyel, utána jöttem én és a következő évfolyamban Kara Ákos végzett. Úgyhogy nagyon-nagyon sok közös élményünk van abból az időszakból. Nagyon sokat „megittunk” annak idején a szociális törvényre! Eszembe jutott az előadás közben, hogy főiskolásokként talán mi is hozzá járultunk ahhoz, hogy „jó” szociális törvény készüljön. Számomra azért érdekes ez az egész történet és az, hogy most itt lehetek, mert az idén végeztem szintén Szekszárdon a szociálpedagógia mester szakon. A legnagyobb élményem az volt a képzés során, hogy sokat beszélünk arról, mennyit változott a szociális szakma az elmúlt 30 évben. Megtaláltam a régi diákigazolványomat: itt van a kezembe a fotóval, pecsétekkel.

Varga István

Vállalod, hogy körbeadjuk?

Komáromi Hajnalka

Persze, abszolút vállalom. A régi mellett elhoztam a mostani diákigazol-

ványomat is, amely arra figyelmeztet, nemcsak az igazolvány, de a világ is mennyit változott az elmúlt 30 év alatt, és hogy nekünk is mennyit kell változni benne.

Madár Csaba

Az ELTE-n végeztem. Az 1990/91-es tanévben kezdtem és 97-ben sikerült az első diplomámat megszerezni. Párhuzamosan végeztem a szocmunkát, a szociálpolitikát és a szociológiát is. Azt gondoltam, hogy így berendezkedek egy 8-10 évre, mert egész jól éreztem magamat. De mondták, hogy azért jó lenne legalább egy diplomát időben megcsinálni, utána húzhatom, ameddig akarom. Az alapképzés végén, amikor elindult a szakosodás, akkor robbant be a szociális törvény és szegény Juhász Gábor tanár úr próbálta nekünk elmondani az alapokat.

Varga István

Bocsánat, de elveszitek a kenyeremet teljesen. Még a bemutatkozó körnél tartunk, és már a második kérdésre válaszoltok.

Madár Csaba

Szóval az jutott az eszembe, amikor ott ültünk, és hallgattuk tanár urat a nagyelőadásban és csak néztünk egymásra, mert próbáltuk megérteni az általa felvázolt egész rendszert.

Nyitrai Imre

Én nem tudtam ilyen nagykanállal enni az életet, nem párhuzamosan, hanem egymás után végeztem a szociológiát és utána a szociálpolitikát - akkor én még azt gondoltam, hogy ez két külön szakma. Azóta elég régen és elég sok helyen, az Apor Vilmos Főiskolától kezdve egészen mostanáig ugye a Semmelweis és a Miskolci egyetemig elég sokszor és sokfelé oktattam, de amire a legbüszkébb vagyok, az mégiscsak az öt éve elindított vezető képzés.

Egy picit reagálva az előző kerekasztalban elhangzottakra: 3 nagy szociális koncepcióról tudunk. A SZOLID volt az, amelyik szeretett volna egy egészen más felépítésű szociális rendszert kialakítani Magyarországon. Az egy kicsit fura volt nekem, hogy szinte „titkosítva volt”, nagyon vigyáztak rá. Egy cikket lehetett publikálni – talán a Hoffman-Krémer páros írt az Esélyben valamit róla.

Aztán jött a következő kísérlet a „Tékozló koldus” névre hallgató koncepció, ami meg a Győri Péter-Mózer Péter pároshoz volt köthető. Ott például azt mondták, hogy akkor ezt most megvitatjuk – és tényleg, nagyon-nagyon sok egyeztetés volt arról a koncepcióról.

A harmadik koncepció esetében, amikor mi megírtuk az NSZK-t, ott volt egy road show. Remélem, vagy a bólogatásokból látom, hogy akkor részt vettetek ezen a lehető legszélesebb egyeztetésen.

Varga István

Az NSZK az a Nemzeti Szociálpolitikai Koncepció rövidítése.

Nyitrai Imre

Így van és nagyon sajnálom, hogy Kara Ákos nem tudott eljönni. Vele még pályakezdőnként, az 1998-2002 közötti kormányzati időszakban létre hozott Nemzeti Ifjúságkutató Központban találkoztunk. Akkor még ő is „hósszívű szociális szakember” volt, aki kiállt az ifjúságsegítés mellett is. Zárójel: az ifjúságsegítés vajon beletartozik a szociális körbe, vagy sem, de nem akarom a kérdéseidet elvenni.

Varga István

Ez egy külön téma lenne, mert az ifjúságsegítés nem is kapta meg a diplomát adó BA szintet. Azt nem mondtad el Imre, hogy te eredetileg még pedagógus is vagy, szociológus, szociálpolitikus, szociális szervező, és még egy kimaradt azt hiszem – a helyettes államtitkáron túl...

Nyitrai Imre

Igen, nálatok Pécssett most végzek coach-ként.

Varga István

Ha ez a nyitó kör úgy ment volna, ahogy eredetileg terveztem, akkor azt mondtam volna most, hogy az előbbi kerekasztalnál láttuk a nagy generációt. A „Nagy Generáció” a 68-asok nemzedéke, illetve azok, akik létrehozták a törvényt. Az Első Emelet nevű együttes tőlük elhatárolva használta a „kisgeneráció” kifejezést. Ennek mintájára mondhatjuk, mi, jogalkalmazók vagyunk a „kis generáció.” A másik példám, hogy John Lukács magyar származású történésznek van egy könyve, amelynek valahogy így hangzik a címe: 1945 a nulla év. Nekünk 1993 volt a nulla év. Azt szerettem volna kérni, hogy mondjatok el egy történetet vagy sztorit arról, hogy ti mit csináltatok 1993-ban, amikor már sejtettétek, hogy szociális szakemberek lesztek, de azt még nem, hogy 30 év múlva itt fogunk beszélgetni ezen a konferencián.

Tolácziné Varga Zsuzsanna

Én 1993-ban államvizsgáztam, vagy most már úgy hívjuk hogy záróvizsgáztam Szekszárdon az országban elsőként indult nappali tagozatos szociális munkás szakon. (Családi vonatkozás zárójelbe téve, hogy 93-ban született az első fiam.) 1989-ben, amikor a szociális munka szakot elkezdtem Szekszárdon, akkor még nem nagyon tudtam hogy mi is akarok én lenni. Megmaradt bennem, hogy az egyik velem korabeli, talán általános iskolai osztálytársam megkérdezte: akkor most mit is tanulsz te, mi leszel? És amikor azt feleltem, hogy szociális munkás, ő visszakérdezett: „Akkor te pártvezér leszel?” Nagyon érdekes időszak volt, amikor persze sok minden történt még a szociális törvény hatályba lépésén túl.

Komáromi Hajnalka

1993-ban, amikor a jogszabály megjelent, mi akkor kezdtünk szociális jo-

got tanulni. Frissen-üdén rögtön egy féléven keresztül tanultuk a szociális törvényt. Nagy élmény volt, de akkor még nem tudtuk, hogy a hőskorban élünk. Bennem csak kb. 20 év múlva tudatosodott, hogy akkor a Jóisten tengerén voltunk, csak nem tudtuk. A Szociális törvényt akkor úgy tanították a tanáraink, hogy óriási dolog, hogy lesz egy szociális törvényünk.

Érdekes módon a mi levelezős évfolyamunkban talán csak egy hallgató volt, aki rögtön érettségi után felvételizett, mindenki más már dolgozott legalább egy-két évet. Picit érettebbeknek gondoltuk magunkat és nagyon komoly dolognak tartottuk, hogy olyan szociális munkásokként kerülünk ki a képzésből, akik már ismerik, sőt alkalmazni is tudják a szociális törvényt.

Szekszárdon nagyon komolyan vették a jog oktatását. Szöllősi tanár úr elég kemény volt, általában úgy mentünk be a vizsgára, hogy kiszámoltuk, hogy az első három biztos megbukik – tehát az első három között senki nem akart bemenni. Pedig utólag hálásak lehettünk ezért. Én például azóta is bátran nyúlok a jogszabályokhoz: nem esem kétségbe, ha értelmeznem kell azokat.

Madár Csaba

1993-ban a képzésben nekünk a féléves gyakorlat volt: én a Szociális törvénnyel együtt kezdtem a VII. kerületben az Esély Családsegítőben. Az intézményvezető akkor Tánczos Éva volt (egyben óraadó is az ELTE-n). Bányai Emőke volt a tereptanárom, aki a gyakorlatot kísérő szemináriumokon már rögtön hivatkozta is a szociális törvényre vonatkozó dolgokat. Így a helyes kommunikációt, a jó hozzáállást, az értékelést és a szociális törvény rendelkezéseit. Amikor valaki bejött, a pénzügyi ellátásokra is ki kellett térni a szolgáltatásnyújtás mellett. Az egy hihetetlen nehéz és egy fantasztikusan izgalmas időszak volt. Én is azt láttam, mint Hajni: a mi 30 fős csoportunkban is egy-egy személy volt, aki közvetlenül az érettségi után jött, a többség már meglévő élettapasztalattal kezdte el a képzést. Arra is emlékszem, hogy nekem soha nem este 7 órakor ért véget az egyetemi élet,

hanem még ha nem is volt program, akkor is együtt maradtunk, annyira magával ragadott bennünket.

Nyitrai Imre

Én 1993 őszén kezdtem családgondozóként. Előtte úgy tanítottam egy iskolában, hogy én ott nem láttam jogszabályokat. Kezembe adtak esetleg valamiféle házirendet (vagy én kerestem meg?) meg a munkaköri leírásomat. Megmondták, hogy: figyelj, ez itt a tanrend, ez a tanmenet, ilyen óráid lesznek, ezeket kell leadnod, az év végére pedig jussál el a János vitéz végére. Később, már a Mezei György utáni időszakban, az UJCSAKŐ-ben kezdtem dolgozni.

Varga István

A jelenlévő fiatatalok kedvéért, ez az Újpesti Családsegítő Központ volt.

Nyitrai Imre

Az Újpesti Családsegítőt akkor ott újjá kellett szervezni és csak egyetlen történet, hogy milyen időket éltünk: bármit lehetséges volt, csak akarni kellett. 1994-ben fogtuk magunkat az egyik kolléganőmmel és elolvastuk Szöllősi Gábor „Szolgálja törvény a gyermekeket” című kis vékony kötetét – ami azt hiszem, egy angliai tanulmányútjának a hozománya.

Varga István

Egy Amerikai Egyesült Államokbeli tanulmányúté...

Nyitrai Imre

Lehet, de azt hiszem talán egy angol jogszabályt is fordított. Szóval azt olvastuk benne, hogy 'iskolai szociális munka'. Újpesten két országgyűlési képviselő körzet volt és mi bejelentkeztünk az egyik körzet országgyűlési képviselőjéhez (aki egyébként szocialista képviselő volt). Azt gondoltuk,

hogy ezt Újpesten meg kell csinálni, mert látjuk, menni probléma van az iskolákban. Mondtuk, hogy pénz kellene hozzá. Kiszámoltuk, hogy egy szakember kb. hány iskolába el tud menni és milyen feladatai lennének.

Honnan vettük a bátorságot? Olyan evidens volt, hogy nem is bátorságnak éltük meg, hanem úgy, hogy ezt meg kell csinálnunk. És milyen a Jóisten kegyelme? 2015-ben már egy jogszabályt fogalmaztunk az óvodai-iskolai szociális segítsérről.

Varga István

A koncepció volt 2015-től, ugye?

Nyitrai Imre

Amikor a jogszabályba belefűztük, az 2015 volt szerintem. Még folyt egy uniós program, mint modellezés, ez most zárult le nem olyan régen. Eltelt ugyan 20 év a két esemény között, de lehet, hogy azt akkor ott el kellett kezdeni, hogy 20 év múlva be tudjon érni. Mint nagyon nyitott időszakra, úgy emlékszem a 90-es évekre.

Varga István

Ketten is megemlégették Szöllősi tanár urat - neki a gyermekvédelmi törvényhez van igazán köze -, ezért én is elmondom, hogy 1993-ban jogszigorlatra készültem. Akkor úgy éltem meg, hogy 'szerencsétlenségünkre' már a szociális törvényt is tudni kellett, és még a régi anyagot is kérte a vizsgán.

A második kérdés a gyakorlatokhoz kapcsolódik. Mit láttatok a gyakorlatokon: a kollégák már a szociális törvény alapján végezték a munkájukat? Amíg gondolkodtok a válaszaitokon, meg szeretném említeni a mindenki által ismert bordó „Kézikönyv szociális munkásoknak” című könyvet. Ennek a zöld változata a „Kézikönyv a szociális munka gyakorlatához”, amelyben Madár Csabának is jelent meg egy cikke: „Első gyakorlatom” címmel.

Madár Csaba:

Igen, pont az Esélyben lévő gyakorlatomat írtam le.

Varga István

Hogy pontosítsuk: az Esély Családsegítőben, és nem az Esély újságban.

Madár Csaba

Igen, az én gyakorlatom egy általános iskolában volt, ahogy a gyerekek problémái kapcsán kezdtünk el dolgozni a szülőkkel is. Erről szólt az írássom, illetve arról, hogy közben én magam is hogyan változtam, szakmai identitásomat hogyan alakította Bányai Emő, illetve az Esély Családsegítő közösségi légköre.

Varga István

Azért ritkaság, hogy valaki még főiskolai/egyetemi hallgatóként publikál egy ilyen komoly kiadványban. Ezek ma már legendás idők, vagy daliás idők.

Nyitrai Imre

Szeretnék Csabához kapcsolódni, mert a 90-es évek végén mi két szomszédos budai kerület irodavezetőiként (de lehet, hogy akkor még nem azon a szinten, de később igen) kezdtünk el azon gondolkodni, hogy miért van az, hogy Budapesten a kerülethatárok miatt az utca egyik oldalán más típusú szociálpolitika működik, mint a másikon. És elkezdtük összehangolni az I., a II. és a XII. kerületek szociálpolitikai elképzeléseit. Talán pályáztunk is, még talán pénzt is nyertünk arra, hogy hogyan lehetne úgy megszervezni a szociális ellátásokat, hogy az utca egyik oldalán ne legyen eltérő az utca túloldalától az összeghatár vagy az elnyerhető támogatási összeg, illetve az igénybevető szolgáltatások feltételrendszere. Úgyhogy még ez is belefért azokba a legendás időkbe, és szerintem valószínű, hogy az egyetemről hoztuk ezt a fajta gondolkodást.

Tolácziné Varga Zsuzsanna

Akkor vidéket is behoznám, mert mindig szoktuk mondani, hogy Budapest egy külön...

Madár Csaba:

... kaszt.

Tolácziné Varga Zsuzsanna

Igen, köszönöm Csaba a megtalált kifejezést. Szekszárdon 1992-ben indult a családsegítő központ. A szünetben odamentem Kovács Ibolyához, mert Kocsis Liza mondta, hogy üdvözli őt és Lakner Zoltánt, akikkel csoporttársak voltak az ELTE-n. A szakma vidéken azok segítségével indult el, akik az ELTE-re jártak. Papp Győző indította el Szekszárdon a családsegítő központot. A nemrég elhunyt Szabó Janos, aki Kaposváron indította el a családsegítő központot, tanított engem a szekszárdi főiskolán. Vidéken is meghatározó volt az a fajta szabad szellem, amiről beszéltek. Bármin gondolkodhattunk, és amikor én elkezdtem a Papp Győzőnél dolgozni 1996-ban, akkor mi is elindítottuk az iskolai szociális munkát, mert éreztük szakemberként hogy mennyire szükség van rá. Erre az iskolai szociális munkacsoportra épült Szekszárdon 1997-től a gyermekjóléti szolgálat. Vidéken a családsegítő központok szorosan közreműködtek abban is, hogy a gyermekjóléti szolgálatok elindultak, és szoros volt az együttműködés a pedagógiai szakszolgálatokkal (leánykori nevükön nevelési tanácsadókkal). Meghatározó volt az a gondolkodásmód, amit kaptunk az említett nagy elődöktől.

Komáromi Hajnalka:

Az előző kerekasztal beszélgetés során jutott eszembe az, hogy amikor 1996-ban végeztem a főiskolán, már akkor foglalkoztatott egy kérdés. Mi mindig kitárt szívvel-lélekkel mentünk gyakorlatra. Amikor azonban a döntéshozókkal találkoztunk, sosem értettem, hogy miért nem értik azt, amit mi

mondunk. Mi jót akartunk, ők meg semmit nem értettek ebből. Amikor végeztem, az volt a határozott szándékom, hogy megértsem a döntéshozók gondolkodását (mivel azt tanultuk az képzés során, hogy meg kell ismerni a másikat ahhoz, hogy megértsük). Akkor indított a győri főiskola egy non-profit menedzser képzést, és én oda jelentkeztem, és nagyon meglepődtem, hogy a közgazdaságtan a szociális szférából nem ért semmit. Egyetlen fogalom volt számukra ismert, a munkanélküliség, amely mérhető volt.

A szekszárdi képzésben nagyon sok mindent megtanultam, amit később tudtam használni a szakmában, pl. amikor egy önkormányzatnál ki kellett állnunk magunkért. Fontos volt, hogy már tudtam, hogyan gondolkodnak, hogy mit kell mondanom ahhoz, hogy célt tudjak érni. Bár Szekszárdon tanultunk közgazdaságtant a főiskolán, akkor még nem értettem, pontosan miről van szó. Kicsit több időnek kellett eltelni, hogy nyilvánvalóvá váljon, szükség van rá, hogy el tudjuk mondani, milyen számszerűsíthető értéke van annak a munkának, amit mi végzünk. Hogy megértse a pénzügyminisztérium, vagy azok az önkormányzati döntéshozók, akikkel kapcsolatba kerülünk. Én azt gondolom, hogy ez a gondolkodás volt az egyik a legfontosabb, amit szakmai identitásként magunkkal hoztunk a főiskoláról.

Varga István

A következő kérdésem az, hogy mivel szembesültetek, amikor elkezdtek dolgozni a szakmában? A munkátok során hogyan tudtátok követni azt a változás cunamit, amiről a konferencia előadói beszéltek? Mennyire volt könnyű vagy nehéz követni ezt a mindennapokban?

Tolácziné Varga Zsuzsanna

Az innovációt, a lehetőséget és a kihívást láttam folyamatosan mindenben, mert én imádtam azt, hogy azonosulhatok új szakmámmal: mondhattam azt, hogy én szociális munkás vagyok. Imádtam, hogy senkinek halványlila gőze sincs arról, hogy én mit csinállok, és hogy én erről beszélhetek. Szerettem azt,

hogy „road show” jelleggel mentünk az észlelő és jelző rendszer tagjaihoz a rendőrségtől az óvodákig-iskolákig, a védőnóktól akárkiig folyamatosan, hogy bemutatkozzunk. Ezt megcsináltuk évről-évre, de egy cseppet sem zavart, hogy újra és újra elmondhattuk. Imádtam azt, amikor valaki már tudta, hogy ja, tényleg, ő már erről valamit hallott.

Nyitrai Imre

Folytatnám, mert kapcsolódik ahhoz, amit említettél. Én három év után rájöttem arra – akkor már 92-ben megszületett a legnagyobb gyermekem, 96-ban a középső –, hogy ez így anyagilag nem lesz jó. Amikor az Újpesti Családsegítő Központ ajtaján kilép az ember, pont szembe találja magát a Chinoi-nal, (akkor már a Sanofi megvette), és láttam a HVG-ben egy álláshirdetést. Megpályáztam, és pont kétszer annyi pénzért fölvettek pályakezdő HR-esként a szemben lévő multinál. Három évet töltöttem ott, és közben rájöttem, hogy mekkora szabadság az, amit a szociális területen megélhettünk. És visszajöttem. Akkor helyezkedtem el a XII. kerületben. Az önkormányzatiságról még egy mondat, mert szerintem a szociálpolitika épülésénél az önkormányzatiságnak és a működő szubszidiaritásnak nagyon fontos szerepe volt. Odakerült valamelyik évben hozzánk jegyzőnek egy nálam fiatalabb jogász, és semmit nem értett a szociális dolgokból. Azt sem tudtuk, hogy fogjuk neki elmagyarázni a dolgokat. Patyi Andrásnak hívták, nem tudom, hogy mond-e ez a név valakinek valamit, de ezt a jegyzőt sikerült meggyőzni. Volt szintén nagyon fiatalember (szerintem az MDF legfiatalabb tagja volt a XII. kerületben), aki bekerült a képviselő-testületbe, illetve a szociális bizottságba. Kért egy időpontot a népjóléti iroda vezetőjétől, hogy vezessem be, mi ez a helyi rendelet, és hogy van az, hogy eltérhetünk fölfele, de lefele nem. Ezt a fiatalembert Túzson Bencének hívták, jelenleg igazságügyminiszter.

Azért mondtam két ilyen történetet, mert jól mutatják, hogy a szociálpolitika érdekelte a helyi döntéshozókat, és hogy meg is lehetett győzni

őket. A társadalompolitikai gondolkodásban – talán lehet ezt a nagy szót használni – benne volt, hogy a szociális területnek is vannak feladatai.

Egy idő után pedig szerintem az összes polgármester rájött, hogy neki a választásnál is vannak ennek direkt hatásai, és akkor egy kicsit másként figyelt arra, amit csinálunk. Mi legalább fél tucat új szolgáltatást tudtunk bevezetni. Teljesen új dolgokat, pl. kisebb csoportokban végeztek háztartási munkákat – akkor még nem közfoglalkoztatottak, hanem – a közfinanszírozott munkanélküliség utáni ellátottak. Kaptak egy kisbuszt és mentek, a nyugdíjas néninél kicserélni az égőt, mert ő már nem tud felállni a székre. Szóval apró, egyszerű, életszerű dolgokat oldottunk meg.

Nyilvánvalóan kellett lobbizni, de alapvetően szociálpolitikai érveink voltak, amiket a politika nyilván a maga kis átfordításában, de megértett. Zárójelben jegyzem meg, az én legnagyobb kudarcom, be kell vallanom, az az volt, hogy a nagypolitikában nem sikerült a szereplőket meggyőzőnöm – és most teljesen mindegy milyen pártról beszélünk, de nyilvánvalóan mindig a kormánypárt tud ebbe beletenni a legtöbbet –: nem tudtuk lefordítani az ő nyelvezetükre vagy az ő igényeikre a szociálpolitikát.

Varga István

Mielőtt folytatják a többiek, jó hogy behoztad a Chinoin-t, mert van a szociálpolitikának egy olyan ága, amit Magyarországon ma nem nagyon művelnek: ez a vállalati jóléti politika. Lehet, hogy a nagypolitika számára is egy picit jobban le tudtuk volna fordítani a szakmai érveket, ha el tudtuk volna fogadtatni azt, hogy ez is része a szociálpolitikának.

Nyitrai Imre

Erről most az jut eszembe, hogy amikor átvette a Chinoint a francia Sanofi, magyar döntésre gyorsan bezárták a Chinoin bölcsődéjét, óvodáját, az ösz-szes jóléti intézményét. Talán üdülője sem maradt, mire kiderült néhány év múlva, hogy azt csak gondoltuk, hogy idejön a multi és így működik, mert

egyébként meg Franciaországban van, és ott van a vállalati jóléti rendszer. Ebben nekünk valóban dolgunk lenne, de tanítunk mi ma ilyet? Én nem nagyon tudok olyan szociális képzésről, ahol csak egyetlen órában is, de lenne.

Varga István

Szekszárdon a szociálpedagógia mester szakon próbálkozunk vele.

Nyitrai Imre

Bravó, gratulálok, nagyon jó.

Varga István

Konkrétan, én próbálkozok vele. Az eredeti kérdésre visszatérve: mi is történt a szociális törvény alkalmazását megkövetelő mindennapi szakmai munka során?

Madár Csaba:

Volt több olyan időszak az életemben, ami azért megingatta, hogy helyesen döntöttem-e, amikor szociális munkásként a szociális ellátásban helyezkedtem el. Ebből az egyik Simonyi Áginak a vállalati jóléti politikáról szóló szemináriuma volt. Az American Tabacco-nál voltam gyakorlaton és az állásajánlatukat nagyon nehezen utasítottam vissza..., de már késő bánat. Én 1998-tól kezdtem el dolgozni a diploma átvétele után a XII. kerületben, ahol egy családterápiás gyermekjóléti szolgálat működött. Hihetetlenül izgalmas, magával ragadó, egyben embert próbáló időszak volt. Mindig valami újat kellett csinálnom, s ezért ma is nagyon hálás vagyok. Tehát az említett első munkahelyemen a családterápiás szemléletnek megfelelően a csapat úgy állt fel, hogy volt két orvos, három pszichiáter, három pszichológus és három szociális munkás (akik előtte szociális nővérek voltak). És jöttünk mi, az ELTE-n végzett „kis szocmunkások”, akik úgy döntöttünk, hogy megváltjuk a világot, mert a gyerek lesz a középpontban. És akkor szembesültünk azzal,

hogy ebben az intézményben családközpontú megközelítés van, rendszer-
szemlélet, és lassan elkezdett változni a mi szemléletünk. Összességében ez
egy nagyon fontos, alkotó időszak volt.

Utána volt nekem egy váltásom és átmentem a Déli pályaudvar másik
oldalára, az I. kerületbe. Amit ott töltöttem, abban a 10 évben ért a szoci-
ális törvény összes változása. A támogató szolgálatok bejöttek, megjelent a
közösségi pszichiátria, a közösségi ellátások, a szociális koncepció készítése,
a kábítószerügyi egyeztető fórum. Először kerületi szinten, aztán ahogy
Imre említette az I., II. XII., és XI. kerület szintjén. Tehát tényleg olyan
volt, amiben azt éreztem, hogy nem tudok elfáradni, nem tudok belefásulni,
beleszürkülni, mert mindig jött egy újabb szociális törvényt módosítás.

De én megfordítanám: mert mindig a törvényt állítjuk a középpontba,
pedig nézhetjük úgy is, hogy a szakma fejlődését követték le a szociális tör-
vény módosításai. Tehát igazából nem a szocetörvény vitt bennünket, hanem
a szakmában lévő folyamatok alakították a szociális törvényt. Az egyik ilyen
átalakításkor családsegítő szemlélettel azt bírtam mondani, hogy ki
volt az a buta, aki ezt a közösségi ellátást önálló szolgáltatóként fogalmazta
meg, mert ennek családsegítőben a helye. Az már egy másik beszélgetés
témája lehetne, hogy amikor életemben először találkoztam Bódy Évával
és elkezdtük sorolni az érveinket, hogyan tudtunk közös nevezőre jutni, és
utána én is hogy végeztem el a közösségi pszichiátriai képzést.

Komáromi Hajnalka

Hát hogy gyakorló szakemberként hogy éltük meg a szociális törvény és
annak végrehajtási rendeleteinek módosításait?

Mi nem komplexen az egésznek éltük meg a módosítását, hiszen abban a
szolgáltatásban amiben éppen dolgoztunk, nem mindig-mindent egyszerre
váltottattak meg. Amire konkrétan emlékszem a családsegítő szolgálatok-
nál, az, amikor a rendszeres szociális segélyesek kötelező együttműködését
előírták. Az egy nagyon nagy változás volt. A szemléletünkön kellett ekkor

változtatnunk, mert addig önkéntes volt az együttműködés, és ez volt mindennek az alapja. Bennünk megvolt az igény, hogy szakmai ellátást tudjunk nyújtani, de elég nehéz időszak volt. Volt olyan ügyfél, aki a kis BMW-jével begördült, mint rendszeres szociális segélyes, és aztán persze elfelejtett jönni együttműködni. Én kis naív pedig kimentem hozzájuk, mert a családgondozás része a családlátogatás. Becsöngettem a házba, egy fiatalember nyitott ajtót: uzi volt az oldalán, bár én nem láttam közelről akkor még valóságos fegyvert. Mondtam, kit keresek. Bement, aztán mondta, hogy azt mondta a főnök, mehetek. Bementem, és akkor láttam, hogy hol vagyok. Mesélt ő nekem mindenféle olyan munkákról, hogy külföldről miket hoznak haza, meg lomiznak, meg egyéb dolgok, de igazából akkor szembesültem azzal, hogy ki az én ügyfelem, amikor ott voltam náluk. Ő egyébként magától nem jött volna, de így kötelező együttműködőként ott volt. A történetben egyébként az a szép, hogy két hónap múlva behozta hozzám a lányait, hogy na, akkor a hölgyre nyugodtan hallgassatok, és hogy ő adhat nektek tanácsot. Tehát azért voltak hozadéka is a kötelező együttműködésnek.

A másik történet, ami eszembe jutott, hogy amikor gondozási központ vezető voltam, a szociális étkeztetés esetében a képviselő testület elfelejtett szólni, hogy egy „nem” szócskát kivettek a helyi rendeletről. Ma az előadások alapján egy „a” betűről megtanultam, milyen sokat számít, s hogy mit jelent a szociális törvény nevében. Amiatt a „nem” szócska miatt akkor körülbelül az ellátottak 10%-a esett ki a szociális étkeztetésből. Utána kialakult egy olyan együttműködés a képviselőtestülettel, hogy ha módosítottak a szociális törvényen, akkor az intézményünknek mindig megküldték a tervezetet, sőt volt olyan is, amikor megkértek, hogy esetleg írjunk át egy-egy mondatot. Ez nagyon jól esett. Azt gondolom szakmai elismerés volt számunkra, hogy ilyen módon bevontak bennünket a jogalkotásba.

Varga István

Az utolsó kérdés, amely egyben a zárókör is. A személyes életemet hogyan

befolyásolta a szociális törvény? Persze ezt már többé-kevésbé elmondátok, de fejeljük meg *azzal*, hogy mit mondanátok azoknak, akik most egyetemi hallgatók, és akik majd 30 év múlva fognak itt ülni a helyeteken?

Tolácziné Varga Zsuzsanna

Ami nagyon határozottan meg tud bennem fogalmazódni az az, hogy nincs lehetetlen. Ezt a szemléletet, ezt a fajta gondolkodást szeretném továbbadni annak a generációnak, akik most jönnek gyakorlatra hozzánk. Mert kihívások mindig voltak, vannak, lesznek.

Komáromi Hajnalka:

Az egy fontos különbség, hogy 30 évvel ezelőtt még nem voltak képzett szociális szakemberek. Mi már szakemberekként csináltuk végig ezt a három évtizedet, rengeteg tudás, tapasztalat van bennünk, amit nagyon fontos, hogy professzióként tudjunk átadni az utánunk következő generációknak. Ahogyan 30 évvel ezelőtt, most is ugyanúgy szükség van segítő szakemberekre, hiszen ma sem kevesebb a szociális probléma, legfeljebb másféle – és ehhez nekünk tudni kell alkalmazkodni.

Nyitrai Imre

Nekem az a kép villan be, hogy 30 év múlva a humanoid robotokat nem kell megtanítani a szociális törvényre, hanem majd a mesterséges intelligencia fogja eldönteni, hogy éppen melyik szolgáltatási elemet kell alkalmazni: pl. most teát kell-e csinálni vagy esetleg orvost kell hívni. De nem szeretném ebbe az irányba elvinni a beszélgetést, mert valójában azt gondolom, hogy ez a szakma az, ahol az embertől-emberig érést soha nem fogja teljesen átvenni az automatizált világ. Sokkal inkább aggódom amiatt, nincsen szociális szakember utánpótlás Magyarországon. A mi évfolyamunk névsora akkoriban egy hosszú lista volt. Most pedig annak örülök, hogy Miskolcon, nappali tagozaton a BA szocmunkás képzésben heten vannak és nem ketten-hárman, mint az ELTE-n a szociálpolitikán. Ez pedig azt jelenti, hogy nagyjából itt

elindíthatjuk a vége gombot, és ha a számláló majd egyszer lejár, már nem lesz szociális identitással rendelkező személy. Ez lenne a legpesszimistább képem, s úgy gondolom, azért kell tennünk az oktatásban, az intézményekben, a környezetünkben, hogy ez ne így legyen. Hogy legyenek olyan emberek, akik a szociális hivatást fogják választani 30 év múlva is.

Azt is gondolom, hogy újjá kell alakítanunk a szakmai identitást, mert ma a szakmai identitás ma inkább elporladóban, elfogyóban van. Újra kell építenünk, és én abban bízom, hogy 30 év múlva majd úgy fognak emlékezni, hogy 2024 körül volt egy nagy gödör, de újra olyan közösségben, olyan társadalomban élünk, ahol az emberek gondolnak egymásra és segítik egymást – szociálisan is. Én nagyjából ilyen „vegyes” víziót tudnék fölvezetni.

Varga István

Optimista pesszimista vagy pesszimista optimista véleményt hallottunk?

Madár Csaba

Hát jobb lett volna Imre előtt beszélnem.

Komáromi Hajnalka

Ennél már csak optimistát mondhatasz.

Madár Csaba

Nekem először az jutott az eszembe, hogy a szövegértésben kell fejlődni. Mert hiába van egy jogszabály, hogy ha nem értjük, amikor elolvassuk. Nem akarom ezt elviccelni, de az intézményvezetői életemben úgy érezte, hogy a módszertani tevékenységgel tudok hozzájárulni a szakmafejlesztéshez. Majd átmentem a hivatali létbe és azt gondoltam, hogy hatóságként talán a szolgáltatások engedélyeztetése, ellenőrzése során lehet fejlődést elérni. Most pedig azt gondolom, talán érdemes lenne az alapokhoz visszamenni. Mert fontosak ugyan a keretek, de ha valaki állandóan a kereteket nézi, akkor

abba bele tud ragadni, és ő egy alkalmazó vagy egy elszenvedő lesz. Szakemberként tudsz innovátor lenni és talán ezt a szépséget kellene valahogy visszahozni a szakmának. Azt, hogy a szociális szakemberek tudják mondani: induljanak új szolgáltatások, legyünk újítók, kimondottan az ellátottakra vonatkozó szolgáltatásokat nyújtunk.

Varga István

Köszönöm szépen, hogy részt vettetek a kerekasztalbeszélgetésen és köszönöm hallgató-néző közönségnek is a figyelmet. A szervezőknek köszönöm a munkát és úgy terveztem, hogy azzal zárom a mai beszélgetést, hogy találkozzunk a szociális törvény 35. évfordulóján. Vagy találkozzunk évente és folytassuk a közös gondolkodást?

Serafin József

Mi nyitottak vagyunk: munka és téma van bőven, térjük vissza rá. Addig is köszönjük mindenkinek az aktív és figyelő részvételt, a 30 éves szociális törvény jogalkalmazói gyakorlatához kapcsolódó szakmai tapasztalatok megosztását.

Szerkesztette: Varga István

A kötet szerzői, a konferencia előadói és a kerekasztal résztvevői

- **Balla Péter**, tanársegéd, Baptista Teológiai Akadémia, Budapest
- **dr. Koncz József**, volt jogi főosztályvezető, Népjóléti Minisztérium
- **Komáromi Hajnalka**, intézményvezető, Villa Rosa Idősek Otthona, Mátrafüred-Gyöngyös
- **Kovács Ibolya**, volt szociális szakmai főosztályvezető, Népjóléti Minisztérium
- **dr. Lakatos Hedvig**, volt jogi főosztályvezető, Szociális és Családügyi Minisztérium / jogi tanácsadó, Református Szeretetszolgálat, Budapest
- **dr. Lakner Zoltán Lehel**, volt kormánybiztos, helyettes államtitkár, Népjóléti Minisztérium/főszerkesztő, Szociálpolitikai Tükör
- **Madár Csaba**, módszertani vezető, Magyar Máltai Szeretetszolgálat, Budapest
- **prof. dr. habil. Nagy Janka Teodóra PhD**, tanszékvezető egyetemi tanár, PTE KPVK, KTI Szociális Tanulmányok Tanszék, Szekszárd
- **Nemes Judit**, volt képzési csoportvezető, Népjóléti Minisztérium/mb. tanszékvezető, WJLF Szociális Munka Tanszék, Budapest
- **dr. Nyitrai Imre** volt helyettes államtitkár, SZCSM, NEFMI, EMMI / oktató, Semmelweis Egyetem Szociális Vezetőképző Tudásközpont
- **Serafin József**, volt személyi titkár, Népjóléti Minisztérium/módszertani vezető, Baptista Egyházi Szociális Módszertani Központ, Budapest
- **Tolácziné Varga Zsuzsanna** intézményvezető, Humánszolgáltató Központ, Szekszárd
- **dr. Varga István** adjunktus, PTE KPVK, KTI Szociális Tanulmányok Tanszék

MEGHÍVÓ

a Szociális törvény 30 éves konferenciára

Időpont: 2023. december 8. péntek
Helyszín: Baptista Teológiai Akadémia
1068 Budapest Benczúr u. 31.

PROGRAM

- 10:00 KÖSZÖNTŐK
- 10:30 **Szociális segítő munka, mint „szent hivatás”**
Drs. BALLA PÉTER
tanársegéd (BTA), doktorandusz (DRHE)
- 10:40 **Shakespeare-től a Szociális törvényig, azaz egy szociális rend születése**
DR. LAKNER ZOLTÁN LEHEL
volt kormánybiztos, helyettes államtitkár (Népjóléti Minisztérium)
- 11:00 **Így írtuk mi**
DR. KONCZ JÓZSEF
volt főosztályvezető (Népjóléti Minisztérium)
- 11:20 Számok a törvény és változásának adatairól
- 11:30 Kávészünet
- 11:50 **Így írtuk mi át**
DR. LAKATOS HEDVIG
volt főosztályvezető, jogi tanácsadó (Református Szeretetszolgálat)
- 12:00 **Az 1993. évi III. törvény szerepe a szociális professzió alakulásában**
PROF. DR. HABIL NAGY JANKA TEODÓRA PHD
tanszékvezető egyetemi tanár (PTE KPVK, KTI Szociális Tanulmányok Tanszék)
- 12:20 **A megújulás záloga**
DR. NYITRAI IMRE PHD

- volt helyettes államtitkár, oktató (Semmelweis Egyetem Szociális Vezetőképző Tudásközpont)
- 12:40 Szendvicsebéd
- 13:30 **A TÖRVÉNY ALKOTÓI**
(kerekasztal)
Moderátor: Serafin József (volt személyi titkár), résztvevők:
a volt Népjóléti Minisztérium tisztségviselői
Kakuszi István (volt helyettes államtitkár), Koncz József (volt jogi főosztályvezető), Kovács Ibolya (volt szociális szakmai főosztályvezető), Lakner Zoltán (volt kormánybiztos, helyettes államtitkár) Lakatos Hedvig (volt főosztályvezető), Nemes Judit (képzési csoportvezető)
- 14:40 Kávészünet
(közben tippeljünk: számfelhő az 1993. évi törvény hatályvesztésének várható évéről)
- 15:00 **A TÖRVÉNY ALKALMAZÓI**
(kerekasztal)
Moderátor: dr. Varga István adjunktus (PTE KPVK, KTI Szociális Tanulmányok Tanszék)
Kara Ákos (országgyűlési képviselő, Győr-Moson-Sopron vármegye), Madár Csaba (Máltai Szeretetszolgálat, módszertan vezető), dr. Nyitrai Imre (SE SZVK, oktató), Tolácziné Varga Zsuzsanna (Humánszolgáltató Központ, Szekszárd, intézményvezető) Komáromi Hajnalka (Villa Rosa Idősek Otthona, intézményvezető, Heves vármegye)
- 16:10 **KONFERENCIA ZÁRÁSA**

A konferenciára minden érdeklődőt szeretettel várunk!

A részvétel ingyenes, de regisztrációhoz kötött.

„Szociális törvény 30” konferencia - Harminc éves az egy híján százszor módosított szociális törvény

A szekszárdi résztvevők

A szociális biztonság megteremtését és megőrzését célként megfogalmazó szociális törvény megalkotásának 30. évfordulóra emlékeztek a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, a Baptista Teológiai Akadémia (a Baptista Egyházi Szociális Módszertani Központ támogatásával), valamint a Semmelweis Egyetem Szociális Vezetőképző Tudásközpont által 2023. december 8-án Budapesten szervezett tudományos konferencián.

A jelen kihívásaira is választ kereső előadások és kerekasztal beszélgetések jogalkotók és jogalkalmazók generációi számára adtak lehetőséget emlékeik, tapasztalataik szélesebb körben történő megosztására.

A házigazda intézmény, a BTA képviseletében Dr. Mészáros Kálmán rektor, a társszervezők részéről Dr. Juhász Péter (SE Szociális Vezetőképző Tudásközpont) és Prof. Dr. Nagy Janka Teodóra tanszékvezető egyetemi tanár (PTE KPVK) köszöntötte a megjelent vendégeket, oktatókat, szociális szakembereket és hallgatókat.

A konferencia meghívott előadói a BTA részéről a szociális hivatásról

megosztott nyitó gondolatokat követően (Drs. Balla Péter) elsősorban az 1993. évi III. törvény megszületésének előzményeire és a jogszabály előkészítés folyamatára tekintettek vissza (Dr. Lakner Zoltán Lehel, Dr. Koncz József) – amelyeket jól kiegészítettek a 99 alkalommal módosított törvény elmúlt évtizedeinek alakulását (Dr. Lakatos

Hedvig), a szociális professzióra gyakorolt hatását (Dr. Nagy Janka Teodóra), valamint a hogyan tovább lehetőségeit elemző, értékelő előadások (Dr. Nyitrai Imre).

A szociális törvény számszerűsített titkaiba avatta be a részt vevőket interaktív formában Serafin József (BESZMK, módszertan vezető), aki mint egykori személyi titkár, a Népjóléti Minisztérium a szociális törvény alkotásában részt vevő munkatársainak részvételével tartott kerekasztalt is moderálta (Koncz József, volt jogi főosztályvezető, Kovács Ibolya, volt szociális szakmai főosztályvezető, Lakner Zoltán, volt kormánybiztos, helyettes államtitkár, Lakatos Hedvig, volt főosztályvezető, Nemes Judit, volt képzési csoportvezető).

1. kerekasztal

2. kerekasztal

A törvény gyakorlatban történő alkalmazásáról, annak kihívásairól és a jó gyakorlatok formálódásáról gyakorló szociális szakemberek osztották meg tapasztalataikat a Dr. Varga István (PTE KPVK, adjunktus) vezette kerekasztal beszélgetésben (Komáromi Hajnalka, Villa Rosa Idősek Otthona, intézményvezető, Madár Csaba, Máltai Szeretetszolgálat, módszertan vezető, Dr. Nyitrai Imre, SE SZVK, oktató, Tolácziné Varga Zsuzsanna, Humánszolgáltató Központ, Szekszárd, intézményvezető).

A „Szociális törvény 30” konferencia nagyszámú közönsége számára az előadások, a kerekasztal beszélgetések, a találkozások a szociális szakma ünnepi pillanatává avatták a megemlékezést.

A cikk eredetileg a következő oldalon jelent meg:
https://kpvk.pte.hu/hu/hirek/szocialis_torveny_30_konferencia_harminc_eves_az_egy_hujan_szazszor_modositott_szocialis

Szervező intézmények szociális képzései

Kinek ajánljuk a Semmelweis Egyetem szociális képzéseit?

A magyarországi **szociális vezetőképzés** elindítása szinte **előzmény nélküli** a szociális szakmában. Kevés és gyenge próbálkozások után 2018-ban elindult a hazai, szociális szakmai élet új képzési formája, az alap- és mesterszintű vezetőképzés.

Talán mára közhelyszerűvé vált, hogy – a 21. századra – a szervezetekben dolgozó emberek személyes jól-léte, a szolgáltató szektorban pedig az ügyfélelégedettség a menedzsment folyamatokon és a **vezetők személyes teljesítményén** egyaránt múlik. Tudjuk azt is, hogy a manapság megszerzett (szakmai) tudás szavatossági ideje egyre rövidebb – az élethosszig tartó tanulás szükségessége a mindennapjaink részévé vált.

A szociális vezetőképzésben megteremtettük azt a – szociális szolgáltatási fókuszú – szervezési-vezetési tudásalapot, meghatároztuk azokat a készségeket és képességeket, amelyekkel a szociális intézmények vezetői jobban tudják végezni a munkájukat. A szociális szolgáltatások vezetői ezáltal **közvetlen hatással** lehetnek a ténylegesen megvalósuló szolgáltatások minőségi javítására, a napi, szociális segítséget végző **szolgáltatói munka színvonalára**.

A vezetőképzésünket jóval több, mint **4.000 kolléga** választotta – és valószínűleg nem tévedtek, amikor a magas színvonalú, a korábban hagyományos oktatási módszertanokon túllépő képzésre jelentkeztek. Ezt bizonyítja, hogy a négyéves ciklust követve már több százan vannak, akik az ún. **megújító képzésünket** is elvégezték, megszerezve ezzel a következő négy évre szóló (szakmai képzési) kreditek kiváltásának lehetőségét is.

Az elmúlt években megtapasztalva a szakmai értékek válságát, a szakmai útkeresését és új kihívások megjelenését, szükségesnek tűnt egy **korszerű szemléletmóddal dolgozó**, egyetemi oklevelet biztosító képzés elindítása is. A szociális szolgáltatásmenedzsment szakirányú képzésünk hallgatói – egészségügyi, szociális, érdekvédelmi, önkormányzati és piaci szereplőktől érkezve – olyan tudást és attitűdöket kaphattak, amely a tudatos és gya-

korlatias menedzsment és az értékalapú leadership gyakorlására egyaránt felvértezte őket.

2025 szeptemberétől újabb szintet lépünk: élve azzal a lehetőséggel, hogy a nyelvvizsga kötelezettség és az emelt szintű érettségi kötelezettsége megszűnt, mindenki számára elérhetővé vált a **szociális mesterdiploma** megszerzése.

A 4 féléves, újonnan induló képzésünket azoknak ajánljuk, akik értékalapú, innovatív, nyitott oktatási közeget (csoporttársakat, oktatókat, és végzetek közösségét, alumnit) keresnek, amely segít nekik szociális szolgáltatás menedzserré válni. Olyan helyet, ahol tudjuk, hogy erősen **felértékeldőtt a reziliencia** szerepe, és a jövő **szolgáltatási minősége** még inkább a felkészült embereken, vezetőkön múlik. Tapasztalattal, gyakorlati szemlélettel, tudományos háttérrel és élő szakmai kapcsolatokkal rendelkező oktatóink jelentik annak a zálogát, hogy a szociális szolgáltatások professzionalizációját támogató célkitűzéseinket megvalósítsuk. Hiszünk benne, hogy a Semmelweis Egyetem Egészségügyi Közszolgálati Karán – szoros együttműködésben az egészségügyi szakmapolitika legkiválóbb szereplőivel – tartósan pozitív hatásokat érhetünk el az ágazatban megjelenő, szolgáltatást igénylő személyek, az ellátottak és kliensek érdekében.

Mindezekhez adunk sok-sok muníciót a szociális szolgáltatás menedzsment mesterképzésünkben, vezetőképzéseinkben, megújító és rövid programjainkban.

Szeretettel várjuk a Semmelweis Egyetem Szociális Vezetőképző Tudásközpontjában!

„egy régió - egy kar - ezernyi lehetőség”

PTE KPVK

A Pécsi Tudományegyetem székszárdi és pécsi képzőhellyel rendelkező Kultúratudományi, Pedagógus- és Vidékfejlesztési Kara magas színvonalú oktatási és tudományos tevékenységgel, képzési kínálatának folyamatos fejlesztésével várja a jelentkezőket:

Alapképzések

- **szociálpedagógia**
- környezetkultúra
- csecsemő- és kisgyermeknevelő
- óvodapedagógus - német nemzetiségi szakiránnyal is
- tanító - német nemzetiségi szakiránnyal is
- gyógypedagógia
- szakoktató
- vidékfejlesztési agrármérnöki

Mesterképzések

- **szociálpedagógia**
- német nyelv és nemzetiségi kultúra a gyermekkorban
- gyermekkultúra

Szakirányú továbbképzés

- **szociális gazdasági menedzser**

Felsőoktatási szakképzések

- gyártásszervező
- szőlész-borász
- mezőgazdasági

SZOCIÁLPEDAGÓGIA

ALAPSZAK

7 FÉLÉV

MESTERSZAK

4 FÉLÉV

A PTE KPVK Székszárdon több évtizedes hagyományokkal rendelkezik a szociális képzések területén. A szociálpedagógia alapszak a szociális szakma elsajátítását fogalmazza meg célként, elsősorban a gyermekekkel végzett segítő tevékenység szakmai megalapozását. Várjuk azokat a fiatalokat, akik hivatásul választják a gyermekek és fiatalok, valamint családjaik támogatását. A diplomaszerezést követően elhelyezkedést kínálnak számukra a szociálpedagógia szinterei: elsősorban köznevelési intézmények (óvodák, iskolák), gyermekjóléti és gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézmények, de ezen túl a szociális intézmények széles köre. A gyakorlatorientált, személyre szabott, korszerű oktatási módszerekkel folytatott képzésben választható specializációk: hátránykezelés, digitális segítő munka.

A szociálpedagógia mesterszak a képzés során a szakmai fejlődés, továbblépés lehetőségét biztosítja a gyakorlat felől érkező szociális szakemberek, valamint a más szakterületről érkező, ismereteiket szociális kompetenciákkal kiegészíteni kívánó, már alapszakos diplomával rendelkező jelentkezők számára. A műhelymunka innovatív értékeire alapozó képzés a gyakorlatban jól használható tudást kínál, valamint lehetőséget a doktori képzésre való felkészülésre.

Baptista Teológiai Akadémia

Felkészülés a hitéleti és szociális területen való szolgálatra

Intézményünket a Biblia tekintélyét feltétlen tiszteletben tartó, a Szentírás eredeti tanításához ragaszkodó, teológiai szélsőségektől mentes evangéliumi, konzervatív alapelveket valló és képviselő felsőoktatási intézményként tartják számon. A baptista közösségek, egyének számára kiemelten fontos a krisztusi tanok gyakorlatba ültetése, így a rászorulókat, a nehéz helyzetben levőket segítése. Magyarországon már a XX. század elején intézményes módon is jelen voltak az idősellátásban (Menházak), illetve árvaházakat működtettek.

A Baptista Teológiai Akadémia fenntartója a Magyarországi Baptista Egyház. Az Egyház gyülekezetein és intézményrendszerén keresztül naponta több tízezer ember életére van közvetlenül hatással, eléri a társadalom szinte minden rétegét a közoktatástól kezdve a karitatív és szociális szolgáltatásokig. Ez azt is jelenti, hogy nagy szükség van felkészült szakemberekre a missziói és szociális ellátási rendszer vezetésében és a dolgozói szinten egyaránt.

Az Akadémia küldetése, hogy felkészítse hallgatóit a lelkesítő szolgálatra, a misszióra, illetve az oktatási és szociális területeken való munkára is. Ennek érdekében számos képzést kínál, amelyek célja a bibliai ismeretek elmélyítése, a teológiai gondolkodás fejlesztése, a szakmai és a gyakorlati készségek megadása a különböző szolgálati területeken. Előnyt jelent, hogy közösségünkben számos missziós területen nyílik lehetőség a tanultak gyakorlatba ültetésére; a közösség szolgálata, a karitatív akciók és missziós programok által is felkészülhetnek a valós élet kihívásaira.

Az intézetünkben oktató tanárok a szükséges tudományos felkészültség mellett, hitbeli elkötelezettséggel és gazdag missziós tapasztalattal, gyakorlattal végzik munkájukat.

Képzéseink elérhetőek teljes idejű (nappali) formában és részidejű (levelező) formában.

Intézményünknek megközelítőleg 500 hallgatója van. Legnagyobb számban Teológia alapképzésen tanulnak hallgatóink, ahol elérhető a lelkipásztor szakirány, hitoktatói-, missziói-, és a szociális lelkigondozó specializáció. Hallgatói létszámban ezt követi az alapképzésre épülő Teológia mesterszak, ahol a lelkipásztor-, missziológia-, társadalmi szolgáló-, és a vallásismeret specializáció közül választhatnak a hallgatók. Kántor alapszakunkon hitéleti-zenei képzés folyik. Szociális (Életvégi biblikus szemléletű lelkigondozás) és közoktatási (Közoktatás vezető és pedagógus szakvizsga) vonatkozású szakirányú továbbképzéseinkre már diplomázott hallgatókat várunk.

A három fő képzési területen technikailag jól felszerelt előadóknak folyik az oktatás. A 200 órás szakmai gyakorlatok intézményen kívüli, külső helyszíneken biztosítottak.

Szociális területen elengedhetetlen a szociális érzékenyítés, a szociális tereptapasztalat és intézménylátogatás lehetősége, melyre számos programmal rendelkezünk.

Minden szakunkra és képzési formánkra szeretettel várjuk a jelentkezőket felekezeti háttértől függetlenül.

**Baptista
Teológiai
Akadémia**

A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény, amelynek célja a szociális biztonság megteremtése és megőrzése, az elmúlt három évtized Magyarországnak egyik alapvető és a társadalmi változásokhoz folyamatosan igazodó jogszabálya.

E kötet a „Szociális törvény 30” konferencia (Budapest, 2023. december 8.) előadásainak sokszínűségét, gyakran szubjektív, izgalmas közelítési szempontjait tükröző írásai és a törvény a magyar szociálpolitikába való történeti és jelenidejű beágyazottságát elemző tanulmányai (*Balla Péter: Az etika újragondolása a szociális munka kontextusában; Lakner Zoltán Lehel: Shakespeare-től a Szociális törvényig; Koncz József: Így írtuk mi!; Lakatos Hedvig: A szociális törvény szolgálatában; Nagy Janka Teodóra: A szociális közigazgatás és szociális gondoskodás értelmezési kontextusai: kontinuitás és diszkontinuitás Csizmadia Andor életművében; Nyitrai Imre: A megújulás záloga) a jogalkotói szándék megismeréséhez és a jogszabály értelmezéséhez kívánnak járulni.*

A két kerekasztal beszélgetés (A törvény alkotói; A törvény alkalmazói) szerkesztett anyagának közreadása pedig a résztvevők visszaemlékezései, gyakorlati tapasztalatai, véleményei megfogalmazásával a szociális jogalkotás és joggyakorlat mindennapi kihívásainak fontos dokumentuma.

